

IX, 80.

2. 557.

11.553.
DEFENSA
ROMANI BREVIARII
CORRECTIO
CIRCA HISTORIAM
SANCTI BRVNONIS

seu
DE VERA CAUSA SECESSVS
S. BRVNONIS IN EREMVM
DISERTATIO

Auctore
IOANNE DE LAUNOY
Constantiensi, Theologo Parisiensi

SECUNDA EDITIO AB AVCTORE
IPSO AVCTA ET CORRECTA

& nunc
in Germania Typis primùm
mandata

IVSSV AVTORIS
OPERA IOANNIS ALBERTI PORTNERI
REIP. RATISBON. A CONSIL.

J. B.
ARGENTORATI
Sumtibus IO. IOACHIMI BOCKENHOFERI
A. O. R. MDCLXVI.

SERENISSIMO PRINCIPI
RUDOLPHO
AUGUSTO
AUGUSTI FILIO
DUCI BRUNSWICENSIVM
AC LUNEBURGENSIVM
PERPET. FELICIT!

SERENISSIME
PRINCEPS.

Uamuis à venera-
tione Tui, summa,
quā nascendi con-
ditione obtines, di-
gnitas arçere tenuitatem meam
poterat, ea tamen quæ magnitu-
dinem

):(2

DEDICATIO.

/
 dinem fortunæ Tuæ temperat
 benignitas animi ac laudata
 cunctis moderatio me impulit,
 vt libellum hunc iussu auctoris
 meaq; opera in Germania nunc
 primum prodeuntē Celsissimo
 nomini Tuo consecrarem; nihil
 planè veritus ne publicâ istâ al-
 locutione temerè fecisse dice-
 rer, cum Serenissimi PARENTIS
 Tui Cancellarii ac Legati Ma-
 gnifici Viri IOANNIS SCHWARZ-
 KOPFII commendatio me Tibi
 iam dudum minus ignotum ef-
 fecerit; multò minus ingrata
 Tibi fore arbitratus inscriptio-
 nem libelli, cuius argumentum
 fabulis, vt pleraque vetera, inuo-
 lutum inquirendi veri mate-
 riam suppeditauit eruditis. Imò
 eò maiore fiducia totius quæ-
 stio-

DEDICATIO.

tionis istius cognitionem ad Te
 deferri posse existimaui, quò
 certius noui, quantum veritati
 in autoritate Tua sit præsidii,
 quantunque accedas ad perfe-
 ctissimam VIRTUTIS AVGVSTÆ
 formam, quam Serenissimus
 PARENS Tuus suo exemplo ve-
 rissime expressit. A quo cum
 alia omnia, quibus summæ for-
 tunæ amplitudo vel ornatur vel
 absoluitur, acceperis, nihil ta-
 men æquè è moribus eius ac fa-
 uorem in literas hausisti. Qui
 cum in eo ad exemplum AVGV-
 STI illius, (cuius non felicitatem
 minus diuinæque mentis spiri-
 tum ac vigorem, quam annos
 imperii ac vitæ, & eiusdē nomi-
 nis commune auguriū SERE-
 NISSIMVS PARENS TVVS refert,)

):(3 sum-

DEDICATIO.

summus ac incomparabilis erga
 bonarū artium cultores existat,
 eandem à Te beneuolentiam
 eundemq; affectum expectant,
 qui liberalibus studiis tractan-
 dis occupati sunt. Hinc in Te
 Maximo P A R E N T I vt san-
 guinis sic virtutum coniunctio-
 ne proximum oculi omnium
 ac ora conuersa sunt, & nunc re-
 nouatam in Filio paternæ indo-
 lis igneā ac cœlestem vim, nunc
 in Parente nouum Filii robur
 nouaq; senectutis solatia alter-
 nis vocibus admirantur. Nulli
 tamen magis, quàm qui Serenif-
 simo Parenti Tuo plurimum de-
 bent; debent autem inprimis
 eruditi, quorum ille conatus be-
 nignè promouet, securitati per
 asperrima tempora consulit, ac
 in-

DEDICATIO.

industriam præmiis & honori-
 bus prouocat. Quæ humanitas
 vti omnium animos ad merita
 eius celebranda inuitauit, sic
 communicata Tecum paterni
 exempli gloria Tuæ quoque fa-
 mæ noua quotidie incrementa
 adiiciet, nominisq; Tui immor-
 talitatē perennibus monumen-
 tis consecrabit. Mihi post alios
 in clientum Tuorum numero
 conspici honorificum erit, obla-
 tâ præsertim occasione quâ in-
 tegrum mihi fit, eadem opera
 Autorem libelli huius eruditissi-
 mum ac Antiquitatis Ecclesia-
 sticæ peritissimum Virum ad ve-
 nerationem Tui perducere, & si-
 mul humilimi cultus mei fidem
 Tibi facere. Cetera ipse pro me
 liber ostendet, cui proluxa com-
):(4 men-

DEDICATIO.

mendatione gratiam quærere
superuacaneū puto, cum eam,
nisi me fallit animus, præter ar-
gumenti, de quo differit, nouita-
tem à scriptionis ipsius erudita
venustate & venusta concinni-
tate facile sit impetraturus. Ne-
que Autor mecum aliud vouet
quàm vt dicatum nomini Tuo
libellum beneuolè suscipias, ac
patrocinio & suffragio Tuo ad-
uersum ignorantiam recti & in-
uidiam familiaria huic æuo vi-
tia potenter tuearis. Vale, SE-
RENISSIME PRINCEPS & inter
concepta publicè, pro perpetuâ
incolumitate tua vota meam
quoque pietatem non dedigna-
re. Ratisb. Non. Ian. 1656.

SERENITATI TVÆ

deuotissimus

IO. ALB. PORTNER.

PRÆFATIO PRIMÆ EDITIONIS.

AMPLISSIMO VIRO
IOANNI BAPTISTAE
DE CONTES
ECCLESIAE
ET ACADEMIÆ PARISIENSIS
CANCELLARIO.

S POLIA excisa fabula,
quæ attinet Ecclesiam
& Academiã Pa-
risiensem, ad te defero,
Vir Amplissime. Sed cur ad te
deferam, faciunt cum alia, quæ in
te summa sunt, multa, tum illud
quoque spectabile munus, quod in
eadem & Ecclesia & Academia
sustines, & pari sagacitatis, pru-
dentia, & eruditionis laude cumu-
las

EPISTOLA.

las in dies. Sic semper ornasti tu
 tua facta, & detrahet qui melius
 ornare voluerit. Dico quæ singuli
 sentiunt, & scribo quæ in omnium
 ore versantur. Qui tuam in de-
 liberando sagacitatem, in agendo
 prudentiam, & in dicendo erudi-
 tionem prædicant. Sed ista dein-
 ceptam sublimi demissione im-
 peras, ut aliud, idemq; summum
 præconi genus etiam rapias ab in-
 uito. Non ibo longius, quia quæ
 facis, referri prohibes, hoc est, ma-
 gnificè laudari. Ergo qualis sit
 hæc fabula, iam satis opinor vir
 prudens intelligis, eam esse, quæ ex
 incerto rumore prognata fertur
 sanctum Brunonem in eremum
 pepulisse. Romanum Breviarium
 per aliquod tempus occupauit, sed
 postea in recensione Breviarii sub-
 la-

EPISTOLA.

lata est. Ego autem, quia falsitas rei certò deprehensa est, rectè sublata esse contendo, duobus contrà gravissimis viris oppugnantibus, qui quam sanctissimo viro secedendi causam vulgus affinxit, ab eadem Breuiarii recensione vindicarunt. Horum primus eam, quæ è vigiliis sancti Brunonis expuncta est, de rediuino Doctore Parisiensi narrationem apud antiquos omnes ratam esse tradit, sed istud falso tradere ostendo, libratìs antiquorum ferè omnium testimoniis, qui de Brunonis secessu in eremum, de que primis Cartusiensium institutis ac moribus sermonem habuerunt. Huic erroris auctor fuit quidam magni suo iudicio nominis scriptor, qui memoratam de rediuino Doctore nar-

nar-

EPISTOLA.

narrationem pluribus imposuit,
 publicamque ita comparatis testi-
 bus fidem violavit. Quae omnia
 uti refellam, solum expono, Et as-
 serta veritate, suam adductis in
 medium testibus fidem restituo.
 Alter vero sincerius scribit, sed non
 accuratius. Picturatas primum
 quasdam rationes obiicit, quibus
 ob iuniorum aetatem nullum datur
 auctoritatis pondus. Deinde a-
 vitam traditionem obtendit, sed
 vacuum idoneis assertoribus tra-
 ditionis nomen obtendit, cui tri-
 buit, quod merito tribui non potest,
 si suis a vita traditio momentis ex-
 pendatur. Tum demum ex Ca-
 sarii Cisterciensis Dialogis nonni-
 hil opponit argumenti, sed quod fe-
 re ceterorum, qui locum viderant,
 despectio singulare fecerat haec-
 nus.

EPISTOLA.

*nus. Tui, an fallar, erit iudicium
 rerum Ecclesie & Academie Pa-
 risiensis & historiarum peritissi-
 me Cancellarie. Te enim, quem
 hac in parte aduersarii declinare
 non possunt, arbitrum delegi. His
 tamen, quae in antecessum prae-
 mitto, quaeque gustus operis esse possunt,
 tuum quod grauius Priuato inte-
 griusque sentiunt qui experiun-
 tur, iudicium occupare nolim. Ne
 igitur, ut in ceteris assoles, lineam
 moueto. Pro ea, qua uales in-
 genii solertia uideas precor, num
 asserenda suis legibus ueritati con-
 suluerim, & eam, quae fictis fabu-
 lis Ecclesie & Academie Parisien-
 sis nomini inurebatur, iniuriam
 propulsauerim. Sin autem ad-
 eque consecutus sim scopum, tuo
 interim iudicio stabo, nec emenda-
 re,*

re,

EPISTOLA:

*re, quod emendandum censueris,
erubescam. Nemo, inquit Septi-
mius, proficiens erubescit. ha-
bet & in Christo scientia ætates
suas, per quas deuolutus est
Apostolus.*

Tibi deuinctissimus

IOANNES DE LAVNOY.

EPI-

EPISTOLA
IOANNIS LAVNOII
THEOLOGI PARISIENS.

AD

IO. ALBERTVM PORT-
NERVM.

IOANNES DE LAVNOY
IOANNI ALBERTO PORT-
NERO

S. P. D.

*Um de libello meo
Germanicis typis consi-
gnando mecum agis, bene-
ficio duplex agnosco, &
quod libellum iteratâ edi-
tione dignum iudices, & quod eam velis ipse
tu curare. Verùm quicquid est operis nostri
cum pridem tibi transcripserim, re tua ad
tuum arbitrium fruere. In bonam partem
accepta erunt omnia quæ facienda iudica-
ueris. Adicies quæ volueris. Scio enim ad-
iectum à te iri nihil, quod repetitæ editionis
pretium non augeat & dignitatem. Qui
liber*

EPISTOLA.

*liber annos abhinc plures nouitatis grā-
 tiam exuit, eam rursus induet & opera tuā
 recuperabit. Pergrata mihi erit ad Brun-
 suicensem Ducem Epistola, quæ Germanicæ
 editioni, id est, tuæ præfigetur. Sed vide ac
 circumspice, ne quam operis expectationem
 concitasti, eam apud Illustrissimum Princi-
 pem defendere ac tueri non possis. Ex Te
 enim intelligo, virum esse, qui non solum li-
 teratos amet, sed etiam literas vehementer
 colat, nec minus rectè censeat de liberali
 quàm de militari scientia. Quia in re vin-
 cit ætatis huius Principes reliquos ferè
 omnes, quos optimarum artium studia ut
 nec oblectant, ita nec commendant. Sic pares
 habet multos ditioe, quæ fluxa & caduca
 est, sed parem gloria, quæ stabilis & perpe-
 tua, neminem aut perpaucos, quibus conse-
 crata tam illustri modo æternitas debe-
 tur. Lutet. Paris. V I. Kal. Nouembr:
 An. Chr. CIO IDC LV.*

D E

DEFENSA
ROMANI BREVIARIÏ
CORRECTIO

CIRCA HISTORIAM
SANCTI BRUNONIS,

feu

DE VERA CAUSA SECESSVS
BRUNONIS IN EREMVM.

PRÆFATIO LECTORI
NECESSARIA:

NONNULLA sunt, de quibus
Lectorem admonitum esse
velim. Imprimis hæc Roma-
ni Breuiarij correctio, quam
defendendam suscipio, cum spectet ad
Sancti Brunonis historiam, quæ nullis
Scripturæ auctoritatibus fulciatur, neque
ad fidem refertur, neque ex veræ Theo-
logiæ principiis referri potest. Non ali-
ter differit Augustinus in alicuius histo-
riæ negotio, quod accuratè narrat & ex-

A

pen-

pendit lib. i. sermonis Domini in monte cap. 16.

Deinde non versatur in conditione iuris, sed facti, pendetque ex hominum testimoniis, quæ in medium adducam, ubi quod prius traditum fuit, asseretur ut verum, quod posterius immissum, reiicietur ut falsum. quæ extra quam certa est methodus Irenæi, Tertulliani, & Patrum, qui pro diuinis Apostolicisque dogmatibus contra succrescentes falsarum opinionum nouitates præscribunt.

Tum quoniam vnus ex aduersariis audacter pronuntiat, ratam esse *apud antiquos omnes* de prodigiosa Doctoris anastasi, & inde pulso ad solitudinem Brunone narrationem; hinc fiet, ut aliquot auctorum testimonia recensurus sim, quæ aliàs non recensere sine vlllo nostræ defensionis incommodo potuissem. Recensere tamen operæ pretium duxi, ostensurus tantum abesse, ut quod hac in re omiserat vnus antiquorum, suppleffet alter, ut etiam quod ille apud antiquos omnes ratum esse dixit, id constet nemini ratum esse veterum, qui quoquo modo Brunonem & res Cartusiensium attigerint.

gerint. Etenim apud eos, qui nihil de Brunone, nihil de Cartusiensium rebus scripserunt, nihil de Brunone, nihil de Cartusiensium negotiis ratum haberi dicere potest. Indulgendum igitur mihi aliquid est illiusmodi *περπεργίας*, cuius necessitatem imposuit Theophilus Raynaudus.

Quartò in Antemurali, quod hic Auenione in vrbe Pontificia aduersus ingenia fortia præstruxit, Romanos censores coercuit, eosque gratuito ad ingeniorum fortium insigne hospitio donauit. Huius verò gratificationis causa hæc est, quòd ante paucos annos Romanum Breuiarium correxerant, & quicquid de prodigiosa Doctoris anastasi, & inde pulso ad ad solitudinem Brunone referebatur, è Læctionibus vigiliarum Sancti Brunonis expunxerant. Nec profectò temerè, quemadmodum hæc Dissertatio palam faciet. Sed in hoc Antemurali vnum est, quod viri boni, graues & docti ægerri- mè ferunt, auctorem quippe non virtutis & modestiæ, quæ in asserenda veritate Christianum hominem, adeoque Religiosum decet, sed procacitatis & petulant- tiæ, quæ Scythis convenit, instituisse cer-

tamen, tum contra suos, tum etiam contra alios, à quibus ne verbo quidem laceffitus vnquam fuerat.

Quintò ad hunc auctorem adiungam domnum Polycarpum de la Riuiere, cui plurimam fidem habuit, & ab hac illustri Religioforum fynoride in historiæ leges quid peccatum sit, ostendam, & productos in medium testes excernam supposititios. His duobus qui nuper ea de re scripsit epistolam, tertius accedet longè modestior, cuius argumenta colorata & picturata diluentur, sed quod grauius erit, sua ipsius in scribendo ratione ac methodo inuoluetur, omniumque disputandi legum periculis illaqueabitur.

Sextò, quam vt aduersarios cominus aggrediar & commodiùs, scribendi rationem sequar, ea in causa erit, cur de Cartusiensium institutis & progressionem referentur multa, quæ & scitu dignissima sunt, & ab recentioribus historicis tradidit, siue quia quædam paulò aliter sese nunc habeant, siue quia non omnia commemorare licuerit. Vt vt sit, ex iis, quæ cap. 1. referentur, planè constabit, Mauriniacense Chronicum olim haud vanis rationibus nixum fuisse, cum *ex-*
cel-

secessus Brunonis in eremum.

5

cellentissimos Eremitas, angelicam degen-
tes vitam, supereminentissimæ religionis,
& incomparabilis auctoritatis viros Car-
tusienses appellavit. Sed de huius Or-
dinis laudibus nihil addi potest iis, quæ
in epistola nuncupatoria epistolarum
Petri Cellensis Sirmondus, mundissimo
& castissimo orationis genere explica-
vit.

Septimò, quæ in expansione capitum
animaduvertere commodè non potero, ea
in conclusionem capitum transferam,
vbi quædam veluti corollaria decerpam
ex iis, quæ hinc & inde differentur. Sic
enim quæ confusa rerum multitudine
generari solet obscuritas, vitabitur, & ne-
cessarium propositis cùm ad refellen-
dum, tum ad asserendum plerisque lu-
men adferetur.

Ultimò pergratum mihi est id suscipe-
re laboris, quo probrosa Ecclesiæ & Aca-
demiæ Parisiensi fabula excinderetur.
Id certè debeo optimæ parenti Acade-
miæ, in qua per summum eius benefi-
cium Theologiæ doctor renunciatus
sum. Id debeo Ecclesiæ quæ decem ab-
hinc annos meam aliquam Thesim sibi
dicatam benignissimè excepit. Id de-

beo & mihi, qui ab auctore Epistolæ Didascalicæ de causa conuersionis Sancti Brunonis prouocatus videor. Sic enim se res habet. In epistola nuncupatoria Thesis, cuius ille meminit, hoc figmentum cursim confixeram; vnde occasionem cepit fingendi motam publicitùs ea de re disputationem, in qua nunc quibusdam responsa mea facile persuaserim, nunc ab aliis assensum extorserim; proposita cum primis Brunonis ad Radulphum epistola, quæ vel omnes alliceret, vel certè pertraheret. Sed disputationem, quæ, me opinor, idonco teste, instituta nulla fuit, quorsum comminisci me in ea pugna, quæ pugnata non est, victorem quorsum fingere, nisi forsan vt illustrioris victoriæ viam sibi pararet? Gratiam quidem habeo, quòd me laudare voluerit, sed non habeo, quòd me sine causa & spretis historiæ legibus laudauerit. Theophilus Raynaudus excisæ fabulæ cum nollet assentiri, nec validè posset veritatem oppugnare ad probra & contumelias se convertit. Composuit librum, qui Hercules Commodianus inscribitur, vt de titulo consilium auctoris præiudicetur. In eo suppressit nomen

men

men suum, quò faciliùs in meum, & vt sibi videtur, magis impunè grassetur homo post homines natos maledicentissimus. Ego quidem & alii librum legimus & relegimus, sed nihil omninò inuenimus præter quæsitæ tabernis & prostibulis maledicta & portenta mendaciorum, quæ ne Diabolus quidem calumniatorum omnium parens euomeret; quippe qui ne se talem, qualis est, tam apertè iuxta stupidèque proderet, vereretur. Sed hæc arma eorum sunt, qui vincuntur & debacchari solent. Hic autem Religiosus cum nomē occultauit suum, homines magis quàm Deum calumniarum vindicem timere se palàm ostendit. Qui verò ita comparatus est, vt homines magis quàm Deum timeat, vtrum credat in eum, vt oportet, ipse viderit, viderint & alii. Procuratores Cartusianorum, nescio qui, cum Cardinalem Vitriacum nec concoquere nec devorare potuerint, me, quod eum exhibuerim, disseminato dispersoq; Raynaudi libello deuorandum ac dilaniandum censuerunt. Vitriaco Cardinalem alium adiungo Hugonem, quem, si velint, in frustra concerpant. Ad me quod attinet, procuratoribus illis li-

tes persequendas, & Raynaudi dicta petulantia & calumnias Deo vlciscendas relinquo, meque interea dum recipio ad illud, quod est apud Hieronymum in Epistolâ ad Marcum Celedensem Presbyterum: *Apud Christianos non qui patitur, sed qui facit contumeliam, miser est.*

Ceterùm si quod falsum esse in historia Brunonis contendam, id verum esse optimis ad illud asserendum regulis probent aduersarii, libenter amplectar, gratèque eam ob rem referam amplissimas. Qui enim aliquid scribit, id sibi commendatum credere debet, quod Nilus Christodulo, Ioanni scilicet Cantacuzeno, sic vnicè commendauit: *ὡς δὲ μηδὲν τῆς ἀληθείας διὰ βίου πρότερον ἠγασάμεν, τὰ ἀληθῆ ἐρεῖς.*

CAPVT

CAPVT PRIMVM.

Exponitur scriptio- nis occasio. Referuntur testimonia plurium auctorum, qui ab anno 1086. ad annum 1320. sancti Brunonis, vel Cartusiensium institutio- nis quoquo modo meminerunt. Vera causa secessus Brunonis ab omni falsitate immunis vindicatur. Nouitiis quibus- dam fabulis generale opponitur silen- tium. Vnius aut alterius Scriptoris effu- gia precluduntur.

FUIT qui duobus abhinc an- nis iniquo animo tulit eam Ro- mani Breuiarii correctionem, quæ ad beati Brunonis Cartusianorum Institutoris historiam spectat. Is est Theophi- lus Raynaudus in suo *aduersus ingenia fortia Antemurali*, quo suum quoque Benedictum Auenionensis pontis ædificatorem præmuni- uit: *Sanctum Brunonem, inquit, ea ex causa elon- gasse fugientem & mansisse in solitudine, quòd Doctor Parisiensis à mortuis ad tempus regressus accusatum se & iudicatum atque damnatum pro- fessus esset in ipso feretro, fabulamentis accensent*

fortia ingenia, tantum quia placet. Nam quamuis olim Canonici Parisienses eum Doctorem in cœtum suum intrudi exoptulauerint, & iure exoptularunt, cum falso in eorum album sit relatus, qui Doctor dumtaxat Parisiensis fuerat, tamen reliqua de eo narratio apud antiquos omnes rata fuit. Sed Ioannes Baptista Guesnæus, cuius ingenium hoc in Antemurali, edendumque librum Raynaudus sodalis vehementer prædicat, contra eundem Raynaudum stat à partibus Romanorum, qui Breuiarium correxerunt: sic enim scribit in Disquisitione de Magdalena Massiliensi cap. 15. num. 8. *Etsi Ecclesie placita, quoad usus Breuiarii de gestis Sanctorum clara illa quidem & certa sint, tamen ab adiunctis interdum & consequentibus difficultatibus videri possunt obtenebrescere nonnihil. Si quando igitur illucere mundo incipiat noua aliqua veritas, & detegatur sententia, quam amplexari omnes abiecta vetere firmis & valentibus rationibus astringerentur, non aduersantur Pontifices in ea discussione Criticorum laborem, neque detrectant restituere ac corrigere deprauata. Quod mecum recognoscet quisquis ad ea, quæ non ante exactum sæculum de vita Brunonis & aliorum vitiosa & corrupta semel iterumque puris & incorruptis lectionibus emendarunt, aduertet animum. Deinde num. 9. Demus licere illam officiosam Criticorum explorandi curam, sed in rebus dubiis dumtaxat, & inexploratis hætenus, aut minus accurate perpensis, vt in exemplo, quod profers de Lectionibus sancti Brunonis. Hæc Guesnæus, cuius hæc prima partu-*

parturigo, inquit Raynaudus, *foetura multiplici deinceps ex ingenii vtero fundenda viam aperiet.* Hæc inquam Guesnæus in eo libro, quem Raynaudus antè commendauit, quàm ederetur, sed vbi liber editus est, de propositæ Disquisitionis argumento, præter illud iamiam memoratum, nihil prorsus inuentum est, quod commendatione dignum iudicetur: nisi forsan aliquando veniatur eò stultitiæ, vt famosi laudentur libelli, quales ab hoc homine & suo & Petri Henry moralis suæ Theologiæ candidati nomine Lugduni prodierunt; collectis ea, quam nouit arte pecuniis, quibus & prioris libri non diuenditi damna sarcirentur, & posterioris editio sustentaretur. Quem eùm amicis distribuit, à se quidem compositum, sed adhibito mimi cuiusdam sipario editum *propter causam* gloriabatur. scilicet, vt sese, quia noluisset alter, inuerecundis ad cælum vsque laudibus efferreret, atque vt aduersarium, quem rationibus non potuit, dolis malis & horribilibus calumniis opprimeret impunè. Sed *ἀντὶ τοῦ λόγου τοῦ βοιάσου βόλβιον* iaciens non aduersarium, sed & seipsum & suam causam apud cordatos & eruditos homines dehonestauit.

Hæc igitur correcti Breuiarii defensio ex duobus maximè capitibus pendet: vnum est, Sanctum Brunonem ex rediuiuo Parisiensi Doctore, qui sese æternis damnatum suppliciis asseruerit, non cepisse occasionem instituendæ religionis suæ. Alterum, apud antiquos omnes auctores rata non esse, quæ de eo Doctore narran-

narrantur. Quæ duo si probè demonstrantur, tum demum constabit, eos rectè fecisse, qui Romæ sub Urbano VIII. ex S. Brunonis Lectionibus damnati Doctoris Parisiensis historiam expunxerunt. Sed quoniam ita coniuncta sunt hæc duo, vt vnum sine altero probari non possit, vtrumque eadem opera simul probabimus, atque ita vti dictum est in præfatione probabimus.

I. *Testimonium sancti Brunonis Cartusianorum Institutoris.*

INITIVM sumemus ab ipso Cartusianorum conditore, qui vbi & qua ratione è sæculo recesserit, perspicuè declarat in epistola, quam ex Calabria finibus ad Radulphum Viridem Remensis ecclesiæ Præpositum scripsit. *Quamquam (inquit) longo terrarum tractu, & prolixiore temporis spatio corpora ab invicem seiuncta sunt, animus tamen benevolentia tuæ ab amico auelli non potuit. & paulò post. In finibus autem Calabriae cum fratribus religiosis, & aliquot bene eruditis eremum incolo ab hominum habitatione satis vndique remotam. & paulò post. Quam (contemplationem) tu frater carissime vtinam vnice diligeres, vt eius amplexibus fatus diuino caleres amore. & paulò post. Fuge ergo frater mi, fuge has molestias & miseras omnes, & transfer te a tempestate huius mundi in tutam & quietam portus stationem. & paulò post. Quapropter operæpretium est diligenti examinatione prudentiam tuam*

tuam ista perpendere, quod si amor Dei te non inui-
 rat, tantorum premiorum utilitas te non prouocat,
 saltem necessitas & timor poenarum ad hoc compel-
 lere debet. Scis namque qua sponsione obligatus es,
 & quam omnipotens ac terribilis sit, cui temetipsum
 munus gratum & omnino acceptabile deuouisti, cui
 nec mentiri licet nec expedit. Nec enim patitur
 se iniuste rideri. Reminiscitur quippe dilectio tua,
 quod cum ego & tu & Fulcius monoculus quadam
 die simul fuisset in hortulo adiacenti domui Adæ,
 ubi tunc hospitabat, (forte hospitabar) de falsis
 oblectationibus & perituris mundi huius diuitiis,
 nec non de perennis glorie gaudiis aliquamdiu, ut
 opinor, tractarem, unde diuino amore feruentes
 promissimus ac uouimus Spiritui sancto in proximo
 fugitiua seculi relinquere, & aeterna captare, nec
 non monachicum habitum recipere, quod & in vi-
 tino peractum esset, nisi tunc Fulcius Romam abiis-
 set, ad huius reditum peragenda distulimus, quo mo-
 ram faciente, aliisque interuenientibus causis diui-
 nus amor elanguit, refriguit animus, feruorque eua-
 nuit. Quid ergo superest, carissime, nisi à tanti
 debiti nexibus te citius expedire, ne pro tam graui,
 tamque diuturno mendacii crimine iram incurras
 potentissimi, & propter hoc cruciatus immanes?
 Quis namque inultum relinqueret se à quolibet sibi
 subdito defraudari munere promisso, maxime si
 id magnæ foret sibi estimationis & pretii: qua-
 propter cede non mihi, sed Prophetae, immo Spiri-
 tui sancto dicenti, uouete & reddite Domino, &c.
 In his facile obseruamus capita illa duo, quibus
 nostra correcti Breviarii defensio comprobe-
 tur.

tur,
 qui
 tio-
 iam
 ncta
 non
 abi-
 pro-
 usia-
 rum
 o re-
 uam
 dem
 iam-
 xio-
 sunt,
 non
 bria
 ere-
 ique
 pla-
 lige-
 ore.
 has
 tem-
 rtus
 ere-
 iam
 uam

betur. Primum quidem est instituendæ Cartusianorum religionis occasio, quæ sumpta est ex ea collatione, quæ cum de falsis huius mundi oblectationibus, tum de veris æternæ vitæ gaudiis Brunonem inter & Radulphum habita est; non Lutetiæ quidem, sed Remis in quodam hortulo, qui cuiusdam viri cognomento Adæ domui adiacebat. Huius porro collationis argumentum fuit illud, quod Guibertus Abbas de Nouigento postea exponet. Alterum verò, quod ex eadem collatione consequitur, Canonici vel Doctoris Parisiensis à mortuis ad tempus regressi silentium, quo liquet Brunoni rata non fuisse, quæ eidem rata fuisse Raynaldus scripsit, nisi forsan Brunoni locum inter antiquos auctores, qui de prima Cartusianorum origine nosse aliquid potuerint, denegare velit. Hoc autem, quod de Brunonis epistolâ nunc obseruamus, cum tam certum sit, quàm quod certissimum, & necessariò fabulosa est illa Cartusianæ originis causa, quam Raynaldus assignauit, & commentitium est illud, quod de Doctore Parisiensi rediuiuo apud antiquos omnes ratum esse paulò ante confidenter asseruit.

Sed huius obseruationis vim eleuare sibi visus est multæ & variæ lectionis vir Andreas Sansæius, qui Didascalicam de causa Conuersionis sancti Brunonis epistolam ante paucos dies scripsit, eamque iuxta exemplar Coloniæ editum Parisiensibus typis mandari curauit. Sic autem differit ad paginam 29. 30. & 31.

Huius

Huius ex ratiocinationis affinitate solutio etiam satis peremptoria elicitur obiectionis illius, sanè non futilis, quæ supra ex epistola sancti Brunonis ad Radulphum Præpositum Remensem afferebatur. Potuerunt enim conuersionis Sancti Brunonis plures esse cause. Non primo monitu sanctus Augustinus diuina gratia dudum respondit, sed multoties vocatus a Domino, tandem conuersus est. Modò dicebat atque modò, sine paululum, sed modò & modò non habebat modum, & sine paululum ibat in longum. Idem sibi moras neclenti euenisse sanctus Bruno præcitata epistola, vnde grauis illa obiectio deducta est, manifestè fatetur. tamen enim repentino irradiatus diuini luminis illapsu, cum amicis suis Radulpho & Fulcio vnanimiter Deo spondisset (etiam voto emisso) quantocius seculi depositis affectibus monasticen profiteris, in cassum tamen abiisse tam pium propositum ac promissum eodem contextu subindicat. Quod (votum quippe) in vicino, ait, peractum esset, nisi hinc Fulcius Romam abiisset, ad cuius reditum peragenda distulimus. quo moram faciente, aliisque interuenientibus causis diuinus amor elanguit, refriguit animus feruorque euauit. Opus fuit igitur Brunoni adhuc fortiorè incitamento, quo vinculis amoris seculi repente disruptis vocationi diuina re ipsa tandem obsequeretur. Vix porrò efficacius vllum esse potuit horribili illo spectaculo, quo animitus concussus absque vlla mora adimpleuit, quod tandiu antè Spiritui sancto promiserat. Nec instare iuuat, debuisse saltem tam potentis motiui amico memoriam refricare, quem eiusdem voti reum suis his litteris interpellabat.

Car-
a est
nun-
vitæ
bita
dam
Adæ
onis
Ab-
rum
itur,
uis ad
noni
nau-
inter
iano-
egare
stola
quam
est il-
nau-
illud,
anti-
enter

bi vi-
dreas
nuer-
aucos
loniæ
rauit.
& 31
Huius

bat. Responsio enim est in promptu, mentionem huius tristici euentus ad rem non spectasse, cum hac epistola Bruno non de sua, quæ diu antè præcesserat, conuersione, sed amici, huiusque non Lutetia, sed Remis degentis ageret, vt liquet ex verborum contextu. Insuper sapienter à Brunone cum hoc homine actum. Quæ spes enim futura erat, vt commemoratione visi illius funesti ad meliorem frugem non modò, sed austera adeò vitæ, quam Bruno ipse cum suis symmistis instituerat, professionem illum pertraheret, quem diu viderat salutis ita parum sollicitum, vt voti secum emissi, euasisse nonnihil doleret immemorem? Satius igitur duxit, eum à voti religione commonescere promissi Deo facti, quam ab euentus diu antè præteriti memoria, cuius hætenus nihil profecerat Radulphus ipse aspectu vel auditu: & paulò post. Ceterum innumera (vt ait Sanctus Chrysostomus) ad salutem nobis à Deo sunt via, nec vna aliam excludit. Bruno cunctationem suam non diffitetur; sed agnoscit, se etiam post votum conuersionis sensisse obices, nexuisse moras, friguisset animo, feruoremque suum euauuisse. At ista quamquam bene multa si componantur cum iis omnibus, quæ ex epistola Brunonis ad Radulphum retulimus, stare neutiquam possunt. Et certè aliud est, plures esse potuisse conuersionis sancti Brunonis causas, aliud re ipsa fuisse plures, & è pluribus hanc & non illam, quæ tamen esse potuerit. Primum autem non quærimus, nec ab homine sapienti quæri necesse est, cum quin plures esse conuersionis sancti Brunonis causæ potuerint, qui dubitet, hæte-

nus

hunc inuentus sit nemo. Secundum igitur quærendum est, & ea quærendum ratione, quæ quod fieri potuit in conuersione S. Brunonis, ab eo quod re ipsa factum est, liquidò secernat. hæc autem ratio cum in conditione facti tantum versetur, ex iis petenda est scriptoribus, qui veram conuersionis S. Brunonis causam certò nouerint, aut certò nosse potuerint. Huiusmodi verò scriptores alij non sunt præter Brunonem ipsum, æquales Brunonis, vel suppare, cum qui postea sine horum commentariis & traditione de vera conuersionis S. Brunonis causa, seu potius de vero Brunonis in eremum secessu loquuntur, vel priuatis quibusdam, adeoque inanibus auguriis indulgent, vel fictis à mendaci posteritate fabulis aures calamumque accommodant.

Deinde licet vna ad salutem via non excludat aliam, haud continuò tamen sequitur Deum hac vna, quæ ab altera non excluditur, usum esse, vt Brunonem ad iacienda Ordinis sui fundamenta pertraheret: alioquin innumerabiles hominibus cum esse possint ad salutem viæ, quæ sese mutuò non excludant, Brunonem innumerabiles ad Cartusiam viæ re ipsa perduxissent. Qui sanè sic differit, optimas differendi leges negligere videtur. ex hac enim methode differendi fieret, vt etiamnum cuique liceret, alias, quas quis aptè fingeret, ad salutem vias addere iis, quæ in Epistola Didascalica defenduntur. Atque hoc additamenti genus si agrè ferret auctor Epistolæ, tunc ei communes loci, qui-

bus identidem utitur, non immeritò redderentur.

Sunt autem hi loci communes, pagina 26. editionis Parisiensis. *Nec obstat, quòd gesta rei, quam memorant Antoninus, Volaterranus & Nauclerus non sint contemporanei.* Nam si hac rigiditate (melius rigore) cum ceteris agatur historicis, maxima pars eorum, quæ ab iis traduntur, pessum iret. Sic in examinandis historicis auctor proponit incommodum, quod uti vitetur, examinandi non sunt historici, maximè verò recentiores, qui de rebus, quas non viderint, scripserunt: sed planè recipiendum est quicquid ab iis dictum reperitur. qua spe qui sustentabitur, nullas non admittet conuersionis sancti Brunonis causas, si modò sibi inuicem non pugnent.

Secundò, pagina 28. *Nec enim Antonino, Volaterrano & Nauclero Guibertus Abbas de Nouigenzo opponendus venit, qui tametsi cum horum aliquo certare possit de auctoritate, antiquitate verò præualeat, non tamen huius & ceterorum dictis aduersatur; nec enim negat, quod illi asserunt, sed de hoc dumtaxat silet, quod recitant.* Sic quicumque hactenus de horribili spectaculo, quod Brunonem in eremum impulisse vult auctor Epistolæ Didascalicæ, scripserunt, non negarunt id, quod pro conuersione Brunonis nunc excogitaretur, vel si quod conuersionis argumentum in quibusdam aliis Sanctis accidit, ad Brunonem traduceretur.

Tertiò, pagina 32. *Ceterùm innumera, ut ait sanctus Chrysostomus, ad salutem nobis à Deo sunt*

vicis

via, nec vna aliam excludit. qui nunc aliam ab illo horribili spectaculo causam fingeret, eam vsque adeò appositè fingere posset, vt ab illo horribili spectaculo non excluderetur.

Quartò, pagina 34. *Perspexit fortè Guibertus in descriptis iam ab aliis obseruatoribus, gestis S. Brunonis hanc narrationem de damnati ferali voce longè lateque positam; esseque omnibus notam, ideòque, vt rursus à se literis mandaretur, non iudicasse fore operæ pretium. aliam igitur suppleuisse causam, quam ceteri prætermiserant, vt minùs comperitam, vnde tamen primos inditos animo Brunonis seuerioris instituendæ vitæ aculeos peculiari notitia cognouerat. Sic igitur vtriusque scriptionis series bene & appositè cohæret, nullaque iam contrarietas intercedit, qua quod vna continet alterius queat oppositione refringi, at quadrant vicissim ad amussim omnia. Quamobrem vt manet Guiberti integra auctoritas, sic est Antonino, Nauclero, Volaterano & ceteris, qui fusiores auctorum Sancti Brunonis collectionem secuti sunt, salua fides. Hæc omnia planè, si auctorum nomina mutantur, de nouo, quod diximus, conuersionis sancti Brunonis auctario pari grauitate differuntur.*

Quintò, Si quis contenderet istud conuersionis sancti Brunonis auctarium è volatica tantum vulgi fama, vel aliunde haustum esse, pagina 36. hæc facilis responsio daretur: primùm siquidem publica ac communis rei alicuius fama, tametsi nullo alio fundamento niteretur, quam publico testimonio, non ita tenuis est momenti, vt sperni debeat, habet ipsa ex consensus communis homi-

*num auctoritate nonnihil certe ponderis, non modo
 iuxta illud Tullii, Rumoris publici auctoritas instar
 oraculi est. sed etiam secundum Ecclesiastici iuris
 sanctiones: Fama enim plus facit, quam dictum
 vnus, vel iuramentum, gloss. fin. in cap. 2. de con-
 sang. & gloss. Testes. §. saepe. q. q. 2. adeo vt qui per
 famam solam intellexit se esse excommunicatum, vel
 interdictum, quam Ecclesiastica Sacramenta pertra-
 ctare; gloss. publicè in cap. 1. de post. prel. Fama
 enim inducit iustam credulitatem; vnde iuncta aliis
 presumptionibus & adminiculis sufficit ad proban-
 dum matrimonium, & certum est illud in eodem iu-
 re theorema, famam in antiquis, quorum memoria
 non habetur, probare, si alia adminicula adsint,
 gloss. 2. in cap. Cum causam de elect. qualia hic
 suffragantur, quæ paulò ante medium huius Dissert-
 ationis expressimus. Quamvis igitur hac sola suf-
 fulti prefati auctores, quæ literis produnt, enarras-
 sent, non possent temeritatis, immo nec oscitantia,
 aut nimia credulitatis propterea postulari. Fama
 enim eiusmodi ad probationem sufficit. gloss. publicè
 in cap. 1. de post. prel. Hæc, quæ de famæ viri-
 bus non ad Criticorum quidem, sed ad fori tri-
 bunal sapientissimè traduntur, magnoperè iu-
 rantent consilium illius, qui deditâ opera nouam
 aliquam conuersionis sancti Brunonis causam
 euulgaret. atque ista sufficiunt de communi-
 bus illis locis, quibus, vt volueris, si modò ap-
 positè volueris, causas conuersionis sancti Bru-
 nonis amplificatum ibis: & quod amplificaue-
 ris, tam facilè, vt apparet, defendes, quàm rela-
 tum ab Antonino, Volaterrano & Nauclero,
 qui*

qui longo post Brunonem tempore vixerunt, horribile spectaculum in Epistola Didascalica defenditur.

Præterea si plures conuersionis beati Augustini causæ fuerint, ideò plures fuisse credimus, quia & plures fuisse, & quæ ex illis pluribus speciatiim fuerint, narrat Augustinus. At plures fuisse conuersionis sancti Brunonis causas, è quibus horribile fuerit spectaculum illud, quod auctor Epistolæ Didascalicæ venditat, nec edisserit ipse Bruno in epistola sua, nec vlli Brunonis æquales, vel suppare, qui Cartusiana originis meminerint. quare vanum est, ac rationis expers, quicquid hac in re similitudinis Augustinum inter & Brunonem comparatur. Neque profectò, vt sibi persuadet auctor Didascalicus, de sua Bruno loquitur, sed de Radulphi procrastinatione, quæ diuinæ vocationis feruorem remiserat, & eum ab implendo voto retardarat. Quo enim tempore hanc ad Radulphum epistolam misit, Gratianopolitanum monasterium iam instituerat, & aliud in finibus Calabria, quò Roma concesserat, instituere meditabatur. Vnde Fulcij tardus è Curia reditus, & ceteræ interuenientes causæ Brunonem non attinent, sed Radulphum, cui hac in epistola semper improperat implendi voti segnitiam, diuini amoris languorem, & fermè extinctum animi feruorem. Hoc autem cum ita sit, non sanè Bruno, qui emissum cum Radulpho votum pridem exoluerat, sed Radulphus indiguit acrioribus stimulis, quibus ad sui quoque voti exolutio-

nem concitaretur. Vnde fit, vt Bruno hac in epistola sicut votum reddenti gloriam, ita non reddenti æternam pœnam Radulpho proponat, vbi certè locus fuit illi spectaculo horribili, si quod Parisiis actum Brunonem ad implendum votum antea impulisset. Quid enim erat ad configendam Radulphi cunctationem paratius, quàm ei & opportunè & importunè inculcare id spectaculi genus, quo ipsa Brunonis cunctatio, si Epistolæ Didascalicæ credimus, deuicta est? Neque hoc telum, quo se impetitur iri præuidit Auctor Didascalicus, satis idoneè declinat, immo transfadigendum pectus obiiicit, vbi religionem voti, quo Bruno & Radulphus tenebantur, cum illo horribili spectaculo, quod Brunonem in eremum egisse docet, componens, horribile spectaculum pro *fortiori incitamento* ducit. Hoc autem fortiori incitamento si opus fuit Brunoni, cur non quæso Radulpho, qui exolutionem voti sic distulit, vt nunquam, quod sciam impleuerit? At sapientem virum in epistola, vbi machinas omnes adhibet ad mouendum Radulphum, præteriisse, vel non sæpiùs exaggerasse quæsitum supplicium è spectaculo, quod in promptu positum erat, si tamen vnquam positum fuit, id verò iustam in Brunone, vt opinor, admirationem haberet. Cùm igitur inter momenta rationum, quibus Bruno Radulphum permouet ad reddendum votum, omisit horribile spectaculum, quo Scriptor Didascalicus se à puero imbutum profitetur, id omisit, quod dicere non potuit. Dicere autem

non

non potuit, quod sibi non accidit, quodque longo post se tempore inuectum nonnulli Cartusianorum originem fecerunt: vt hac Dissertatione chronica demonstrabimus.

II. *Testimonium Guigonis quinti Cartusiae Prioris.*

GV I G O quintus Cartusiae Prior initium religionis suae sic exequitur in vita Hugonis Gratianopolitani Episcopi, vt eorum, quae Raynaudus asserit, omnium mentionem nullam faciat: *In his, inquit, agebat & ecce tribus necdum in episcopatu post monasterii reditum completis annis adest magister Bruno vir religione scientiaeque famosus, honestatis & grauitatis ac totius maturitatis quasi quoddam simulacrum. Habebat autem socios magistrum Lauduinum, qui post eum Cartusiae Prior extitit, duos Stephanos Burgensem & Diensem. Hi sancti Rufi canonici fuerant, sed desiderio vitae solitariae ei Abbate fauente sese coniunxerant. Hugonem etiam, quem cognominabant Capellanum, ex eo quod solus ex eis sacerdotis fungeretur officio, duos laicos, quos appellamus Conuersos, Andream & Guarinum. querebant autem locum eremiticae vitae congruum, nec dum reperebant. Hac ergo spe, & suaui sanctae conuersationis eius odore trahente ad virum sanctum venerunt, quos ille non solum gratanter, sed & reuerenter suscepit, tractauit, & voti compotes fecit. Ipso namque consulente, iuuante, comitante, Cartusiae solitudinem intrauerunt, atque extruxerunt.*

autem circa id tempus per somnium in eadem solitudine, Deum suæ dignationi habitaculum construentem, stellas etiam septem, ducatum illi prestantes itineris. erant vero & hi septem. Hic auctor Cartusianæ religionis incunabula describit, & minuta quæque diligentissimè persequitur, nec verbo tamen attingit illa duo, quæ apud antiquos omnes rata esse aduersarius tradit. Quo nullum maius est argumentum falsitatis, quam ille antiquis omnibus affingit, vel veritatis, quam nos defendimus.

III. Testimonium Guiberti Abbatis de Nouigento prope Couciacum in Diœcesi Laudunensi.

GVIBERTUS Abbas de Nouigento tractatum de vita sua composuit, in quo presertim adhuc Cartusianorum originem & institutum exponit, & omnem quorundam recentiorum fabulis aditum intercludit. Sic autem loquitur: *At quia conueniebat, ut literatorum quispiam sacri gregem ordinis sub eodem affectum post se contraheret; fuit non longè ab his diebus Bruno quidam in vrbe Remensi, vir & liberalibus instructus artibus, & magnorum studiorum rector, qui conuersionis initia ex subiecta nactus occasione dinoscitur. Manasses quidam post Geruasii famosissimi Archiepiscopi decessum prædictæ vrbs regimini simoniacè se intrusit, vir quidem nobilis, sed nihil prorsus serenitatis, quæ prima ingenuitatem decet, habens. Tantos enim fastus ex illa nouitate conceperat, ut regias pere-*

peregrinarum gentium maiestates, immo maiestatum ferocitates imitari videretur. & post alia: Is igitur cum milites affectaret summopere, & Clerum negligeret, dixisse aliquando refertur, bonus esset Remensis Archiepiscopatus, si non missas inde cantari oporteret. Huius ergo mores prorsus improbos & stupidissimos habitus, cum omnis honestus horreret, Bruno tunc in Ecclesiis Galliae opinatissimus cum aliis quibusdam Remensium Clericorum nobilibus infamis illius odio excessit ab vrbe: quem postmodum proceres, Clerus atque Burgenses cum ab Hugone, qui Diensis agnominabatur, Archiepiscopo Lugdunensi, Apostolicae Sedis Legato, viro in tenore iustitiae clarissimo, creberrimo anathemate feriretur, & ille manu militari thesauros Ecclesiae dilapidare niteretur, a sede, quam male obsederat, pepulerunt. & paulò post: At Bruno vrbe deserta saeculo etiam abrenunciare proposuit, qui suorum notitias horrens ad Gravianopolitanum processit territorium. Ibi in arduo admodum & terribili promontorio, ad quod difficillimum & valde insolens iter intenditur, sub eo enim præruptissimæ vallis vorago dehiscit, habitare diligens, eiusmodi mores instituit, & sequaces eius hodie sic viuunt: & Ecclesia ibi est, non longè a crepidine montis paulò sinuatum deuexum habens, in qua tredecim sunt monachi. Clastrum quidem satis idoneum pro cœnobiali consuetudine habentes, sed non claustraliter, vt ceteri cohabitantes. Habent quippe singullas cellulas per gyrum claustri proprias, in quibus operantur, dormiunt, ac vescuntur. Dominica à dispensatore escas, panem scilicet ac legumen accipiunt, quod vnicum pulmenti genus à quoquam eo-

rum apud se coquitur. Aquam autem tam haustui, quam in residuo vsui ex ductu fontis, qui omnium obambit cellulas, & singulorum per certa foramina ediculis influit, habent. pisce & caseo Dominicis, & & valde festis diebus vtuntur. pisce dixerim, non quem sibi ipsi emerunt, sed quem bonorum aliquorum virorum largitione susceperunt, aurum, argentum, ornamenta Ecclesie a nemine. Nihil enim ibi preter calicem argenteum. Ad eandem Ecclesiam non horis solitis sicuti nos, cum ceteris conueniunt. Missas, ni fallor, Dominica & solemnibus audiunt. Nusquam plus loquuntur. Nam si quid peti necesse est, signo exigitur: vinum si quando bibunt, adeo corruptum est, vt nihil virium, nihil plus saporis vtentibus asserat, vixque communi sit vnda prestantius. Ciliciis vtuntur ad nudum. ceterarum vestium multa tenuitas. Sub Priore degunt, vices autem Abbatis ac Prouisoris Gratianopolitanus Episcopus vir plurimum religiosus exequitur. Cum in omnimoda paupertate se deprimant, ditissimam tamen bibliothecam coaggerant, quo enim minus panis huius copia materiali exhuberant, tanto magis, illi, qui non perit, sed in aeternum permanet, cibo operose insudant, in tantum, inquam, suae sunt custodes inopia, vt hoc ipso, quo agimus anno Niuernensis Comes vir omnino religiosus & potens ex causa deuotionis, & optime, quae hinc emanat, opinionis inuiserit, multumque super seculari eos cupiditate, vt cauerent inde, monuerit. Cumque regressus ad sua, eorum indigentiae, quam viderat, meminisset, nescio quae argentea, scyphos videlicet & scutras pretii plurimi eis misit. Sed eorum, quae dixerat illis, nequaquam

quam

quam obliuiosos inuenit. Communicato namque
mox consilio quaecumque dixerat, ad integrum refu-
tata recepit. Nos, inquiunt, neque in expensis no-
stris, neque in Ecclesiae ornamentis exterarum quip-
piam pecuniarum retinere delegimus. Et si in ho-
rum alterutrum non expenditur, ut quid a nobis sus-
cipitur? Pudit itaque praeuaricatorie contra suum
sermonem oblationis Comitem, & tamen dissimula-
ta aspernatione eorum, bouum iugera, & pergamina
plurima retransmisit, quae penè ineuitabiliter neces-
saria esse cognouit. Vocatur autem locus ille Car-
tuscia, in quo terra rei frumentariae causa parum ab
eis colitur. Verùm velleribus suarum, quas plurimas
nutriunt, ouium, qualescumque suis vsibus fruges
comparare soliti sunt. Sunt autem infra montem
illum habitacula laicos vicenarium numerum exce-
dentes fidelissimos retinentia, qui sub eorum agunt
diligentia. Igitur tanto coepta contēplationis seruore
feruntur, ut nulla temporis longitudine à sua institu-
tione desistant, nec aliqua ardua illius conuersatio-
nis diuturnitate tepescant. Inde etiam qua nescio
occasione mirabilis iste Bruno recedens, postquam
his, quae praelibauimus rudimenta, multa dictorum
& factorum inculcatione praestiterat, ad Apulos ne-
scio Calabrosve recessit, & ibidem huic quoddam si-
mile viuendi genus instituit, ibi sum multa humili-
tate se ageret, & omnimoda piorum exemplorum
prebitione circumquaque fulgeret, ad Episcopi di-
gnitatem ab Apostolica sede quaesitus & tentus fugit:
& saeculum veritus, ne ea, quae de Deo gustauerat,
amitteret, tum delatione tanti muneris non diuina,
sed saecularia recusauit. Secundum hunc aucto-
rem

rem

rem locus nullus relinquitur prodigiōsæ Do-
 ctoris anastasi, quæ Brunonem in eremum Car-
 tusiæ impulerit. Nam quæ id effecerit, aliam
 omninò causam tradit his verbis: *Qui conuersio-
 nis initia ex subiecta nactus occasione dinoscitur:
 Manasses quidam post Geruasii famosissimi Archie-
 piscopi decessum predictæ vrbis regimini simoniace se
 intrusit. Vir quidem nobilis, sed nihil prorsus se-
 renitatis, quæ prima ingenuitatem decet, habens.
 & post alia: Huius ergo mores prorsus improbos, &
 stupidissimos habitus cum omnis honestus horreret,
 Bruno tunc in Ecclesiis Gallie opinatissimus, cum
 aliis quibusdam Remensium Clericorum nobilibus
 infamis illius odio excessit ab vrbe. Scilicet vbi con-
 silium excedendi cepit, habita cum Radulpho
 collatione, cuius in epistola ad eundem Bruno
 mentionem facit. Sed quaeso te in hac benè
 longa narratione Guiberti: quo in loco verbum
 vnum de Lutetia, quæ florentem omni litera-
 rum genere Academiam tunc habuerit? de Do-
 ctore rediuiuo, qui damnatum se tribus vicibus
 inter solemnes exequias dixerit? de solemnibus
 tandem exequiis, quas ordo Ecclesiæ vniuersus
 cohonestarit? Hic verò de Remensi vrbe, qua
 Bruno discesserit Gratianopolim, fit sermo; de
 Archiepiscopo Manasse, qui summam dignita-
 tem infami mercimonio consecutus sit: de Hu-
 gone Diensi, qui Manassem abdicarit; de impro-
 bis tandem Manassis moribus, qui fuerint in
 causa, cur Bruno, & alii quidam nobiles Remen-
 sis Ecclesiæ Clerici sese in solitudinem recepe-
 rint. Itane apud antiquos omnes rata fuerunt,
 quæ*

quæ de Doctore Parisiensi narrantur? Sed forsan in antiquis habendus non erit Guibertus Abbas, quem aliàs Brunonis supparem esse constat, & hocce loco talem se profitetur. *Fuit non longè ab his diebus Bruno quidam in vrbe Remensi vir & liberalibus instructus artibus, & magnorum studiorum rector.* Sed audio, qui dicat, quanquam ridiculè & omninò insulsè, horrificam illam Doctoris anastasin, & impulsam inde in Cartusiam sanctissimum virum à Guiberto non negari. Statua dignum inuentum, sed plumbea. Neque etiam à quoquam historicorum disertis verbis negatur, simili prodigio territos fuisse Benedictum, Stephanum Grandimontensem, Robertum Molismensem, Norbertum, Franciscum & Dominicum, & inde ad suarum Religionum institutionem compulsos. An ideo verum erit, vnumquemque eorum instituendæ religionis consiliū iniisse, quòd adfuerit funeribus cuiusdam mortui, qui se se damnatum pluries vociferatus sit? Hoc tamen qui contenderet, paratos numero i. communes inueniret locos, quibus suam contentionem egregiè tutaretur. Sunt enim apti ad quidlibet probandum. sed cum iis probentur omnia, nihil planè probatur. *Qui enim sermo, vt ait Hieronymus, omni materia conuenit, nulli conuenit.*

Verùm aliam conciliandi cum Antonino, Nauclero & aliis recentioribus Guiberti viam aperit, qui nuper Epistolam Didascalicam scripsit de causa conuersionis S. Brunonis: Sic enim
habet

habet pagina 32. & 33. Ceterum innumera, ut ait S. Chrysostomus, ad salutem nobis à Deo sunt via, nec vna aliam excludit. Bruno cunctationem suam non diffitetur, sed agnoscit. se etiam post votum conuersionis obices, nexuisse moras, friguisse animo, feruoremque suum euanuisse. Quid mirum igitur, si Manassis Archiepiscopi vitis, probrisque primum confusus, deinde seria meditatione vanitatis mundi, & vite aeternae desiderio excitatus, deinceps compulsus miseri illius defuncti spectaculo ad saniora consilia conuolarit? Verum ut ad auctores, qui varia, non aduersa referunt, redeamus, facile est eorum dicta ad suauem reuocare concentum. De secessu Brunonis conueniunt Antoninus, Nauclerus & Volaterranus, eiusque loco & tempore; huius autem causam aliam assignauit, cui nimirum horrenda illa vociferatio defuncti damnati dederit occasionem. At obsecro, vir sapientissime, numquid istae causae ita inuicem aduersantur, ut concurrere non potuerint in eundem terminum? Implicare dici-ne potest, Brunonem canonicum Remensem iam ob praua exempla Archiepiscopi sui seculum fastidientem, vel contemptu eius vanitatis factum vere, aeternaeque felicitatis cupidum, Parisios, ubi tum maxime omnium scientiarum studia florebant, se contulisse, ubi dum (sicut omnes actorum eius scriptores vnanimiter referunt) Theologicis theorematibus magna cum sedula exercitationis fruge incumberet, illo conspecto terribili spectaculo, repente hos suos abruperit progressus; atque cum delectis aliquot & consciis voti sodalibus velut generosa aquila ad altissimam illam, asperriamque rupem Dioecesis Gratianopolitanae aduolarit.

rit, conuolarit melius diceretur ab eo, qui Lute-
tia Parisiorum scribit. & post alia pag. 34. & 35.
Perspexit fortè Guibertus in descriptis iam ab aliis
obseruatoribus gestis sancti Brunonis, hanc narratio-
nem de damnari ferali voce longè lateque positam,
esseque omnibus notam, ideoque, vt rursus à se literis
mandaretur, non iudicasse fore operæ pretium. aliam
igitur suppleuisse causam, quam ceteri prætermise-
rant, vt minùs compertam. Sic igitur vtriusque
scriptionis series benè & appositè coheret, nullaque
iam contrarietas intercedit, qua quod vna continet,
alterius queat oppositione refringi. at quadrant vi-
cissim ad amussim omnia. Quamobrem manet Gui-
berti integra auctoritas, sic est Antonino, Nauclero,
Volaterrano & ceteris qui fusiores auctorum S. Bruno-
nis collectionem secuti sunt, salua fides. Hic est vlti-
mus communis locus, quem numero primo re-
tulimus, & qui hîc quoque referri debuit, vt
quadam continuata rerum, quæ Guibertum Ab-
batem attinent, progressionè expendantur. Iam
ergo animaduertimus Brunonem nullos post
votum conuersionis sensisse obices, quibus ab
eo implendo prohiberetur, nullas nexuisse mo-
ras, quæ vt soluerentur, horribili quodam spe-
ctaculo indigerent. Iam quoque ostendimus,
Brunonis ad Radulphum epistolæ locum, quo
nititur auctor Epistolæ Didascalicæ, aliter intel-
ligendum esse, quàm intellexit, & tacito Bruno-
nis consilio intelligendum proposuit. Sed non
possum non mirari, quæ hic auctor scribit, vt &
suum horribile spectaculum Parisiis accidisse,
& eo Brunonem ad voti solutionem impulsurum
pro-

propugnet. Etenim quod testimonio Guiberti aduerfetur, fi dedita opera voluiffet quippiam fingere, vix propemodum aliud finxiffet magis contrarium: tantum abeft, vt Guibertus cum Antonino vel aliis huius fpectaculi inuentoribus conciliari poffit. Verum Guiberti verba cum Auctoris Didafcalici verbis contendamus. Hæc autem habet Guibertus: *Fuit non longè ab ab his diebus Bruno quidam in vrbe Remenfi, vir & liberalibus artibus, & magnorum ftudiorum rector, qui conuerfionis initia ex fubieâta nactus occasione dinofcitur. Manaffes quidam poft Geruafii famo-
 fifsimi Archiepifcopi deceffum prædictæ vrbis regimi-
 ni fimoniacè fe intrufit. & paulò poft: Huius ergo
 (Manaffis) mores prorsus improbos & ftupidiffimos
 habitus cum omnis honeftus horreret, Bruno tunc in
 Ecclefia Gallia opinatifsimus, cum aliis quibusdam
 Remenfium Clericorum nobiles infamis illius odio
 exceffit ab vrbe. & paulò poft: At Bruno vrbe
 (Remenfi) deferta fæculo etiam abrenuntiare
 propofuit, qui fuorum notitias horrens ad Gratiano-
 politanum præceffit territorium. Auctor verò
 Didafcalicus pagina 32. & 33. Quid mirum, in-
 quit, fi Manaffis Archiepifcopi vitis probrisque
 primùm confufus, deinde fèria meditatione vanitatis
 mundi, & vitæ æternæ defiderio excitatus, dehinc
 compulfus miferi illius defuncti fpectaculo ad faniora
 confilia conuolarit: Ibi Bruno fcleratiffimos
 Archiepifcopi fui mores cum ferre non poffet,
 Remenfem vrbem deferuit, & abdicato fæculo
 ad Gratianopolitanum præceffit territorium:
 hic verò abrenuntiata mundi vanitate, Remis
 Lute-*

Lutetiam venit. Ibi Bruno magnorum studio-
rum rector desiit esse Remis, & abiecta suorum
familiaritate in solitudinem sese recepit Gratia-
nopolim: hinc verò post votum conuersionis re-
tenta suorum familiaritate Remis Lutetiam
perrexit, vt quam antea Remis scientiam profi-
tebatur, Lutetiæ profiteretur, atque immemor
voti semper opinor professurus, nisi accidisset
miseri illius defuncti spectaculum, quo ad im-
plendum votum impelleretur. Ibi Bruno cum
quibusdam Remensis Ecclesiæ Clericis Remis
Gratianopolim discessit, extra sæculi commer-
cia habitaculum quæsiturus: hinc verò Bruno
Remis Lutetiam profectus, & illic postea hor-
ribili spectaculo territus, Theologiæ, cui magna
cum auditorum frequentia vacabat cursum ab-
rupit, & delectis aliquot & consciis voti sodali-
bus, ad asperrimam Gratianopolitanæ Diœcesis
rupem conuolauit. Debit ergo Bruno, si su-
peris placet, illos Remensis Ecclesiæ Clericos
secum Lutetiam adduxisse, qui cum Brunone
Deum è machina expectarent: debuit planè;
immo debuit & quiduis fecisse aliud, modò
horribile spectaculum, quo Auctor Didascalici-
cus se à puero imbutum esse ait, in sacrarum pre-
cum libellulis, in Breuiariis, in Missalibus Pa-
risiensis Diœcesis, & aliarum nonnullarum, &
demùm in Cartusiensium parietinis retineatur.
Hoc est modò secundum Dialecticæ contradi-
ctionis regulas nihil vetet, quominus quæ pa-
gina 33. Epistolæ Didascalicæ tradidit, vera esse
potuerint: quasi mehercule, vt vera sint ea, satis

fit, vt vera esse non repugnet. Sic enim pag. 33, argumentatur: *Implicare dicine potest, & cetera* quæ retulimus, & quæ perspicuè demonstrant, non immeritò dictum esse pagina 27. Epistolæ Didascalicæ, quòd *aliquando bonus dormitat Homerus.*

Ad communem autem locum quòd attinet, in eo Didascalus noster duo supponit, quæ qua facilitate affirmantur, eadem & negantur, immo & cum ratione negantur; tametsi cum ratione non affirmantur. Vnum est, ante Guibertum de Nouigento fuisse, qui gesta sancti Brunonis descripserant; alterum in iis gestis haberi historiam defuncti hominis, qui ferali voce se esse damnatum inter exequias asseruit, eamque, omnibus nota cum esset, Guibertum omisisse, atque aliam tum demùm causam adnotasse, quam ceteri prætermiserant, vt minùs comperitam. At quis non videt hocce communi loco nulla non figmenta recentiorum cum veterum historiarum veritate conciliari posse. Statuamus exemplum in iis, quæ Fasciculus temporum antiquæ editionis tradit ætate 6. ad annum 1084. *Parisis, inquit, horribile miraculum contigit de quodam magistro magni nominis, qui ter exclamando dixit, se damnatum: quapropter multi solemnes viri seculo abrenunciauerunt, & diuersas Religiones instituentes celebre nomen posteris reliquerunt & exemplum.* Ordo Cartusiensium sanctissimus incepit hoc tempore per Brunonem, &c. quæ suo loco referentur. Sic inter illos solemnes viros numerabo Robertum, qui Cisterciensem, & Norber-

bertum, qui Præmonstratensem Ordinem exci-
tauit. Si quis verò contradicat, illico reponam;
quæ hîc Didascalus noster de Guiberto sapien-
tissimè docet. Tum confirmabo auctoritate
Cæsarij Heisterbacchensis, qui, vt ait pagina 43.
*hanc in Francia olim factam historiam commemo-
rat lib. II. de miraculis & visionibus cap. 49.* Hæc
enim historia non minùs Cisterciensium, &
Præmonstratensium, quàm Cartusiensium in-
stitutioni conuenit. Postremò addam, quæ pa-
gina 25. in gratiam sancti Antonini, Volaterra-
ni, & Naucleri, sic scribit: *Multa certè à viris
etiam doctis creduntur, quæ vnius solius auctoris ni-
tuntur suffragio, non maioris famæ & nominis, sed
minoris etiam fidei, quam vel horum trium sit mini-
mus.* Satis est absurdorum, quæ ex illo com-
muni loco deducuntur.

Ad duo Didascalii nostri pronunciata comi-
nus accedo, & imprimis dico neminem fuisse,
qui ante Guibertum sancti Brunonis gesta scri-
pserit, cuiusmodi scripta fuisse tradit. qua de re
ita conqueritur Petrus Dorlandus lib. I. Chroni-
ci c. I. *Fuere olim Scriptores, qui facta illustrium Or-
dinis Diui Benedicti, Bernardi, Dominici, Francisci,
reliquorùmque sublimium Patrum egregio sermone
palam effecerint, sed heu (proh dolor) nemo apud
nostros inuentus est (sic enim nostra viluerunt nobis)
qui serenissima gesta nostrorum efferreret in lucem.*
Hæc ille Cartusiensis, quibus adiungo longè
grauiolem querimoniam, quæ in vita Dionysii
Cartusiensis habetur: *Hunc, inquit auctor,
Brunonem, quem omnis Cartusia veneratur, hæc-*

nus tu adeò seruabas ignotum; vt extra illam patriam quis Bruno, quisve Ordinis tui fuerit auctor, pene mundus ignorauerit. Vnde factum est, vt non pauci historiae veritatem ignorantes, illum ipsum Doctorem, qui Parisiis post mortem damnatum se reuelauit, cuiusque iudicio territus Bruno cum aliis sex hoc genus viuendi, quod Cartusianum dicitur, instituit, falso putauerint esse Brunonem. Nunc videat Didascalus noster, quantum sit discriminis inter ea, quæ gratis & sine ratione traduntur, & quæ, vt natura rerum exigit, probantur.

Deinde dico; in sancti Brunonis gestis, quæ Guiberti tempore scripta sunt, nihil reperiri omnino, quod ad damnati Doctoris vel Canonici Parisiensis narrationem spectet. Iam retulimus, quæ Guigo quintus Cartusiae Prior de Brunone scripsit in vita S. Hugonis, qui Gratianopolitanae Ecclesiam rexit, vbi de damnato Doctore aut Canonico Parisiensi nihil habetur. Modò referemus Breuiarium vitæ Brunonis, quod extat in veteri Codice manuscripto statutorum Cartusiensium, vbi de damnato Doctore, aut Canonico Parisiensi nihil habetur. Referemus etiam, quæ Petrus Venerabilis de Brunone & prima Cartusiensium origine memoriæ prodidit, vbi quoque de damnato Doctore aut Canonico Parisiensi nihil habetur. Laudet igitur Didascalus illos auctores, qui ante Guibertum Brunonis gesta descripserint, iisque damnati Doctoris Canonice Parisiensis narrationem indiderint: aut certè pro sua ingenuitate fateatur, sese de illis auctoribus dixisse ea, quæ ne diceren-

gerentur, prohibuit veritas. Hoc autem cum ita sit, Guibertus veram conuersionis sancti Brunonis causam scriptis consignauit, & ea, quæ illi nunc ex horribili spectaculo assuitur, purum putum figmentum est, cuius epocham suo tempore dabimus.

IV. *Testimonium Ordinis Cartusianorum.*

HIC vocamus Ordinis Cartusianorum testimonium, quod ducimus ex vetere manuscripto Codice statutorum & consuetudinum Ordinis, vbi vita Brunonis & quatuor consequentium Cartusie Priorum summam exaratur. Hæc est autem Brunonis vita: *Magister Bruno natione Teutonicus ex præclara vrbe Colonia parentibus non obscuris natus, literis tam secularibus, quam diuinis valde munitus, Ecclesie Remensis, quæ nulli inter Gallicanas secunda est, Canonicus & scholarum magister, relicto sæculo eremum Cartusie fundauit, & rexit sex annis, qui cogente Urbano, cuius quondam præceptor fuerat, Romanam perrexit ad Curiam, eundem Papam solatio & consilio in ecclesiasticis negotiis iuuaturus. Sed cum tumultus & mores Curie ferre non posset, relicte solitudinis & quietis amore flagrans, relicta Curia, contempto etiam Archiepiscopatu Rheginensis Ecclesie, ad quem ipso Papa volente electus fuerat, in Calabria eremum, cui Turris nomen est, secessit, ibique laicis & clericis quamplurimis adunatis solitariae vite propositum, quandiu vixit, exercuit, ibique defunctus hu-*

matus est post egressum Cartusie. Hic mentio nulla
 Doctoris vel Canonici Parisiensis mortui, qui
 solemnes inter exequias damnatum se esse re-
 sponderit, aut huiusce portenti, quod beatum
 Brunonem in eremum Cartusie impulerit: quæ
 tamen duo rata esse apud antiquos omnes Ray-
 naudus scribere non dubitavit. Antiquis por-
 rò scriptoribus non possum non accensere eos,
 qui Codicem illum statutorum Parisiis, vbi
 nunc apud Cartusienses asservatur, vel alio in
 loco descripserunt, & quinque primorum Car-
 tusie Priorum historiam ita ediderunt, vt si quid
 in iis miraculi deprehensum est, obseruarint.
 Quamobrem nihil est admodum, cur causeris,
 hos auctores, de quibus loquimur, ea silentio
 præteriisse, quæ ad commendandam Priorum
 illorum conuersionem, & sæculi fugam condu-
 cerent. Neque verò causa mihi vlla suppetit,
 cur vetustiores Cartusiani præcipuum originis
 suæ monumentum omisissent, quod recentiores
 ex iis nonnulli in libros & parietinas tam cupi-
 dè coniiciunt, & *horrendum sæculisque omnibus*
memorandum spectaculum appellant. Hoc certè
 monumentum eiusmodi non est, vt antiquos
 omnes Cartusianos latuerit, & solis notum esse
 potuerit recentioribus, qui hac in parte si rectè
 saperent, non nisi ex antiquiorum commenta-
 riis sapere deberent. *Quod enim, inquit Baro-*
nus, de rebus adeo antiquis sine alicuius vetustioris
auctoritate profertur, contemnitur.

*V. Testimonium Petri Cluniacensis, qui
Venerabilis dictus est.*

PRÆ ceteris Cartusianorum originem & Ordinem declaravit Petrus Cluniacensis, cuius hæc sunt verba lib. 2. de miraculis c. 28. *Servatur, inquit, in Burgundia finibus inter omnes Europæ nostræ monastici ordinis professiones, professio quædam multis aliis eiusdem monastici prepositi sanctior & cautior instituta nostro tempore à quibusdam Patribus magnis, doctis & sanctis, Magistro Brunone Coloniensi, Magistro Lauduino Italico, ac quibusdam aliis, & verè magnis, vt dixi, & Deum timentibus viris, qui quorumdam antiquorum monachorum tepiditate, negligentia, ac desidia prædocti, seculo abrenunciare volentes, cautius sibi, suisque in via Dei sectatoribus consuluerunt, & vigilantibus oculo Ordinem contra omnes penè Satanae insidias circumspectum instituerunt. Nam vt contra superbiam, quæ iuxta Scripturam, initium est omnis peccati, & contra eius nefandam sobolem inuidiam dico, ambitionem, & vanam gloriam, ac si qua sunt alia, Ordo ab eis institutus, quantum iuxta eorum scientiam homini erat possibile, armaretur, vestes vilissimas, ac super omne religionis propositum abiectissimas, ipsoque visu horrendas assumpserunt. quantitate enim breues & angustæ, qualitate ita vt vix aspici possint, hirsute & sordida, nullum gloriandi vitium se posse admittere iudicant, & noui quidem, quod in sordido habitu Diabolus, quod suum est, quærit, & humilitatis vestibus quandoque texturam superbiae interse-*

rit, sed tamen iam dicti iusti, & Deum quærentes vi-
 ri in quantum potuerunt, ne princeps mundi per su-
 perbiam, aut superbiæ familiam in se vel in suis sibi
 locum inuenire posset, summo studio prouiderunt.
 Cupiditatem insuper, quæ radix malorum dicitur,
 vel auaritiam, quæ idolorum seruitus vocatur, ne ni-
 mis venenosa virgulta quolibet tempore producere
 posset, ita radicitus auulserunt, vt certos terminos
 iuxta locorum suorum fertilitatem, aut sterilitatem
 in circuitu cellarum suarum maiores minoresve præ-
 figerent, extra quos etiamsi totus mundus offerretur
 eis, nec saltem quantum pes humanus occupat terræ,
 spatium acciperent, & vt non esset eis quandoque ne-
 cessarium vel plus terræ, quam dictum est, possessioni
 suæ addere, aut numerum iumentorum suorum, vel
 pecorum augere, duodecim tantum monachos cum
 decimo tertio Priore, ac octodecim conuersis, paucis-
 que mercenariis nullo prorsus superaddito in sui Or-
 dinis monasteriis esse perpetuo decreuerunt. Ea etiam
 de causa animalibus vel pecoribus suis certum, quem
 transgredi fas non esset, terminum instituerunt, bo-
 bus scilicet, asinis, ouibus, capris, vel hircis, præter
 ista ad edomandum iumentum corporis sui, & ad
 subigendam iuxta Apostolum legem membrorum
 suorum repugnantem legi mentis suæ, duris carnem
 ciliciis semper exasperant, continuatis penè acribus
 ieiuniis corpora affligunt, extenuant, & desiccant.
 Inde est, quòd pane furfureo semper vtuntur, & vino
 ita adaquato, vt merito magis villum, quàm vinum
 dicatur, ab omni carniū esu tam sani, quàm ægri in
 perpetuum abstinent: Pisces numquam emunt, sed
 fortè ex caritate datos accipiunt. Die Dominico &
 quinta

quinta feria tantum caseum vel oua ad vescendum
admittunt. Tertia feria ac Sabbato aut legumine
aut olere cocto vtuntur. Omni secunda, & quarta,
& sexta feria pane solo & aqua contenti sunt. Semel
in die semper comedunt, exceptis octo diebus Natalis
Domini, octo diebus Paschæ, octo diebus Pentecostes,
Epiphania Domini, hoc est, representatione eius, Pu-
rificatione sanctæ Mariæ, Annuntiatione Domini,
quando Paschali tempore prouenit, Ascensione Domi-
ni, Assumptione ac Natiuitate iam dictæ sacre Vir-
ginis matris eius, & exceptis diebus festis duodecim
Apostolorum, sancti Ioannis Baptiste. & illo, quod in
Calendis Nouembris celebratur, festo Omnium san-
ctorum. Super hæc omnia more antiquorum Egy-
ptiorum monachorum singulares cellas perpetuo in-
habitant, vbi silentio, lectioni, orationi, atque operi
manuum maxime in scribendis libris irrequieti insi-
stunt. In eisdem cellis debitum regularium hora-
rum, hoc est, Primam, Tertiam, Sextam, Nonam,
Completorium signo Ecclesiæ commoniti Deo per-
soluunt, tamque suum interiorem quam exteriorem
hominem, habitu, voce, vultu, rebus visibilia exce-
dentibus, spretis cunctis aliis intentum, immo affixum
esse ostendunt. Ab hoc more excipiunt illos festiuos
dies, qui supra sumpti sunt, in quibus bis comedunt,
& in quibus more monachorum non per cellas, sed si-
mul habitantium, non solum omnes regulares horas
in Ecclesia decantant, sed & in refectorio tam post
Sextam, quam post Vesperas, nullo sospite excepto
communiter edunt: quibus tantum diebus antiquo-
rum Eremitarum emulatione, ne ab aliis sacris ope-
ribus licet dignitate inferioribus impediuntur, salu-
tare

tare omnipotenti Deo pro salute sua ac mundi sacrificium offerunt, quod ex usu iam veteri tracto nomine, quia Deo mittitur, missa vocatur. His sacris diebus, qui singulari privilegio a Domino, vel eius resurrectione Dominici dicuntur, ac sæpè dictis ipsius, vel sanctorum eius solemnitatibus Missas celebrant. diebus, quibus eis vti legumine licet, illud ipsi ad mensuram acceptum sibi aptant & coquunt. Hoc vero tunc, quando non communiter in refectorio, siue quando eos in cellis suis solos comedere eremitica institutio præcepit. Vinum nullo tempore ante mensam, vel postea sumunt. Sed si quis tunc sitim passus fuerit, aqua ei non vino vti licet. His ne tam sanctam institutionem omnino muti præterisse videremur, breuiter præmissis, ad miracula per quosdam ex ipsis nostro tempore facta procedendum est. Hæc enim in toto isto opere principalis, vt sæpè iam dixi, fuit mihi causa scribendi, hoc est vbilibet, & quolibet tempore facta, ad presentium vel posterorum memoriam transmittendi.

Idem auctor cap. 29. Multa quidem, inquit, in illo sacro ordine miracula contigisse à pluribus accepi, sed quia ipsi humilitatis virtute, qui semper serui Dei miranda opera sua quanto possunt nisu occultant, vix aliquid ex his prodere alicui voluerunt. rara immo rarissima, quibus omnimoda fides accommodanda esset, ad me miracula peruenerunt. quæ tamen absque dubio comperi, tacere nec volo, nec proposui. Fuit ex eorum numero, non quidem Monachorum, sed Conuersorum Conuersus quidam humilis genere, iuuenis ætate, sed moribus generosus & vitæ sanctitate prouectus. & cetera, quæ reliquo capite pluribus exponit. His

His accedunt & ad rem nostram maximè pertinent, quæ Petrus idem Cluniacensis de scopo suo in utroque de miraculis opere præfatur: In Priori quidem, ubi sic ait: Indignari sæpe soleo, cur ea, quæ nostris temporibus proueniunt (miracula) cum non sit qui ad illa scribenda animum applicet, quæ prodesse legentibus manifestata poterant, infructuoso silentio tecta dispereant. Unde quoniam nullum ad hæc nisi me cogere poteram, malui quolibet stilo ea aggredi, non pauens de presumptione tantæ rei iudicari, & ut antè à quodam dictum est, ad tam utilem rem explicandam me magis esse volui, quam neminem. In posteriori verò, ubi hæc scribit: Quoniam ad roborandam fidem & mores instituendos miracula nostro tempore, vel circa nostra tempora gesta, quorum cognitio indubia datur, scribere proposui. Postea quæ præmissa sunt, alia quoque legentibus, vel audientibus, non minùs, ut credo, utilia adiungenda sunt. In quibus, ut supra iam dixi, nullum temporis ordinem seruo, nullius generis miracula vito, sed sicut ea vel olim didici, vel quotidie à diuersis & fide dignis discere possum, scripturæ commendo. Hæc autem omnia, quæ paulò longiora descripsimus, si suis, ut decet, momentis expendantur, inultas suggerent rationes, quibus vel solis nostra Defensio firmissimè constabillitur. Imprimis Petrus statuit miracula, quæ suo tempore vbiuis contigerant, literis consignare: Deinde singula miracula, quæ vel suis vsurpauerat oculis, vel quæ ab hominibus fide dignis acceperat, duobus libris comprehendit. Tum ad secundi libri calcem Cartusianæ reli-

religionis initium statuta & mores vberiori oratione depingit. Quinetiam sese dolere plurimum testatur, quod plura non possit referre miracula, quæ ad amantissimum sibi Cartusianorum Ordinem spectent. Postremò inter miracula, quæ suo tempore passim in Galliis facta commemorat, & inter ea, quæ de prima Cartusianorum origine & miraculis differit, stupenda Doctoris vel Canonici Parisiensis mortui narratio desideratur, sed cum desideretur, euidenter apparet, eam non esse apud antiquos omnes ratam, contra quam à Theophilo Raynaudo scriptum est, & cōfidentissimè scriptum. Dicam amplius in fabulis habendam esse illam narrationem, & quicquid illi superstruitur.

Cur autem Petrus Venerabilis huiusce prodigii non meminerit, auctor Epistolæ Didascalicæ id ex eo contigisse docet pagina 40. quod *non agat de institutione, sed de instituto Ascetarum Cartusiani Ordinis.* quasi verò ab vtriusque libri, quem de miraculis sui temporis scribit, scopo aberrasset, si de Cartusiensium instituto disserens, miraculum, quod causa institutionis fuisset, monumentis illustrasset suis. Utinam plerique auctores in suis operibus nihil magis à *περὸ νόμου* aut *παρὰ νόμον* tractarent. Ii certè tunc nos onere, quod Ætna grauius est, leuarent.

Deinde hanc aliam rationem subiungit pagina 42. *Quia, inquit, statuerat enarrare quedam miracula, quæ in Ordine tempore suo potissimum contigerant, defuncti autem illius terribilis vociferatio*

ratio euenerat ante Ordinis ipsius institutionem, adeoque diu ante, quam Petrus hic libros de miraculis conscribere exorsus fuisset. An autem diu ante, vel breui post Cartusienſis Ordinis institutionem Petrus libros de miraculis scripserit, nihil planè refert. Etenim Cartusienſium Ordinem cum suo tempore institutum esse dicat, assertum à Didascalo nostro prodigium suo quoque tempore contigit, si verum est, quod pagina 34. Epistolæ Didascalicæ sic docet: *Bruno conspecto terribili spectaculo repente hos suos in Theologicis theorematibus abruptis progressus, atque cum delectis aliquot, & consciis voti sodalibus velut generosa aquila ad altissimam illam asperrimamque rupem Diocesis Gratianopolitanæ aduolauit. Quod autem suo tempore instituta sit Cartusienſium religio, his Petrus profitetur verbis: Seruatur in Burgundiæ finibus inter omnes Europæ nostræ monastici ordinis professiones, professio quedam multis alius eiusdem monastici propositi sanctior, & cautior, instituta nostro tempore, à quibusdam Patribus, magnis, doctis & sanctis, magistro Brunone, magistro Lauduino Italico, ac quibusdam aliis. Igitur cum Petrus miracula, quæ suo tempore acciderant, quæque, ut ipse ait, vel olim didicerat, vel ab hominibus fide dignis acceperat, memoriæ prodere constituerit, nihilque de huiusmodi prodigio adnotarit, huiusmodi prodigium nullatenus accidisse concludendum est. Unde manifestè constat, exceptiones, quas modò ex Epistola Didascalica retulimus, eas non esse, quæ notatis in Petrum Venerabilem observationibus satis-*

eriori
e plu-
eferre
tusia-
er mi-
s facta
Cartu-
penda
narra-
denter
omnes
naudo
Dicam
narra-
e pro-
ascal-
od non
m Car-
libri,
scopo
disse-
is fuis-
m ple-
magis
i certè
, leua-
t pagi-
uedam
simum
vocife-
ratio

satisfaciant. Quare consultius, mea quidem sententia, fecisset auctor ille, si de Petro idem quod de Guiberto dixisset, hoc est, Petrum omnifiliè *banc narrationem de damnati ferali voce longè lateque positam, esseque omnibus notam, ideoque ut rursus a se literis mandaretur, non iudicasse fore operpretium.* Hoc enim communi loco soluuntur omnia, difficultates quæcumque tolluntur, factæ in Petrum observationes eneruantur. Vno verbo, ut ait Didascalus noster pag. 35. *quadrant vicissim ad amussim omnia.*

VI. Testimonium Petri Cellensis Abbatis.

PETRUS CELLENSIS Abbas & postea Carnotensis Episcopus lib. 1. epist. 23. ad Ekilum Lundensem Archiepiscopum sic Cartusiensium ordinem attingit: *Ex vestra dignatione in mandato ab anno præterito accepi, quatenus Cartusienses fratres expeterem, & de maturando negotio vestro eos commonefacerem. Erat autem negotium, sicut scitis, quatenus ad vos mitteretur frater Rogerus ad locum ordini illorum in partibus vestris perquirendum, & preparandum. Disposuerat namque in animo vestro plena ac perfecta caritatis effusio noua seminaria de omni genere sacrorum ordinum seminare prouinciam vobis a Deo commissam, ut exinde fructus, qui permanent in æternum, susciperetis, & manipulos iustitiæ de manibus eorum ad æterna tabernacula reportaretis. & quibusdam interpositis; Factum est, ut imperastis, adqueiuit sanctus Cartusiensium fratrum conuentus iustis petitionibus vestris*

vestris. Equidem res imperata difficilis: Sed quis vobis negaret, quod forte Spiritus Sanctus in sancto templo suo suggerebat? Certè nec illi, nec nos diffidimus, seruum fidelissimum & amicum Domini vos possidere, cuius famam & opera tam præclarissima reclamant mundus. Hic autor eadem pene aut familia lib. 6. epist. 13. ad fratres de monte Dei scribit, & multa de Cartusiensibus dicit, sed reddiuii doctoris mentionem nullam iniicit, & tamen ita vetus est autor, vt Brunoni suppar ætate fuerit.

VII. *Testimonium Petri Cantoris
Parisiensis.*

PETRUS CANTOR Parisiensis in verbo abbreviato de Cartusiensibus sic loquitur cap. 28. *Si sanctus Ordo Cartusiensium in holocaustum hic etiam oblatorum Deo à labe mundi per abstinentiam & macerationem carnis purgatorum, & iam volantium super pennas ventorum non nisi in festis & profestis spirituali officio intitulatis audeat conficere, quomodo tu peccator sacerdos intrepidus audeas tam sancta irreverenter tractare?* Hic autor antiquus est, Cartusiensiumque meminit, & tamen apud eum rata non est doctoris à mortuis ad tempus regressi narratio.

VIII. *Testimonium Ioannis Brontonis
Abbatis Iornacensis.*

IOANNES BRONTO Iornacensis Abbas rerum Anglicarum Chronicon edidit, & ad annum

annum CIO LXXVII Cartusienſis ordinis initiã
 ſic proſequitur numero 20. Circa hæc tempora
 ordo Cartuſienſis incepit ſub Brunone, qui natione
 Teutonicus, & Urbẽ Colonia oriundus magiſter Scho-
 larum fuit. Hic relicto ſeculo eremum Cartuſie
 circa feſtum Sancti Ioannis primò fundauit, & rexit
 VII. annis. Tandem cogente Papa Urbano II. cuius
 quondam præceptor erat, Romam perrexit, in nego-
 ciis Eccleſiaſticis Papam iuuans. Sed cum tumul-
 tum & mores Curie ferre non poſſet, relicta Curia,
 contemptoque Archiepiſcopatu Riſenſi, ad quem iu-
 bente Papa electus fuerat, in eremum Calabria, cui
 Turris nomen eſt, ſeceſſit, & deceſſit. Deinde ad
 annum CIO CIII. num. 60. Ex eodem ferè tempo-
 re, quo ordo Ciſtertiens ſis exortus eſt, de quo ſupra,
 tempore Regis Guilelmi Ruſi, ordo Cartuſienſis in
 Episcopatu Gratianopolitano a quodam Brunone ad-
 inuentus & inſtitutus eſt. Ipi quaſi Eremitæ in cel-
 lulis, ſub Priori tamen viuunt, nec multitudo eorum
 in clericis numerum tertium decimum tranſcendit,
 niſi pro aliqua nominata vel magna perſona, ſi qua
 fortè ad eas deſcenderet: Laicos verò fratres uſque
 ad viginti recipiunt. Hic quoque altiſſimum
 eſt de rediuiuo Doctore ſilentium.

IX. *Testimonium illius, qui vitam Gode-
 fridi Ambianenſis Episcopii ſcripſit.*

Hic auctor lib. 3. vitæ beati Godefridi
 cap. 8, hæc habet: Guigo ei cellulam attri-
 buit, ſeparatim enim degunt, ſinguli in domiciliis,
 quæ cellas vocant. Ad Eccleſiam certis horis pariter
 conue-

conueniunt. Inde taciti redeunt ad cellas suas, ad nudam carnem asperis induuntur ciliciis, quarta & sexta feria pane & aqua victitant, diuinae contemplationi adeo inhaerent, vt iure possint dicere cum Apostolo, Nostra autem conuersatio in caelis est, illorumque precibus, & sanctorum meritis mundus coruscare videtur. Quamquam hic auctor antiquus est & Godefridi aequalis, & Cartusiensium rerum meminit, apud illum tamen rata non est de Doctore Parisiensi narratio, quam apud antiquos omnes ratam esse Raynaudus affirmat. Didascalus vero diceret, haud ab illo fuisse obseruatam, quia omnibus nota erat.

X. *Testimonium Iacobi de Vitriaco Cardinalis.*

IACOBUS DE VITRIACO Cardinalis mores & instituta Cartusiensium sic describit cap. 18. historiae Occidentalis: Est alia, inquit, sanctorum congregatio, quos Cartusienses appellant in vltimis Burgundiae partibus, caput & principium habentes. Hi siquidem non plures, quam duodecim, sub vno Priore, qui decimus tertius est, pariter inhabitant. Habent autem singuli cellas singulas, a quibus nunquam exire licet, nisi ad officium Missae, & ad Matutinas, excepto quod in festis duodecim Lectionum, simul in refectorio manducant, & ad collationem diuinaeque verbi praedicationem congregantur. Aliis autem diebus in cellis suis soli manducant, pulmenta sua decoquentes, & sibi praeparantes. Tribus autem diebus in hebdomada secundum

dum communem regulæ suæ institutionem pane & aqua tantum vescuntur. Ciliciis diebus ac noctibus vestiuntur. Extra terminos præfixos nullam licet eis recipere possessionem, nec umquam metas sibi constitutas transgrediendo transeunt, exceptis monasteriorum Prioribus, quando ad Capitulum generale semel in anno Cartusii conueniunt, vel quando pro necessitatibus domum aliquando exire compelluntur. Habent autem certum animalium numerum, & certas metas possessionum, quibus mediocriter austeram vitam valeant sustentare. In modo autem & usu ciborum à Cisterciensibus non discrepant. Si quis eis aliquid abstulerit, vel alio modo iniuriatus fuerit, nullam contra ipsum in iudicio causam mouent. Vnde nec proximos sibi licet inimicantes scandalizant, nec aduocatis ad lites & iurgia indigent, nec curias seculares in detrimentum animæ suæ eos oportet adire. & post alia: Huius autem religionis rigor districtiois & districtio rigoris tamquam fornax Spiritus sancti aurum purgans & scoriam ex argento separans falsos fratres diu retinere non potest. Non solum enim inimicos crucis Christi, quorum deus venter est, qui in aliis Congregationibus aliquanto tempore valent subsistere, & eorum obseruantias in angaria portare, arida cella & aspera conuersatio cito euomit, sed quoscumque alios, qui in veritate non ambulant, regulæ seueritas tamquam paleam citius exsufflat & abiicit, neque inter sanctos fratres velut inter paradisi arbores abscondi seu latere longo tempore possunt. Quemdam autem ex his fratribus vidimus, qui cum die quadam ante debitam refectiois horam supra modum in cellula

esu-

secessus Brunonis in eremum.

51

esuriens, vix horas diei consuetas præ nimia anxietate dicere valeret, vidit Satanam in specie mulieris pulcherrimæ introgressum, pulmentum, quod ad focum frater posuerat, cum nimia festinatione præparantem. accedens enim tentator, qui famem penè intolerabilem immiserat, ignem sufflabat, ligna fortiter accendebat, &c. Hæc ille, qui Cartusiensium opinor initia & originem apprimè nouit, quæque prætermisit eam de Doctore narrationem, quæ si Raynaudo credas, apud antiquos omnes rata fuit. Non scriptis forsan, inquiet, sed traditione rata fuit. Sed istud ariolari est. Quod enim his in rebus traditio docet, nec eruditio ignorat, nec pietas prætermittit. quis quæso dicet, vel eruditionem Iacobo Vitriacensi defuisse, qui & Parisiensi magisterio, & insignium librorum editione claruit, vel pietatem ei, qui ex Argentolij parrocho propter eximiam virtutem Cardinalis factus est, & per Orientem Legatus Apostolicæ Sedis? In summa nemo vnquam sibi persuadebit, pio & erudito scriptori, qualis fuit noster Iacobus, id prodigij genus excidisse, quod & Cartusianis, quorum res tam diligenter persequitur, initium dedisset, & ad terrefaciendos hominum animos tantoperè valeret. sed excidere non potuit, quod non contigit, nec contigisse vllus ante Iacobum Vitriacensem meminit.

XI. Testimonium Sigeberti Gemblacensis monachi.

IN Chronographia Sigeberti ad annum 1084. de Brunone hæc reperiuntur: Bruno natione Teutonicus ex vrbe Colonia literis apprimè eruditus Remensis Ecclesie Canonicus & scholarum magister, relicto seculo eremum Cartusie fundat, propositumque monastica conuersationis satis arduum instituit; Huius sancti propositi cooperatur & emulatur beate memorie Hugo Gratianopolitanus Episcopus ab eodem Brunone habitum monachicum sumpsit, cunctisque ibi habitantibus insigne præbuit exemplum. Hæc ex editione Pistorij, quæ in editione Miræi desunt. Miræus tamen in editione sua vnum Sigeberti manuscriptum codicem è Bibliotheca Iusti Lipsij citat, in quo hæc erant de Brunone: *In vasta eremo quæ Cartusia dicitur, apud Gratianopolim monasterium & cellas edificare incipit. Hæc omnia lectorem celare nolui, ne sibi fucum ex Sigeberto fieri queratur. Sed siue Lipsij codicem, siue Pistorij editionem sequamur, inde constabit semper, apud antiquos omnes ratam non esse de Doctore narrationem, nisi Raynaudus in se recipiat, veterem non esse Sigebertum, aut veteres non esse eos, qui quæ de Brunone retulimus, Sigeberti Chronico inseruerunt. Ceterum quod de varia Sigeberti editione nunc obseruauimus, in causa est, cur Sigebertum extra seriem temporis, quo vixit scripsitque locauerimus.*

XII. Te-

XII. Testimonium Roberti de Monte Sigeberti Continuatoris.

Hic auctor Cartusiensium monachorum ad annum 1131. meminit his verbis: *Monachi Cartusienses paulatim pullulabant, qui præ ceteris continentes pesti auaritiæ, qua plurimos sub religionis habitu laborare videmus, terminos posuerunt, dum certum numerum hominum, animalium, possessionum, quem eis prætergredi nullo modo liceat, statuerunt, & ipsi singulas singuli cellulas habentes, ac raro nisi vel ob Dei cultum, vel ob mutuum in caritate solatium conuenientes, perfectius mori mundo, & ceteris tantò diligentius, quanto secretius viuere Deo elegerunt.* Idem ad ann. 1132. *Obiit vir sanctus Hugo Gratianopolitanus Episcopus, cuius religiosam admodum vitam conscripsit Guigo Prior Cartusie.* Idem in tractatu de Abbatibus & Abbatiis c. 11. de origine Cartusiensium. *Eodem, inquit, fere tempore, quo Ordo Cisterciensis in Cabillonensi parochia exortus est, Cartusienſis etiam in Episcopatu Gratianopolitano adinuentus est. Genus hoc Eremitarum sub Priore agit, nec numerum tertium decimum multitudo transcendit; vnusquisque in cella sua priuatis diebus separatus ab aliis orat, dormit, & manducat: quæ tamen cellæ contiguæ & loco coniunctæ sunt. Festis diebus ad Ecclesiam & ad mensam conueniunt, & de spiritualibus inter se conferunt. Instituta verò & nocturni & diurni officii secundum regulam sancti Benedicti persoluunt.* Multa de Cartusianorum Ordine, institutis, consuetu-

suetudinibus, & origine ipsa differit, nec vllum tamen damnato Doctore testimonium præbet, adeo rata non est apud antiquos omnes de eo Doctore narratio,

XIII. *Testimonium Chronici Malleacensis.*

CHronicum Malleacense MS. quod Parisiis Casseruatur in Bibliotheca Puteanâ, post annum 10 cccc xcvi hæc de Brunone & eius instituto tradit: *Gerbertus docuit Fulbertum Carnotensem Episcopum. Hic iterum Fulbertus docuit Berengarium Canonicum Sancti Martini, qui & iterum Brunonem Remensem & alios multos heredes Philosophiæ reliquit. Bruno quidem perfectus Philosophus, monachus & Eremita apud Calabriam multorum monachorum pater obiit in Christo.* Hæc in illo Chronico quod plenum est visionibus & euentis memorabilibus, quæ ab autore cupidissimè narrantur; vt vel inde iudices, nusquam prætermissurum fuisse tale spectaculum si contigisset, & eâ contigisset ratione, quæ libros autorum omnium impleuisset.

XIV. *Testimonium Roberti de Chorçeon Apostolicæ Sedis in Gallia Legati.*

ROBERTUS iste, qui ex Theologo Parisiensi factus est Apostolicæ Sedis in Gallia Legatus, res Cartusiensium sic attingit in summa MS. quæst. 8. de Simonia cap. 17. *In Cartusiensi Ecclesia non possunt esse nisi tredecim monachi, sicut insti-*

*institutum est in illorum Ordine: sed de facto ibi accidit, quod quidam illorum credebatur esse mortuus, & superuenit alius, qui substitutus est in locum illius; tandem ille, qui credebatur esse mortuus, rediit petens locum cellulae suae. Hic ne gry quidem de Doctore illo, qui funebres inter exequias iusto se Dei iudicio condemnatum maxima ter voce exclamarit. & tamen auctor iste, qui Cartusien-
fium rerum ita meminit, inter antiquos numerandus est, cum Innocentio III. Pontifice vixerit. Neque verò de aliis, qui Cartusiensium negotia haud tractarunt, Cartusiensium origo quaerenda est, & maxime prodigium illud, quod illorum originis causam Raynaudus facit, nisi forsan apud eos omnes, qui nullam Cartusianorum mentionem fecerunt, de Cartusianorum primordiis & de Brunone rata esse voluerimus, quaecumque voluerimus, & ea de re traditioni veterum tribuere vel negare placuerit, quaecumque nobis placuerit.*

XV. Testimonium Monachi Autissiodorensis.

MONACHUS Autissiodorensis Roberti de Chorceon aequalis fuit, & Cartusianorum initia sic executus est in Chronico ad annum 1081. *Circa id tempus S. Hugo Gratianopolitani Episcopus vidit per somnium in solitudine Cartusiae Deum suae dignationi habitaculum construentem, stellas etiam septem ducatum sibi praestantes itineris. Et ecce sanctitatis eius odore tracti ad ipsum*

D 4 *veniunt*

veniunt septem viri qui omnes vno desiderio succenssi locum eremiticae vitae congruum querebant, necdum repererant. Horum primus magister Bruno; vir religione scientiaque famosissimus, alii quatuor literati, duo laici, quos sanctus Hugo gratanter suscepit, & voti compotes fecit. ipso namque iuvante, consulente, comitante, Cartusia solitudinem intrauerunt atque extruxerunt. Sic coepit Ordo Cartusienfis, inter ceteros Ordines puritate mentium ac theoriae studio singularis. Non magis apud hunc, quam apud alios rata est de Doctore narratio, & terribilis euentus, qui Brunonem in eremum abegerit. Neq; profecto horribilem illius Doctoris anastasin praeteriisset monachus ille, qui passim memorat incertos rerum exitus, & in plerisque hominibus ancipitem vitae fortunam, spectra, & id genus prodigiorum.

*XVI. Testimonium cuiusdam scriptoris,
nomine Adami.*

ADAMUS nescio quis auctor in floribus AMMSS. historiarum, quos Gregorio Nono Pontifici dicauit, Cartusianae religionis originem sic tradit: Anno Henrici 28. Bruno natione Teutonicus ex vrbe Colonia, literis eruditus, Remensis Ecclesiae Canonicus, & scholarum magister, relicto saeculo eremum Cartusiae fundauit, propositumque monasticae conuersationis arduum instituit. Huius sancti propositi cooperatores existens Hugo Gratianopolitanus Episcopus ab eodem Brunone habitum monasticum sumpsit, cunctisque ibi habitantibus insigne exem-

exemplum dedit. Hic auctor excerptos ex variis historicis flores vnum in corpus compegit, & in iis nihil prorsus habet de Doctore, cuius narratio apud antiquos omnes rata esse traditur. At contra fixum, ratumque esse debet imprimis ad annum 1230. quo hic auctor vixit, eam de Doctoris anastasi narrationem, nullum apud antiquos habere sui testimonium, deinde nondum esse in viuis, qui tam inane commentum excogitarit. Non negat, inquit Didascalus noster: immo neque negare potest, quo ille modo negari vellet. Vt enim aliquid Didascalici modo & sensu negaretur, id iam ab aliis traditum, scriptumve oporteret. Hoc autem terribile spectaculum ante istud tempus à quoquam traditum scriptumve negamus. Neque sibi gratuletur de Casario Cisterciensi, qui quæ de diuitis cuiusdam ac nobilis clerici damnatione memorat, ad Cartusiensium originem neutiquam refert. Sed hæc Casarii narratio suo postea loco discutietur. Ceterum hos flores historiarum Lutetiæ vidimus in Bibliothecis duabus, altera beatæ Mariæ Parisiensis, altera vero Nauarini Collegii.

XVII. Testimonium Vincentii Bellovacensis.

VINCENTIUS BELLOVACENSIS pluribus de causis dignus est, qui nunc videatur in Speculo historiali lib. 26. cap. 28. Bruno, inquit, natione Teutonicus ex vrbe Colonia, li-

D S teris

teris apprimè eruditus, Remensis Ecclesie Canonicus, & scholarum magister, relicto sæculo eremum Cartusie fundat, propositumq; monasticæ conuersationis satis arduum instituit. Idem lib. 28. cap. 8. Anno, inquit, Domini 1132. obiit vir sanctus Hugo Gratianopolitanus Episcopus, cuius religiosam admodum vitam conscripsit Guigo Cartusie Prior. & post alia: Hic vt legitur in solitudine Cartusie Dominum suæ dignationi habitaculum construendum vidit per somnium, stellâsque septem sibi præstantes itineris ducatum. & ecce sanctitatis eius odore tracti ad eum veniunt septem viri, qui omnes vno desiderio incensi locum eremiticæ vitæ congruum quærebant, necdumque repererant. Horum primus fuit magister Bruno, vir religione scientiâque famosissimus, alii quatuor literati, duo laici, quos sanctus Hugo gratanter suscepit, & voti compotes fecit. Ipso namque consulente, iuuante, comitante Cartusie solitudinem intrauerunt, atque extruxerunt. Sic cœpit Ordo Cartusiensis puritate mentium, & studio theoriæ singularis. Quod sæpius hoc in auctore reprehenditur, nullus scilicet, vel certè exiguus rerum scribendarum delectus, id nostram defensionem plurimum iuuat. Cùm enim quælibet ab aliis scripta, dicta, vel incerto venditata rumore in suos iaciat commentarios, si Cartusianorum Ordo id habuisset initij, quod ostentant Raynaudus & Didascalus noster, quin obseruatum fuisset à Vincentio, neminem dubitaturum opinor. Deinde cùm Vincentius Lutetiæ & in aliis vicinioribus locis diu multumque degerit, illi non potuisset non occurrere ea de Doctoris

ana-

anastasi narratio, quam apud antiquos omnes ratam esse Raynaudus, & omnibus notam Didascalus contendunt. At si occurriſſet tam prodigiosus euentus, eum non traditioni, sed scriptis mandasset. Tum demum vsque aded cupidus est relator historiarum eiusmodi, quæ vel exemplum præbent, vel pietatis alicuius speciem præ se ferunt, vt vix ac ne vix quidem omisisset eam de triplici Doctoris resurrectione narrationem, quæ aliàs suo tempore edita fingeretur.

Ex his autem omnibus colligitur, non modò non ratam esse apud antiquos omnes de eo Doctore narrationem, sed etiam purum putumque esse commentum, quod post Vincentii ætatem è tenebris emerſit.

XVIII. *Testimonium Chronici Sancti Martini Turonensis.*

CHronicum MS. Sancti Martini Turonensis quod extat in Bibliothecâ Regiâ Cartusianorum incunabula sic persequitur, vt damnatum Magistrum illum ne verbo quidem attingat. Anno CIO LXXXVI. incepit Ordo Cartusie tali modo: Sanctus Hugo Gratianopolitanus vidit per somnium in solitudine Cartusie Dominum Iesum Christum quoddam confirmantem, stellas etiam septem ducatum itineris sibi præstantes. Nec mora ad ipsum Episcopum veniunt septem viri qui vno desiderio succensi locum Eremiticæ vitæ querebant, nec adhuc repererant: quorum primus fuit Magister Bruno
reli-

religione & scientiâ clarus, & alii quatuor literati,
& duo laici, quos Sanctus Hugo gratanter suscepit,
& voti compotes fecit. Ipso namque consulente iu-
uante & comitante Cartusia solitudinem intrave-
runt, edificia construxerunt, & ibi quieti in eremo
Domino seruiuerunt. Huius operis autor cum ni-
hil omittat eorum, quæ vel ab antiquioribus
memoriæ prodita fuerant, vel in vulgus tem-
pore suo disseminabantur, rectè potest conici,
tunc nondum in rerum naturâ fuisse, qui Bru-
nonem ex occasione suscitati à mortuis damna-
ti hominis in eremum secessisse dixit.

XIX. Testimonium Hugonis Cardinalis.

HVGO Cardinalis in caput VI. Epistolæ pri-
mæ ad Corinthios de Cartusiensibus sic lo-
quitur: *Alii dicunt, quod omnibus perfectis licet re-
petere sua, sed non expedit. Quia autem Cartusien-
sibus non licet, non est, quia perfecti sunt, sed quia in
voto habent, quod nihil sub Iudice repetant, sed ta-
men benè possunt Episcopo ostendere, quod al-
quis iniuriatur eis. & post pauca: Propter hoc dicendum,
quod sicut in infirmis dispensauit Ecclesia, vt repe-
rent sua propter infirmitatem suam & fragilitatem,
ita & perfectis propter malitiam hominum, quæ pau-
latim super excrescit, vt qui eis dare solebant, modò
eis data auferant, sed cum Carthusiensibus non di-
spensauit propter votum suum repetitioni contra-
rium. Hic autor antiquus est, & præclarissima
quæque de Cartusiensibus memorat, & tamen
apud eum rata non est damnati Doctoris narra-
tio.*

XX. Te-

**XX. Testimonium Humberti Burgundi
Quinti Prædicatorum Generalis
Magistri.**

CARTUSIENSIVM initia & consuetudines late persequitur hic Auctor sermone 24. ad Cartusienses. Cartusienses, inquit, traxerunt hoc nomen a prima domo Ordinis illius, quæ sita est iuxta parochiam quandam, quæ vocatur Cartusia. & post pauca: Habent multa, in quibus differunt & præcellunt multas alias religiones. Primum est in duplicitate religionis. Cum enim sint duo genera secundum beatum Benedictum religiosorum, scilicet Anachoretæ siue solitarii, & cœnobitæ, qui scilicet viuunt in congregatione sub obedientia: Isti habent vtrumque, habent enim cellas singuli, in quibus ducunt vitam solitariam pro tempore. Habent enim certis temporibus conuenire inuicem in Ecclesia, in refectorio, & ad colloquia & huiusmodi, & sub obedientia vnius Prælati viuentes. & ideo rectè significantur per columbas, quæ morantur modò solitarie in foraminibus, modò cum aliis congregantur. & post pauca: Secundum est in vite austeritate, & quoad vitam, qua in nullo casu vtuntur carnibus. In septimana ieiunant regulariter in pane & aqua secundum primum rigorem Ordinis, & quoad vestimentum, quia semper gerunt cilicium ad carnem, & rudibus panno & calceamentis vtuntur, & quoad vigilias, quas habent longas, nec reuertuntur ad lectum post Matutinas. quia verò sunt apud eos aliqua dispensationes vel relaxationes aliquando circa isto-

istorum aliqua, nunc admonendi sunt ne fiant passim. & post pauca: Tertium est in rigore disciplinae. pro minoribus enim excessibus, quam alii religiosi, expellunt de Ordine suo delinquentes, & eiecios, vel egredientes, vix vnquam sine magna difficultate recipiunt. Verum super hoc monendi sunt, quod melius est, reddere rationem de misericordia, quam de nimia iustitia, & exercendus est sic rigor disciplinae, vt tamen misericordia semper temperetur. Quartum est in terminis possessionum, vt finis poneretur cupiditati, ordinatum est apud istos, quod omnis domus habeat terminos, vltra quos non liceat eis aliquid habere. Sed quia sunt aliqui, qui paulatim per quasdam dispensationes antiquos terminos sunt transgressi, ostendendum est eis, quomodo ex hoc crescentibus terminis Ordo decreuit. & post pauca: Quintum est in exteriori cursu per mundum. Prior enim Cartusiae non egreditur terminos suos, nec alii Priores terminos suos sine eius licentia, quae vix obtinetur. Monachi vero nunquam nisi pro Ordinibus, vel pro Prioratu, immo nec propriam domum adeunt vicini, nisi valde raro & dispensatiue, immo nec cellam propriam egrediuntur, nisi certis in casibus: sed quia istud nimis relaxauerunt, maxime Priores in confusionem & vilipensionem Ordinis sui, exhortandi sunt ad cauendum huiusmodi discursum. & post pauca: Septimum in sancta simplicitate. Non enim habent aliquam regulam, sed solum constitutiones seu consuetudines, nec caput vnum, nec est vna domus sub alia, sed solum conformes & conuenientes. Priores illius Ordinis ad capitulum in prima domo certo tempore ordinare solent in sancta simplicitate. quod

quod bonum videbatur aliquibus. propter quod quidam moderni astutiores, & viribus innitentes turbauerunt pacem antiquam, quasdam nouitates volentes inducere, quas alii recipere noluerunt. & post pauca: Octauum est in numero rerum. Habent enim monachos & conuersos & reditus in certo numero, & aliquando quedam nunquam habent, vt porcos, quedam non habent in certo numero. Nam sunt aliqui, qui licet nunquam adaugeant numerum personarum, adauxerunt tamen per quasdam dispensationes & species & numerum animalium, in minorationem religionis & virtutum. Hæc ille ad annum 1264. a quod quem rata non est illa de portentosa Doctoris anastasi narratio, quæ apud antiquos omnes rata venditatur. Siquis tamen ingenium Humberti consideret, eum esse, qui contra memoratæ narrationis auctores validissimè præscribat, nullo negotio iudicabit. Perlectis igitur sermonibus, quos de quibusuis rerum generibus ad quoduis hominum genus edidit, huius rei iudicem nullum recuso, nisi qui fidem cum fronte amiserit. vt D. Polycarpus, qui hunc auctorem pro sua sententia laudauit.

XXI. Testimonium Ioannis Frasqueti monachi S. Germani Autisiodorensis.

IOANNES FRASQVETVS monachus sancti Germani Autisiodorensis Cartusiensium originem sic exequitur in Chronico: *Sanctus Hugo Gratianopolitanus Episcopus in Galliis per annos 52. virtutum exemplis incomparabiliter floruit.*
Non

Non multò post idem sanctus Hugo vidit per somniū in solitudinem Cartusie Dominum sua dignationi habitaculum construentem, stellas etiam septem ducatum sibi praestantes itineris. & ecce sanctitatis odore tracti ad ipsum venerunt septem viri, qui omnes vno desiderio succensi locū eremiticae vitae congruum querebant, necdūque repererant. Horum primus magister Bruno vir religione scientiāque famosissimus, alii quatuor literati, duōque laici, quos sanctus Hugo gratanter suscepit, & voti compotes fecit. Ipso namque consulente, iuante, comitante Cartusie solitudinem intraverunt, atque extruxerunt. Sic cœpit Ordo Cartusiensis inter ceteros Ordines puritatem mentium, ac theoriae studio singularis. Cœpit autem anno Domini 1086. Hæc ille in manuscripto codice, cuius nobis copiam fecit vir doctissimus Philippus Labbeus S. I. Theologus. Sed qui ad annum 1260. scripsit, si veteris auctoris nomen meretur, certissimum est, apud antiquos omnes rata non esse, quæ de Doctore Parisiensi narratur. Quinetiam ille confirmat vim abnutiæ rationis: qua confictam de hoc damnato Doctore narrationem ad inferiora sæcula deprimimus.

XXII. Testimonium Guillelmi Nangiaci.

CVILLEMVS DE NANGIS sancti Dionysii in Francia monachus hæc habet in Chronico MS. de Ordine & origine Cartusianorum ad annum 1132. Obiit vir sanctus Hugo Gratianopolitanus Episcopus, cuius religiosam admodum

modum vitam conscripsit Guigo Cartusie Prior. & paulò post: Cum his (Ordinibus) etiam monachi Cartusienses, & ipsi paulatim per Gallias maxime pullulabant. Qui præ ceteris continentes pesti avaritia, qua plurimos sub religionis habitu laborare videmus, terminos posuerunt, dum certum numerum possessionum & animalium, quem eis prætergredi nullo modo liceat, statuerunt, & ipsi singulas singulæ terras habentes paruulas, raro nisi ob Dei cultum, vel ob mutuum in caritate solatium simul convenientes, perfectius mori mundo & ceteris tanto diligentius, quanto secretius Deo viuere elegerunt. Hic scriptor cum antiquus sit, rata non est apud antiquos omnes ea de horribili Doctoris resurrectione narratio, quæ Brunoni instituendæ religionis suæ causam dedit, vt ingeniorum fortium triumphator illustris scripsit. Scilicet præ nimia loci distantia, quæ Lutetiam inter & sancti Dionysii monasteriũ intercedit, illius historiæ, quæ apud antiquos omnes rata erat, rumor nondum ad aures Nangiæ peruenerat. qua ratione à tanti prodigii silentio purgabitur, nisi forsân Didascalus noster pro animi sagacitate velit, Nangiæ cum de industria id omisissè, quod longè latè que positum erat, omnibusque notum, & id scripsissè, quod à maioribus nondum memoriæ proditum legebatur, vti fidem faciunt amplissimam, quæ iam ex diuersis auctoribus cumulatè recensuimus.

XXIII. Testimonium Ioannis de
sancto Victore.

VLTIMVS nobis erit Ioannes de sancto
 Victore, qui in Memoriali MS. historia-
 rum hæc tradit ad annum 1322. quo finem scri-
 bendi fecit: Eodem anno (1081.) Ordo Cartusien-
 sis cœpit hoc modo, sanctus Hugo Gratianopolitanus
 Episcopus in Gallis per annos 52. virtutum exemplis
 incomparabilibus floruit. Ipse semel vidit per so-
 mnium Dominum in solitudine Cartusie sue digna-
 tioni constituentem habitaculum, stellas etiam se-
 ptem sibi præstantes itineris ducatum. & ecce viri
 septem venerunt ad eum, qui omnes vno desiderio
 accensi locum eremiticæ vitæ congruum quærebant,
 necdumque repererant. Horum magister erat Bru-
 no natione Teutonicus ex vrbe Colonia oriundus, Re-
 mensis Ecclesie Canonicus & scholarum magister,
 relicto seculo Cartusie monasterium fundavit, pro-
 positumque monasticæ conuersationis satis arduum
 instituit. Huius sancti propositi cooperatores existens
 sanctus Hugo ab eodem Brunone habitum monachi-
 cum sumpsit, cunctisque ibi habitantibus insigne ex-
 emplum præbuit. Sicque Ordo ille puritate mentium,
 & theoriæ studio cœpit augeri. Idem ad annum 1131.
 Monachi quoque Cartusienses paulatim pullulabant,
 qui præ ceteris continentes esse studebant, & contra
 auaritiam certum numerum hominum, animalium
 & possessionum, quem eis nullo modo liceret præter-
 gredi, statuerunt. Ipsique singuli singulas habentes
 cellas mori mundo melius & perfectius, quàm viuere
 diligentius ceteris elegerunt.

Idem

Idem ad annum 1132. Hoc anno obiit Hugo Gratianopolitanus Episcopus, cuius auxilio Ordo Cartusianensis inceperat, qui, ut dicit Guido, cum esset multis virtutibus adornatus, & Ecclesie Dei multum proficiuus, semper tamen in perfectionem suam cogitans, episcopalem sarcinam omnino exuere, & animæ quieti quasi vacare optabat, & hoc desiderio ab initio suæ promotionis non caruit vsque ad mortem. Nam à Papa Honorio & postea ab Innocentio petiit, etiam cum lacrymis dari senectuti suæ licentiam quiescendi, sed non potuit impetrare. Credebatur enim, quòd sola auctoritate & exemplo plus posset plebi proficere debilis & agrotus, quam quilibet alius robustus & sanus. Obiit ergo Calendis Aprilis anno vitæ 80. consecrationis 52. His tribus in locis Ioannes Victorinus multa de Cartusianorum primordiis & moribus scribit, sed de Doctore vel Canonico Parisiensi, qui publicas inter exequias damnatum se esse maxima ter voce pronuntiarit, nihil scribit, quia ex maiorum libris, atq; ex omni retro traditione de tali prodigio nihil habuit, quod scriberet. Non potuit ergo historiae leges non negligere, qui ratam illam esse apud antiquos omnes de eo Doctore narrationem intrepidè affirmavit, vel qui pridem omnibus notam esse nuper in Epistola Didascalica docuit.

Qua autem ratione hunc auctorem excipient Raynaudus & Didascalus, non video. Si magnam illius à Lutetia, vbi prodigium contigisse volunt, distantiam obiiciant, ad urbem in cœnobio sancti Victoris floruit: si querantur indigentiam, sola eorum, quæ descripsimus,

lectione refellentur. Si in obseruandis tantum iis, quæ ceteri scriptores omiserant, studium appellent, contemnentur. Siquidem omiserunt alii pauca ex iis, quæ obseruauit. Enimvero in iis, quæ omiserunt, & quæ ille obseruauit, suam prodit diligentiam, atque ita prodit, ut nemo iure dubitet, quin prodigium illud, quod ab otiosis hominibus in causam institutionis Cartusiensium postea inuectum est, si contigisset re ipsa, diligenter adnotasset: si denique affectatum silentium proponant, quo historicus Doctorum vel Canonorum nationi ac famæ consultum voluerit, id tanquam gratis & sine ratione dictum habebitur. & hæc coniectura, cuiusmodi sit, alia fortiori coniectura repellatur. Nam religiosi homines, qualis fuit Ioannes Victorinus, æmula quadam ratione tacere non solent, quæ vel ad laudandum eorum, qui sese in monasteria receperunt, statum, vel ad accusandam aliorum, qui viuunt in sæculo conditionem facere videntur: ut ceteris in rebus accurati non sint, in hoc tamen vno omnes industriæ suæ neruos contendunt. Quo fit, ut historicus noster grande nefas crederet à se admitti, si quando taceret id in sæculari Doctore aut Canonico accidisse prodigium, quod tam egregio Religiosorum Ordini causam & initium dedisset. Si verò taceret, quia nesciit, certè falsum esset, narrationem de damnato Doctore vel Canonico, *apud antiquos omnes ratam esse, aut longè latèque positam, omnibusque notam, quemadmodum Raynaudus & Didascalicus auctor affirmant.*

Con-

Conclusio Capitis primi.

EX his igitur omnibus, quæ productis in medium tot scriptorum testimoniis hucusque disseruimus, non immeritò concludimus quæ sequuntur.

Primum est, Romani Breniarii correctores in iis, quæ è sancti Brunonis Lectionibus expunxerunt, apprimè secutos esse Ecclesiæ canones, quibus sancitur, vt quicquid à veritate alienum in sacrorum Officiorum codices irrepsit, tollatur.

Secundum, quòd Bruno Parisiensis Theologus fuerit, scholasque Lutetiæ aliquando rexit, posse adhuc ex nocturnis illius vigiliis tolli, non solum quia veterum auctorum nemo Brunonem magistrum Parisiensem fecerit, vel scholas Lutetiæ rexisse dixerit, vti vidimus, sed etiam, quia ante Brunonis ætatem statum fuisse Parisiis Theologiæ studium, atque ibi magisterium in Theologia dari solitum vix probaretur. Hic fabulas mitto, quas de quatuor Bedæ discipulis Alcuino, Ioanne Scoto, Rabano, & Claudio Parisiensem Academiam instituentibus obscuri homines summa rerum ignoratione inuexerunt. Qua de re eruditè scribit Stephanus Paschasius lib. 3. Disquisitionum Francicarum c. 21.

Tertium, à Theophilo Raynaudo perperam assertum, eam de triplici Doctore anastasi narrationem, quæ Brunonem in eremum exegerit, apud antiquos omnes ratam esse, deinde falsò quoque additum, quod silentium Petri Cluniacensis

sis de prodigiosa Doctoris anastasi, & inde impulso ad solitudinem Brunone suppleant auctores perantiqui, & illius plerique temporis, quo res gesta proditur. Siquidem planum fecimus, Petrum Cluniacensem in iis rerum & temporum conditionibus scripsisse, ut ex eius silentio æquipollens affirmationi ratio ducatur: deinde nullos esse Brunonis vel Petri Cluniacensis æquales, suppare sive auctores, qui huic de Doctoris anastasi historiae patrocinentur. Quinetiam vnicus Guibertus Abbas de Nouigento productus id habet, quod & sumptum ex silentio Petri Cluniacensis argumentum solidè cõfirmat, & omnem institutæ Cartusiensium religionis causam dilucidè exponit.

Quartum, Didascalicum scriptorem non satis accuratè perpendisse, vel certè dissimulasse singula momenta Epistolæ, quam ex Apulia Bruno ad Radulphum Remensem Præpositum misit: deinde inaniter auguratum esse, in prioribus, quæ non extant, ad eundem Radulphum epistolis Brunonem meminisse terribilis spectaculi, quo ad solitudinem impulsus fuerat: Tum ex manifesta principii petitione, quod est grãde in differendo peccatum, dixisse, eam ob rem prætermissum esse à Guiberto Abbate spectaculum illud, quòd iam perspectum omnibus atque animaduersum foret. cùm istud, quod erat in quæstione, nondum probasset: Deinde non minus aberrasse eum docuit Petrum Venerabilem ideo spectaculum memoratum non recensuisse, quòd ea tantùm miracula, quæ suo tempore
conti-

contigerant, recensere statuisset. quasi Petrus ipse conceptis verbis non affirmaret, Cartusien-
sium Ordinem fuisse sua ætate institutum: Po-
stremò, vt hæc vacua rationibus meditamenta
sustinet, eos adhuisse communes locos, quibus
Robertum Molisinsensem, Norbertum & ple-
rosque alios eodem vel pari cum Brunone spe-
ctaculo impulsos fuisse ad Ordinum suorum in-
stitutionem propugnabis. Vtrum autem hæc
disputandi ratio legitima sit, aliorum iudicio
permittimus.

Quintum, inter aduersarios nostros Raynau-
dum & Didascalum id discriminis intercedere,
quòd Raynaudus ab optimis asserendæ veritatis
historicæ legibus non recedat, Didascalus verò
planè recedat. Raynaudus tamen historicam
veritatem non asseruit, quia quos terribilis spe-
ctaculi idoneos testes habere se credidit, non
habet. *Silentium*, inquit, *Petri Cluniacensis de pro-*
digiosa Doctoris anastasi, & inde impulso in solitu-
dinem Brunone suppleant scriptores perantiqui, & il-
lius plerique temporis, quo res gesta proditur. Sed in
his deceptus est, aut certè decipi voluit ab illo
auctore, quem in Antemurali suo citat, vti po-
stea videbimus.

Sextum, in hac Didascalii methodo deprehen-
dere fas est *ἀκρισίαν* iis communem omnibus,
qui falsa pro veris, incerta pro certis defendunt.
Hi enim seipsis occupati, non satagunt quid aptè
probennt atque idoneè, vel quid re ipsa probari
possit, sed sortiuntur tantùm, quid aduersariis
respondeant: non attendunt, quæ argumenta

comparent ad asserendum verum, sed cauent solum, quid comparatis in id argumentis repellant, quid tergiuersentur, quid sophistica fuligine conuoluant. Verbo dicam, in nullas inueniendi asserendique veri leges, quas antiquiores magistri tradiderint, inspiciunt, sed iis insuper habitis morbo, non iudicio scribunt. Verum istud studii scriptionisque genus non raro auctoribus suis pessimè succedit. In primis nullam veritatem asserunt, vel assertam cordatis hominibus persuadent: deinde quibus machinis student eludere id, quod alii optima differendi ratione asserunt, iis omninò subuertitur, quicquid ipsimet asserere conantur. Hoc palam loquitur vnicum, quod præ manibus exemplum habetur. Quod autem pari modo astruitur, & destruitur, verum esse nequit, quoniam vt verum cum vero, sic nec asserendi veri methodus vna cum altera pugnat.

Septimum, Didascalum in communem de auctoritate publici rumoris excurrisse locum, quo suam sententiam aduersus præuisa iacula præmuniret, & collectum vndequaque puluerem oculis lectorum offunderet. Intellexit quippe vir prudens, vulgarem conuersionis sancti Brunonis causam, pro qua dimicat, si reuocetur ad natales suos, tum demum reuocari ad publicum sine auctore rumorem, quemadmodum proximo capite reuocabitur. Sed in hocce communi loco, quem antea retulimus, non nihil pace sapientis viri dixerim, bonæ fidei desideratur. Nam hæc verba *Rumoris publici auctoritas*

ritas

*ritas instar oraculi est, quæ ex perfecto Ciceronis oratore citantur, tam non sunt apud Cicero- nem in hoc aut in aliis libris, quàm non sunt apud Hesiodum in Theogonia, vel apud Lyco- phronem in Alexandra. Sic figmenta decet figmentis confirmari. Verùm Apollini nostro reponimus id, quod est apud eundem Cicero- nem lib. 3. de Natura deorum, vbi Cotta Aca- demicus, & Balbus Stoicus ita disputantes indu- cuntur: Tum Cotta. Rumoribus, inquit, mecum pugnas, Balbe, ego autem à te rationes requiro. Quæ autem ex Iuris canonici glossis adferuntur, nihil admodum incommodant, cùm his ἀδελφότητος rumoribus cetera desint adminicula, quibus, vt par est, & pro grauitate rei fulciantur. Porrò Didascalum nostrum remittimus ad Tertullia- num, qui cap. 7. Apologetici famæ naturam de- scribit; *Fama, inquit, ne tunc quidem, cùm ali- quid adfert veri, sine mendacii vitio est, detrahens, adiciens, demutans de veritate. quid? quod ea illi conditio est, vt non, nisi cùm mentitur, perseueret, & tandiu viuit, quandiu non probat. Fama nomen in- certi, locum non habet, vbi certum est. An verò famæ credat, nisi inconsideratus? quia sapiens non credit incerto.* Hieronymus in Epistola ad Furiam: *Exit fama de mendacio, quæ cum ad matronas peruenerit, & earum linguis fuerit ventilata, prouincias implet.**

Octauum, vix vllum reperiri figmentum in historia, quod validiùs iuxta & frequentiùs confutetur: validiùs quidem, si spectetur in- structa tot scriptoribus acies, quæ in eam de horribili Doctoris spectaculo narrationem, &

E s quasi

quæsitum ex ea Cartusianorum initium dirigitur: frequentius verò, si considerentur ex iis scriptoribus plures, qui seorsim eandem narrationem & narrationis appendicem euertunt.

Nonum & vltimum, post annos à condito Cartusianorum Ordine, ducentos quadraginta & amplius: fictam esse illam de Doctoris vel Canonici Parisiensis anastasi narrationem, quæ S. Brunonem in eremum impulerit. Hic est palus terminalis, quo hæc narratio defixa retinetur, hæc est temporis epocha, quæ nullum fabularum vindicibus tergiuersandi locum relinquit. Sic enim de temporibus asserta veritas facile destruit, quicquid opponi potest, cum ex pluribus, tum ex hoc quoque, quòd veritati sola possit falsitas opponi. Tunc autem maximè opponitur, cum ei quod ab initio traditum est, aliud superducitur, quemadmodum pristinae Cartusienorum originis causæ superductum ostendimus. *In quantum enim falsum corruptio est veri, in tantum præcedat necesse est, veritas falsum, vt ait Tertullianus lib. 4. contra Marcionem cap. 4.* Vetus quidem est miraculum, quod Didascalus adducit ex Cæsario pagina 43. Epistolæ suæ ad Nihusium, sed illud non magis ad Cartusienum, quàm ad Cisterciensium, aut Præmonstratensium institutionem spectat: Nec præterea quicquam habet commune cum præcipuis conditionibus Parisiensis spectaculi, quod causam conuersionis sancti Brunonis fuisse docet. Sed adductum ex Cæsario miraculum tertio capite referetur, & amplius examinabitur.

CAPVT

CAPVT II.

Quæ veræ Cartusiensium origini superducta sunt, recensentur, & recensita dispunguntur. hinc pluribus signentis epocha designatur.

HINC verò quæ iam de prima Cartusianorum origine & originis causa deduximus, ad assertionem veri satis superque sufficiunt, operæ tamen pretium visum est recensere, quæ alii postea superduxerunt. Sic enim continget, vt quod aliàs non vna ratione verum exploratumque esse constat, sola etiam falsi recensione magis ac magis corroboretur.

I. Gersonis testimonium refertur & dispungitur.

PRIMVS autem omnium, qui non ita pridem inuectum de triplici Doctoris anastasi, & huius appendice narrationem literis mandarunt, Ioannes Gerson Parisiensis Cancellarius occurrit. Hæc igitur habet notula 23. in tractatu de simplificatione cordis, quem, ni fallor, Lugduni post annum 1420. scripsit: *De timore, inquit, Domini constituamus ante meditationis nostræ oculos exemplum illud celebre, à quo cœpisse dicitur Ordo Cartusianorum. Mortuus est quidam magna reputationis magister apud scholasticos, pa-*
rantur

*rantur exequiæ in templo, venit vox, Iusto Dei iudicio
 accusatus sum; dilata est sepultura in diem alterum,
 tunc audita est vox, Iusto Dei iudicio iudicatus sum;
 tertia die, in quam dilatio sepulturæ iterum facta
 extitit, insonuit vox, Iusto Dei iudicio condemnatus
 sum. Ecce in his est positum coram meditantis oculis
 iudicii tremendi, accusationis, iudicationis & con-
 demnationis spectaculum. Hic primùm Cancel-
 larius auctorem non habet alium præter fa-
 mam, quæ Tertulliano nomen incerti est. Sic
 enim scribit: à quo cœpisse dicitur Ordo Cartusia-
 norum. Deinde celebre vocat, & ita vocare po-
 tuit exemplum, quod aliquot abhinc annos in-
 uectum passim iactabatur, ad animos opinor,
 hominum perterrefaciendos. Unde accidit,
 vt hoc loco in piæ cuiusdam meditationis argu-
 mentum proponatur. Sed vt apparet, de exem-
 pli veritate non multùm sollicitus fuit Gerso,
 atque vt esset, nihil admodum causæ habuit,
 immo prudenter vsurpauit exemplum, quod
 vulgo placebat, vt vulgus ipsum ad timorem
 Domini concitaret. Quid autem de illiusmodi
 exemplis sentiat Gerson, docet ipse in tractatu,
 quo quæ veritates credendæ sint, his expendit
 verbis: Demùm in sexto gradu, qui quartus est mo-
 do dicto, collocantur veritates illæ, quæ tantummodò
 faciunt ad nutriendam, vel fouendam deuotionis re-
 ligiosam pietatem, quæ magis inducuntur ad in-
 flammandum affectum, quam ad instruendum intel-
 lectum, vbi pietas deuota magis aspicitur, quam veri-
 tas certa, vbi hoc vnum reprobatur, si adesset assertio-
 nis temeritas, priusquam elucidaretur alio modo per
 Eccle-*

Ecclesiam vel rationem certam ipsa veritas. & post alia: Respicit iste gradus legendas & miraculum Sanctorum, &c. quæ Ecclesia legi permittit, non quòd determinet talia de necessitate salutis credenda esse, sed quia proficiunt ad commouendos affectus pios fidelium, & in ædificationibus ipsorum, dum in talibus nihil de certitudine scitur esse falsum. Quibus verbis manifestum est, Gersonem in exemplum, quod celebre vocat, non altiùs inquisiuisse: alioquin omisisset id, quòd omittendum esse suadet. Nam vera pietas exemplo, cuius falsitas explorata est, inædificari nequit, vt eo loci vir ille pius & eruditus agnoscit, & rectissimè confirmat. Huius autem exempli, à quo Gersoni Cartusianorum Ordo cœpisse dicitur, falsitas deprehensa est ab iis, qui Urbano Pontifice Octauo Romanum Breuiarium emendarunt. Qua in re Censores nihil passos humani fuisse certis rationum momentis ostendimus, vt est vnicum huiusce dissertationis argumentum. Quare Parisiensis Cancellarius iam cederet huic veritati, quæ eo, quem præstituit, modo illustrata est, & incertam de Doctore rediuiuo narrationem, quæ aliquando nonnihil placuit, omnino reprobaret.

*II. Sancti Antonini testimonium refertur
& dispungitur.*

SECUNDVS beatus Antoninus Florentiæ Archiepiscopus 2. part. hist. tit. 15. cap. 22. veteram Cartusianorum originem sic exhibet: Anno
Domi-

Domini 1086. secundum Vincentium in Speculo hist. lib. 26. cap. 82. qui hoc refert ex historia Sigeberti, habuit initium Cartusiensium Ordo. Dicit enim Bruno natione Teutonicus ex vrbe Colonia, literis à prima eua etate eruditus, Remensis Ecclesie Canonicus & scholarum magister, relicto saeculo eremum Cartusie fundat, propositumque monasticæ conuersationis satis arduum instituit. Huius sacri propositi cooperatores existens beatæ memoriæ Hugo Gratianopolitanus Episcopus ab eodem Brunone habitum monasticum sumpsit, cunctisque ibi habitantibus insigne exemplum præbuit. De hoc Hugone sic scribit Vincentius Spec. hist. lib. 28. cap. 8.

Idem paulò post aliorum inuentum sic amplificat: Habuit autem principium talis Religio ex hoc stupendo euentu, cum in ciuitate Parisius floreret studium abundans tam multitudine scholarium ex variis regionibus, quam copiosa caterua Doctorum solemniū in omni facultate. Inter ceteros vnus erat singularis, qui in eminentia scientiæ, & probitate vitæ & maximæ famæ pollebat. Huic autem vitæ sancto solemnes exequiæ paratæ sunt in Ecclesia, vbi sepulture erat tradendus, ad quem honorandum conuenerat magistrorum & studentium Vniuersitas Parisiensis, & alii plurimi. Cum ergo cadauer in ferebro in Ecclesia, secundum morem esset delatum, & officium celebraretur, surrexit, qui iacebat mortuus, & in loculo residens voce magna audientibus cunctis clamauit: Iusto Dei iudicio accusatus sum, quo dicto vt prius iacuit. Ex qua voce omnes territi obstupuerunt, decreueruntque pro illa die non tradere illud sepulture, sed die sequenti. Iterum omnes conue-

nere.

nere, cumque istud per ciuitatem diuulgatum esset, die sequenti multo plures conuenerunt ad spectaculum illud. Officium autem per agentibus circa fere-
trum illius, iterum defunctus resedit in lectulo cla-
mans: Iusto Dei iudicio iudicatus sum. Ex qua re
consternati sunt omnes, qui aderant audientes, & ut
exitum huius nossent, ordinauerunt, ut ad sequentem
diem differretur sepultura eius. Die ergo tertia tota
penè ciuitas profluit, & in prosecutione Officii pro
anima illius, surrexit, & iam tertio Doctor ille de-
functus clamauit dicens: Iusto Dei iudicio damna-
tus sum. quod omnes præ admiratione quasi exani-
mes reddidit: Sicque patefacta omnibus sua damna-
tione indignus iudicatus sepultura Ecclesiastica, se-
pultura asini sepultus est. Aderat ad hoc spectaculum
Bruno, de quo in principio capituli dictum est, Magi-
ster solemnis scholarium, qui his visis ait ad socios &
discipulos: Ecce carissimi, tantus Doctor, & sanctus
ab omnibus reputatus periit, nunquid & nos perire
volumus, & non potius saluari? Non est nobis locus
salutis, nisi mundum fugiamus. Si in viridi ligno
hoc factum est, in arido quid fiet? & multa alia eius-
modi: sicque compuncti, ut dictum est, seculum di-
miserunt.

In Antonino & modus scribendi, & res ipsa,
quæ scribitur, tantisper, si placet, attendantur.
Modus quidem scribendi, quo priorem narra-
tionis suæ partem, veterum auctoritate confir-
mat, posteriorem verò nullius auctoritate con-
firmat. Etenim instituti Cartusiensium Ordinis
annum, Institutoris nomen, patriam, & publi-
cum in Ecclesia Remensi munus referre se ex

Vincentio, & Vincentium quoque illa omnia ex Sigeberto prius retulisse testatur. Deinde rerum, quæ ad Hugonem Gratianopolitanum Episcopum pertinent, sponforem Vincentium appellat. Et rectè quidem, cum ad annum 1450. quo Antoninus vixit, siquæ certa de rebus adeò antiquis traduntur, ex auctoribus æqualibus Brunonis, vel certè supparibus discenda sunt. Sed in posteriori narrationis suæ parte, quæ causam instituendæ Cartusiensium sectæ continet, ab hoc scribendi modo deficit: & cum deficiat, omnem narrationi suæ abiudicat auctoritatem. Scitè enim Baronius prudenterque dixit: *quod de rebus adeò antiquis sine vetustioris alicuius auctoritate profertur, contemnitur.* Et certè vt hæc tam stupendi euentus narratio contemnatur, ipsa quoque scribendi methodus facit. Nam quemadmodum in priori narrationis suæ parte Antoninus fidem meretur, quia idoneos habet auctores, quos sequatur: sic contrà in posteriori nulla fide dignus est, quia legitimis caret testibus, quibus quæ scribit, præsentibus scribat.

Quid autem fidei in plerisque Antoninus mereatur, iam pridem docuit Canus lib. 11. de locis Theologicis cap. 6. *De Vincentio, inquit, Bellouacensi, & Diuo Antonino liberius iudico, quorum vterque non tam dedit operam, vt res veras certasque describeret, quam ne nihil omnino præteriret, quod scriptum in schedulis quibuslibet reperiretur. Ita ad historiam vnamquamque existimandam momentoque suo ponderandam non artificum statera, sed ne populari quidem trutina vsi sunt. quamobrem*
boni

boni licet ac minimè fallaces viri, qui tamen nec auctores eos, à quibus suos exscripsere libros, diligenter examinarunt, nec res iustis libratis ponderibus memoria prodiderunt, apud criticos graues & seueros auctoritate carent. Hæc ille, qui & eundem cum Antonino Dominicanorum Ordinem professus est, & in Concilio Tridentino magna cum eruditionis laude Doctoris partes impleuit. Melchiori Cano Posseuinus accinit in Apparatu sacro, accinunt & alii, & il renuunt soli, qui Antoninum non legerunt,

Ceterum Antoninus in hoc discrepat à Gersono, quòd, quam instituendi Cartusianorum Ordinis causam Gerson vt incertam tradidit, eam Antoninus vt certissimam tradit. Deinde vt nunc omittam, quæ de testimonio Gersonis diximus, Gerson minùs peccauit, quàm Antoninus, cum hic historicum agat, ille non agat. Qui autem historici personam sustinet, non vltra quàm certà & explorata literis consignare debet.

Quòd si modò attendatur res ipsa, quæ scribitur, obseruandum est imprimis, Antoninum rem à Gersono traditam multis auxisse, quæ profectò sunt commentitiis fabellis simillima, tum aliquid addidisse orationis, quam Bruno ad socios & discipulos eo habuit tempore, quo terribilissimum illud post hominum memoriam spectaculum palam omnibus exhiberetur. Sed totum hoc spectaculum & eius appendicem siue vt à Gersono narratur, siue vt ab Antonino augetur, reiicimus; non solùm, quia destituitur

patrocínio antecessorum, sed etiam quia traditæ ab antiquioribus Cartusianorum origini & originis causæ contradicit.

Hic prætereo consultò Dionysium Cartusianum in opusculo de laudibus Cartusianorum cap. 3. Ioannem Nauclerum generatione 37. Chronologiæ, & Hartmannum Schedelem sexta ætate mundi, Polydorum Vergilium lib. 7. de inuentione rerum cap. 3. Sextum Senensem lib. 4. Bibliothecæ, Gabrielem Prateolum tom. 1. Histor. Eccles. & recentiores alios. qui fermè nihil mutarunt in narratione Antonini, licèt aliquid in locutione mutarint, sed quod rem ipsam non afficit. Atque hæc causa est, cur, quibus aduersus Antoninum regulis præscriptimus, iisdem & contra Dionysium, Nauclerum, & Schedelem nunc breuiter præscribendum ducimus.

III. *Anonymi Scriptoris libri de quatuor Paradisi fluminibus testimonium refertur & dispungitur.*

TERTIVS fuit sub istud tempus, qui Gallicum commentarium edidit, eumque de quatuor Paradisi fluminibus ad purgandam animæ ciuitatem inscripsit; quæ igitur autor anonymus cap. 3. de re tota Gallicè recenset, ego Latine sic recenseo: *Narratur certum quendam fuisse Magistrum Lutetia, qui Doctores ætatis illius ceteros omnes scientiâ & iudicio anteibat; & post alia: Huius autem Magistri tempore adolescentes*

nume-

numero tres nobilitate summa præditi Lutetiam studiorum causa venerunt, & se in disciplinam illius dederunt; Qui cum illos aliquandiu docuisset, abiit è vita. Discipuli mortem Præceptoris lamentantur, singulari pietate moti de nocte vigilant, circa defuncti corpus preces ad Deum multas fundunt, vespertinum mortuorum officium recitant, tum Psalterium & matutinum officium incipiunt. Quo absoluto erigit se cadauer, & stans dicit: æquus est ille qui me iudicavit. Tunc clerici tres illi vehementer obstupescunt, nec tamen in opere pio cessant: Nocturnum secundum incipiunt, quo ad finem perducto erigit se cadauer, & stans dicit; æquus & iustus est ille, qui me iudicavit & condemnavit. Tunc Clerici magis adhuc quam antea obstupescunt, frontem signo crucis muniunt, & sese ad recitandum nocturnum, tertium accingunt, quo peracto erigit se cadauer & stans dicit: Æquus & iustus est ille qui me iudicavit, condemnavit, & tortoribus mancipavit. Quod cum dixisset, fuit, qui turbinis in modum sese inter clericos immiserit, & cadauer nescio quò abstulerit. & post alia: Hi clerici tres communi consilio, & Sancti Spiritus ductu aufugiunt, & petentes Burgundiam in locum desertum, asperum, & montosum secedunt, ibique cellis conditis includunt se, & sanctissime viuunt. Hi porro viri tres sancti, & qui exemplum illorum secuti sunt, Cartusianorum ordinis fundamenta iecere, vt audiui à vetere quodam Cartusiano, qui totum illud coram illustri fœmina Sancti Pauli Comite narrabat. Quod autor narrationis huius circa Gersonis, vel Antonini tempus vixerit, significant duo, Gallica locutio, quæ ad

illorum ætatem pertinet, ea quippe purior est, & intellectu facilior quàm quæ ad superiorem ætatem pertineret; deinde modus loquendi, qui notitiam rei nondum satis compertam & receptam importat. *narratur*, inquit auctor, à *quodam Cartusiano audiui*. perinde ac si nullus auctor Brunoni æqualis vel suppar id memoriæ prodidisset, & factum illud iam tum primum didicisset. Ex quo fit, vt rem longè aliter quàm Gerfo vel Antoninus recenseat. Quàm verò inepta sit, & plena ignorantia narratio, quis non videt? Adolescentibus, seu tribus clericis vel Scholaribus Cartusianorum ordinis initium adscribit. Huius fundamenta in Burgundia montibus iacta fuisse refert, de Brunone ipso, de literatis quatuor hominibus, de laicis duobus, qui Brunoni collaborarunt, de Hugone Gratianopolitano silet, etiamsi Carthusianorum origines persequatur. Adhæc quæ de sublato Magistri cadauere tradit, cum picturis & parietinis monasterii Parisiensis non concordant. Cartusianus ille vetus, qui memoratur in testimonio, arreptum & sublatum à Dæmone cadauer insinuat. Parisienses Cartusiani ab Episcopo pontificalibus induto vestimentis & clero proiectum, & asini sepulturâ donatum depingunt, & versus prodigii testes circumponunt. Sic inter se variant in iis quæ composuerunt de suo. Quàm autem inualidum sit argumentum, quod his picturis & versibus superstruitur, cap. 3. demonstrabimus.)

IV. Anonymi Scriptoris vitæ sancti Brunonis testimonium refertur & dispungitur.

QUARTVS igitur excipiet Antoninum & eius exscriptores auctor Vitæ Brunonis, quæ præfixa est illius in epistolas Pauli commentariis, qui anno 1508. apud Remboldum Lutetiæ prodierunt: Solemni, inquit ille, apud Parisios florente gymnasio in Theologia præsertim & Iure Pontificio, & in omni denique doctrinarum genere, vt etiam nunc cernere est, tale circa annum salutis Christianæ octogesimum secundum supra millesimum aut circiter, si Annalibus creditur, contigit prodigium. Cùm plures variis ex regionibus, qui ad ipsum celeberrimum Parisiense studium confluxerant tum scholastici, tum Doctores clarissimi literis ibidem operam darent, amore scientiæ facti exules: inter ceteros Doctor vnus præcipuus scientiæ claritate, vitæque probitate, vt putabatur, quem vniversus populus Parisiensis colebat, & venerabatur, breuiusculo correptus morbo diem clausit extremum. Cùm tota illa die, qua defunctus erat, vt mos est Parisiensis, in aula funus feretro iam reconditum decumberet, psallerentque religiosi & seculares defunctorum Officia: cùm ad illam (si qua narratis fides adhibenda sit) Lectionem Responde mihi, deuentum esset, subito cunctis stupentibus, qui mortuus videbatur & erat, erecto capite resedit in loculo, & cunctis audientibus voce alta & horribili exclamauit: Iusto Dei iudicio accusatus sum. & hoc dicto, caput vt prius

reclinavit. qua voce cuncti territi obstupuerunt, decreueruntque funus ipsum in crastinum reseruare. Fama per urbem vulgata, multo plures ad spectaculum manè sequenti die conuenerunt, vigiliis defunctorum vsque ad prefatam Lectionem decantatis, cum caneretur Responde mihi, defunctus ipse, vt prius, caput erexit, & dolorosa voce insonuit: Iusto Dei iudicio iudicatus sum. quo dicto longè maiori fuerunt assistentes stupore attoniti & inter se disceptantes, quid sibi vellent tam insoliti defuncti clamores, vt exitum tam stupendæ rei scire possent, in aliud crastinum sepulturam distulerunt. Tertia die cum ferè tota ciuitas propter huiusmodi prodigia confluxisset, & ad sæpedictam Lectionem inter psallendum deuenisset cantor, ipso canente Responde mihi, defunctus mæstissimo clamore insonuit: Iusto Dei iudicio condemnatus sum. quod audientes penè exanimis reddidit, & omni opinione Doctorum corpus sacra iudicatum est debere priuari sepultura. Narraße quosdam, quibus non mediocris erat fides adhibenda, audiuius, triplicem hanc horrendam responsionem in vno eodémque die ab illo infelici defuncto (quod minùs & à veritate & credulitate abhorrens videtur) datam. Afferunt præterea multi per totam Diœcesim Parisiensem & paucas alias à tempore tam horrendi spectaculi verba illa, Responde mihi, fuisse omissa, vt inter canendum defunctorum Officium lector incipiat, Quantas habeo iniquitates. Ea tempestate erat ibi magister Bruno vir sanctus & clarissimus Philosophus, atque Theologus profundissimus, natione Teutonicus ex vrbe Colonia non obscuris parentibus natus, literis à primæua etate erudi-

tus

tus, Remensis Ecclesie Canonicus, qui suprascriptis
vocibus salubriter territus ac compunctus quosdam
sibi peculiare ibidem presentes allocutus est, verbis
sequentibus simillimis: Eia carissimi quid faciemus?
omnes simul peribimus. Non saluabitur, nisi qui fu-
gerit, si in viridi hac fiant? quid in arido? si homo
tantæ literaturæ, tantæ denique scientiæ, qui videba-
tur tam honestæ vitæ, tamque celebris famæ, sic indu-
bitanter, vt ex eius ore audiuius damnatus est, quid
nos homunculi miserimi faciemus, si lugubri vnus
homuncionis voce tam horribili, & stupendo terrore
conculsi simus? quid faciemus, cum rugitus leonis,
cum extremi tuba iudicii aures nostras percusserit:
cum audiemus, surgite mortui, venite ad iudicium,
quò tunc fugiemus? quomodo in tam horrendo iudi-
cio, vbi columnæ celi contremiscent, & angeli terre-
buntur, & territi purgabuntur, apparere poterimus?
Fugiamus igitur a facie gladii, præoccupemus fa-
ciem Domini in confessione, venite adoremus, & pro-
cidamus ante Deum, ploremus coram Domino, qui
fecit nos. Postquam igitur hodie vocem eius stuporis
inauditi plenam audiuius, non obduremus corda
nostra, sed exeamus de medio Babylonis, egrediamur
pentapolim igne & sulphure iam succensam, & ex-
emplo Pauli primi eremite, & Antonii & Arsenii,
Euagrii, & aliorum sanctorum Anachoretarum cum
beato Ioanne Baptista antra deserti queramus. Hæc
quæ futilitatis plena sunt omnia exposuisse,
confutasse est, vbi crescente falsitate semper itur
ulteriùs. Nam auctor cupidè repetit, quæ apud
Gersonem de triplici Doctoris anastasi, & inde
impulso in solitudinem Brunone ex fama nar-

rantur: sed repetit perinde, atque si certissima forent; deinde quæ apud Antoninum adduntur huic stupendo euentui: tum demum rem primò narratam nouis cumulat accessionibus mendaciorum, quæ antecedentibus nonnihil adferant coloris. Hinc talem ad annum 1082. Parisiensem Academiam describit, qualis erat ad annum 1508. quo nihil est imperitius aut absurdus. Inde qui ad feretrum defunctorum Officium psallerent, religiosos & sæculares memorat. Sed eos, si Deus dederit, religiosos fortè intelligit, qui ex Ordinibus quatuor mendicantium ad exequias de more vocantur. Hinc à non mediocri narrantium fide vindicat opinionem eorum, qui horrendam defuncti responsionem vno eodemque die factam contendunt, atque ita eleuat sententiam aliorum, qui tribus subinde diebus factam superiori sæculo inuexerunt. Inde in Parisiensi & quibusdam aliis Ecclesiis sublatum affirmat illud ex Lectione quarta Officii mortuorum exordium: *Responde mihi.* Nec antè fatuari desinit, quàm ad suos habitam à Brunone concionem eidem affingat.

Huic anonymo scriptori proximi sunt Petrus Sutor, Petrus Dorlandus & Franciscus de Puteo, qui illa prorsus omnia, quæ cum ex Antonino, tum ex hoc anonymo scriptore retulimus, certo quodam veluti alluuiionum iure in suos libros deriuarunt. Vnde fit, vt ab referendis illorum testimoniis supersedeam. Primus libros de Cartusiana vita duos composuit, secundus Cartusiense Chronicon edidit, tertius
sancti

sancti Brunonis vitam conscripsit, quam postea Petrus Blommeuenna & Surius reconcinnarunt. Nec in rem ipsam altiùs inquisiverunt; veriti fortassis, ne si quæ scribebant, ex origine & vetustis auctoribus censerent, ea pœne omnia scribere desisterent. Credidissent non satis illustrem Brunonis historiam, quæ illo euentu horribili careret.

V. *Testimonium illius, qui vitam Dionysii Cartusiani scripsit, refertur & dispungitur.*

QVINTVS erit anonymus ille, qui in vita Dionysii Cartusiani hoc nobile par mendaciorum coniunxit, Cartusiensium Ordinem per exostulationem sic allocutus: *Verùm quid pro Dionysio hic exostulo, quando Institutori tuo etiam Brunoni primo Cartusiano, reliquisque tuis alumnis serè omnibus itidem feceris?* (quod eorum opera non vulgarit) *Nam hunc Brunonem, quem omnis Cartusia veneratur, vt atrium etiam illud, quod pœnitentiæ & amoris lacrymis rigauerat, flexis circumiuerat poplitibus, osculisque lauerat, hætenus tu adeo seruabas ignotum, vt extra illam patriam quis Bruno, quisve Ordinis tui fuerit auctor, penè mundus ignorauerit. Vnde factum est, vt non pauci historiæ veritatem ignorantes, illum ipsum Doctorem, qui Parisiis post mortem damnatum se reuelauit, cuiusque iudicio territus Bruno cum aliis sex hoc genus viuendi, quod Cartusianum dicitur, instituit, falsò putauerint esse Brunonem, quem propterea tan-*

tum abfuit, existimari sanctum, vt impiè dicerent & damnatum, & a Deo prorsus fuisse alienum. Quemadmodum igitur turpiter errarunt illi non pauci, qui historiae veritatem cum ignorarent, damnatum illum Doctorem eundem esse, atque Brunonem crediderunt, sic & grauiter allucinati sunt alii non pauci, qui eiusdem historiae veritatem cum nescirent, Brunonem abiisse in solitudinem territum Doctoris cuiusdam voce, qui solemnes inter exequias damnatum se asseruit, & inde datū Cartusianæ religionis initium falsò tradiderunt. Parem esse vtrobique differendi rationem quis non videt? aut non continuo capit, sciri haud posse, quæ fuerit vera instituendi Cartusiensium Ordinis causa, nisi re ad originem recensita stetur in idoneos & fide dignos auctores, qui veram instituendi Cartusiensium Ordinis causam literis commendarunt? Quinam autem illi sint auctores, superiori capite demonstratum est. Hic fingamus homines esse duos, quorum vnus affirmet id quod in hac Dionysii vita de Brunone damnato scribitur, non satis idoneè refelli, imò traditione maiorum atque adeò veritate niti; alter contendat falsum esse & prorsus commentitium; tunc qua tractandi methodo posterius istud tale demonstrabitur, eadem & doctor rediuius ostendetur esse causa subdititia secessus Brunonis in eremum. Quæ enim tractandi methodus mendacium destruit, veritatem destruere non potest, & quæ tractandi methodus veritatem ædificat, mendacium ædificare nequit.

*VI. Testimonium Volaterrani refertur
& dispungitur.*

RAPHAEL VOLATERRANVS lib. 21.
Anthropologiae Cartusianorum exordia sic
descripsit, vt quæ scriberet, attendisse non vi-
deatur. Verba sunt: *Cartusienses, vt Vincentius
ait, ex Brunone patria Coloniensi, Canonico Carno-
tensi initium habuere: Hic cum Cathedra Parisien-
sis Scholæ præsideret, ac vidisset familiarem suum
Doctorem quendam ex mortuis clamantem, iusto
Dei iudicio damnatus sum, è vestigio relictis omnibus
cum septem sociis in locum desertum secessit, qui Car-
tusia vocabatur. Vbi primùm cœnobium fundauit
cum his, quibus nunc vtuntur, vitæ institutis. Inter
socios Hugo & Abbas idem primus Cartusiensis, dein-
de Præsul Gratianopolitanus factus. Hic autor
Historicæ quidem veritati consulit, dum ex an-
tiquis scriptoribus, quales fuerunt Sigebertus,
& Vincentius, Cartusianorum primordia repe-
tit, sed malè omninò consulit, dum illis affingit,
quæ non dixere, vel dum ex antiquis scriptori-
bus non adfert alios, qui narrationi suæ fidem
concilient. Præterea Brunonem quis vnquam
appellauit Carnotensem Canonicum, vel scri-
psit, Hugonem vllum ex Abbate Cartusiano-
rum primò creatum fuisse Gratianopolitanum
Episcopum? Quid igitur facto opus? Relin-
quendus est Volaterranus, relinquendi sunt &
alii, qui Brunoni æquales vel suppare non fue-
runt, nisi falsa veris admiscere velimus.*

Conclu-

Conclusio Capitis secundi.

EX iis igitur, quæ hoc capite discussimus, licet colligere quæ sequuntur.

Primum est, ante Gersonis tempus nullum auctorem, qui sit exploratæ fidei, testimonium præbere huic narrationi, quæ damnatum Doctorem Lutetiæ rediuium fecit, & Brunonem in eremum impulit. Hoc vnum obseruasse sufficeret, vt ea narratio configeretur, & falsitatis conuinceretur.

Alterum, hanc de Doctoris anastasi narrationem, quæ primùm à Gersone scriptis prodita est, eo, quo antè diximus modo, nouis in dies cumulari additamentis, quæ & finguntur & refinguntur ad arbitrium, cuiusmodi sunt ea quæ Antoninus & anonymus vitæ Brunonis auctor describunt.

Tertium, populare & ineruditum commentum esse illud, quo Parisiensis Academia delineatur. Er certè nemo similem Parisiensis Academia descriptionem inueniet ad annum 1086. quo in Cartusiam Bruno secessit, nemo eam idoneis testibus confirmabit.

Quartum, non esse designatum à Gersone locum, vbi magnæ apud scholasticos existimationis Doctor interiit, sed ab Antonino & Volaterano Italis, à Dionysio Cartusiensi, & Ioanne Nauclero Germanis designatam esse Lutetiam Parisiorum; quasi nullus celebris Doctor alibi, quàm Lutetiæ mori sepeliri que possit. Fabulam autem vt fieri, sic & amplificari nihil vetat.

Quin-

Quintum, non posse vnquam cordatis iuxta & sapientibus viris persuaderi, quòd exteri ac recentiores historici, quales sunt Antoninus & alii veram conuersionis sancti Brunonis causam meliùs nouerint quàm memorati capite primo Gallia scriptores, quorum alii Lutetia, vel non procul à Lutetia vixerunt, alii verò Brunonis aequales, vel certè supparet fuerunt, deditaque opera Cartusiensium institutionem descripserunt.

Sextum, ex iis, quæ ad Antoninum animaduertimus, liquidò patere, ea quæ de Parisiensi prodigio retulit, ex incerto credulae plebis rumore collecta esse, cum in aliis, quæ de Brunone & Cartusiensibus memorauit, auctores habuit, quos sequeretur, in hoc vero prodigio, vti retulit, ducem habuit neminem. Quod vel vnum Melchioris Cani de Antonino censuram maximè confirmaret.

Septimum, quæ anonymus vitæ Brunonis auctor scripsit de Academia Parisiensis statu, de que religiosi, qui ad defuncti feretrum, mortuorum vigilias recitant, facile demonstrare, quanta cum præteritarum rerum ignoratione historiam illius Sancti contexuerit, & quod in aliis præterea, quæ antiquiorum testimonio carent, nullam fidem mereatur.

Octauum, quòd Parisiensis & alia quædam Ecclesia sustulerint *Responde mihi*, ex Lectione quarta, quæ in mortuorum vigiliis canitur, & quòd tollendi ea fuerit ratio, quam anonymus vitæ Brunonis auctor adducit, scriptis, quæ ad
nos

nos peruenerint, neminem hactenus affirmasse. Neque verò alios ille huiusce mutationis vades appellat præter eos, quibuscum ea de re ad quarundam fortassis anicularum focum confabulabatur.

Nonum, huic anonymo scriptori quamlibet fabuloso, gratiam tamen habendam esse, quòd non dissimularit, suo tempore fuisse magnæ insentiendo auctoritatis viros, qui secus ac Antoninus & Nauclerus de iterata tribus distinctis diebus damnati responsione opinarentur. Ferre quippe non poterant triduanum illud spectaculum, quod vt ab Antonino, Nauclero & aliis exhibetur, siquid vsquam, anicularum deliramentum sapit, nec potest risum non mouere.

Decimum, egregiam de contemptu mundi concionem, quam Anonymus ille commemorat, non esse Brunonis, in cuius præterea operibus & homiliis nihil simile comparet, sed Antonini, vel alterius, qui quod fieri potuit, terribilis spectaculi memoria occupatus factum existimauit.

Vndecimum, quæ de Brunone ex vita Dionysii Cartusiani proposuimus & vnà displosimus, Epistolæ Didascalicæ scriptorem adhuc docere posse, non continuò admittenda, quæ quibuslibet in libris de re qualibet offenduntur, sed ad optimas asserendæ veritatis leges expendenda esse, alioqui nihil esset tam verum, quod admixtione mendacii non adulteraretur, nihil tam sincerum, quod non corrumperetur, nihil denique tam certum, quod in dubium non vocaretur.

Duo-

Duodecimum, in hac tota de Doctoris anastasi narratione, siqua in re vlla, verum esse id, quod illustris Annalium Ecclesiasticorum conditor de Traiani Gregorianis precibus liberati historia pronunciauit ad annum 604. *Accidere interdum solere, vt aliquid vulgò allatum, siquis certos velit examinare testes, an verum sit, neminem id seriò testantem inueniat, fiatque, vt quod ab omni dici iactatur, asseratur à nemine, rumorque ille euanescat in auras.* Etenim siue quæ primùm de triplici Doctoris resurrectione, & ad quartam vigiliarum pro mortuis Lectionem responsione, & inde excito ad eremum Brunone dicta sunt, siue quæ tum de habita Brunonis ad collegas & discipulos oratione, addita, siue etiam de eadem amplificata oratione, deque facta Parisiis, & alibi in Officio mortuorum mutatione superaddita, siue postremò quæ de statu Parisiensis Academiae, & religiosis ad feretrum defuncti psallentibus asserta, diligenter attendamus; hæc tandem omnia & singula in incertum regerentur rumorem, qui ducentis & ampliùs post conditum Cartusiensium Ordinem annis in vulgus sparsus est, sed, qui vt iam visum est, leui pressus tactu fumum exhalat, & in vagum puluerem fatiscit.

Postremum, nonnullos ob ignoratam veræ traditionis notionem de vera traditione pessimè mereri, cui hoc in negotio tribuunt, quæ tribuenda non sunt, immo quæ veræ traditionis robore prosternuntur. Neque verò, vt quis dicat se semper habuisse persuasum, quod anitæ traditionis auctoritati multùm debeatur, (cùm ea de

ea de re nullus dubitet) sufficit, sed insuper opus est, vt idoneos traditionis adhibeat testes, & legitimos assertionis suæ sponsores. Hoc autem si semel negligat, & pro libidine sua solum traditionis nomen obtendat, sæpius quod re ipsa traditum est, non traditum putabit, & contrà quod non est traditum, re ipsa traditum affirmabit. Sicque nulla propemodum erit veritas, cui mendacii species non appingatur, nullum fermè mendacium, cui veritatis color non affricetur.

C A P V T III.

Momenta rationum illius, qui Epistolam Didascalicam de vera causa conuersionis sancti Brunonis scripsit, referuntur, & dispunguntur.

D V o iam confecimus, & primò quidem quicquid Epistolæ Didascalicæ scriptor aduersus Brunonis epistolam, Guiberti & Petri Cluniacensis testimonia disseruit, nihil habere accersiti pretiosius ostendimus, deinde vt inuolidum elisimus quicquid ab auctoritate Antonini, Naucleri & eorum, qui Brunonis vitam recenter ediderunt, repetendum censuit. Nunc diluendæ sunt rationes, quibus se in historia rediuii damnati confirmatum esse asseuerat. Non quòd iste labor necessariò capiendus sit, cum iam antè submouerimus fundamenta, quibus illæ

illæ rationes superstruuntur : sed ne grauiſſimus auctor deſpectum ſe à nobis, vel aliquid ſilentio præteritum eſſe conqueratur.

Prima ratio Epistolæ Didascalicæ.

PRIMA verò ratio hæc eſt pagina 21. Ceterum vt iam explicare aggrediar, quæ rationes mihi hanc remoram iniecerunt, (ne ſcilicet in noſtram opinionem tranſiret) prima fuit auitæ traditionis auctoritas, cui multum deberi, ſemper habui perſuaſum. Ante annos verò circiter triginta vix erat Pariſiis vlla de hac primordiali occaſione conuerſionis ſancti Brunonis dubitatio, ſic maiores ſiquidem crediderant actum, & poſteris ad nos vſque pro re certa atque indubia (melius indubitata) enarrauerant. Huic rationi iam aliud agentes occurrimus in conſuſione capitis ſecundi, vbi hunc ex traditione diſputandi locum tractauimus. Quin auita & vera traditio magnificienda ſit, nulla eſt inter nos contentio, ſed an illa damnaſi rediuiui narratio, quam conuerſionis ſancti Brunonis cauſam fecit, auita & vera traditione nitatur, quærimus. illa autem rediuiui narratio à vera traditione deficit, vt conſtat ex iis, quæ cap. 1. & 2. diſputauimus. Neque enim quæcumque opinionis alicuius progreſſio æui auctoritate ſe tuetur, ſed ea tantum, quæ quod ab initio rei geſtæ poſteris traditum eſt, conſeruat, & conſeruatum deinceps probè demonſtratur. Illa verò narratio, quam ille auitæ traditioni deputat, poſt ducentos ab instituto Cartuſienſium

Ordine annos & amplius initium habet, & ita habet, quemadmodum cap. 2. visum est. qua re hanc epocham non excedunt *maiores* illi, qui eam rediuiui narrationem *posteris ad nos vsque pro re certa, atque indubia enarrauerunt*. Hæc cum ita sint, ficta illa post tot annos narratio, si cum hoc tempore componatur, vetusta utcumque dici potest, sed, si cum veteri & prima conuersionis sancti Brunonis traditione, quæ labis expers est, conferatur, noua est & erit semper, nec ullam vnquam vetustatem acquireret præterquam erroris.

Ceterum quod operis Didascalici scriptor ait, ante annos circiter triginta vix ullam fuisse Parisiis dubitationem de hac conuersionis sancti Brunonis occasione, quam neglectis historiae legibus primordiale vocat, à vero tantillum abhorret. Etenim Papirius Massonus, qui multorum instar esse potest, Lutetia vixit, annoque 1578. Annales Francorum edidit, vbi hanc conuersionis Brunonis occasionem confixit. Locum alibi commodius referemus.

Secunda ratio.

SE C V N D A ratio sic se habet pagina 22. *Accedebant figurae & imagines, quibus funestum illud spectaculum representabatur. hæc expressæ erant in sacrarum precatiuncularum (quas Horas vocitant) libellulis, immo etiam in Breuiariis aliquot, atque Missalibus, non modò huius Diœcesis, sed aliarum quoque nonnullarum.* Vidimus quoque mul-

tos

rum meminit auctor, referre potuerunt ex anonymo vitæ Brunonis scriptore, quem superiori capite dispunximus, sed ex antiquiori scriptore, cui fides habeatur, referre non potuerunt. Itaque illorum magistrorum documenta inter nouitias apologorum narrationes amandamus. Ut autem obseruetur discrimen, quod Romanum inter & Parisiense mortuorum Officium in Lectione quarta intercedit, non multa opus est ratiocinatione, quæ argumentum rei, certè vt contendimus fabulosum supponat, sed sedula indagatione, quæ quod in vtroque Officio ante annum 1086. quo Bruno in eremum abiit, traditum fuit, & postea immutatum demonstret.

Quid? si tunc in vigiliis mortuorum nondum vllæ è scriptura Lectiones, sed Psalmi tantùm recitarentur? At illud non obscure significat Ioannes Abrincensis Episcopus in libro, quem de Officiis Ecclesiasticis ea ætate conscripsit. hæc autem sunt illius verba: *In crastino Omnium Sanctorum fiat festiua celebratio omnium mortuorum, in qua non dicatur Hymnus aut Inuitatorium. Bini clerici cantent vnumquodque Responsorium, duo regant chorum, duo cappati Gradale, quatuor cantent tractum Matutine, & horæ diei nullo modo prætermittantur, sed has ferialiter dictas agenda mortuorum festiua sequatur. Prima dicta tres Psalmi, scilicet, Ad Dominum cum tribularer, Leuaui, Latatus sum, in tono dicantur, & versu dicto Kyrie eleison, cantetur. Oratione Dominica finita, cum primo tantùm cap. Requiem eternam, oratio sequatur, Eodem modo in ceteris Horis exceptis & Matutinis.*

tinis. In tertia, Ad te leuauit, Nisi quia Dominus, Qui confidunt, versiculus erit, A porta inferi. In sexta, In conuertendo, Nisi Dominus edificauerit. Beati omnes. Vers. Non intres in iudicium. In nona, Sape expugnauerunt, De profundis, Domine non est. versiculus, In memoria aeterna. In Completorio, Deus misereatur, Deus in adiutorium, Domine exaudi orationem meam auribus, versiculus, Requiem aeternam: ubi quæso mentio Lectionum, quæ in agenda mortuorum dicantur?

Quid? si tunc primi & secundi nocturni lectiones sumerentur ex Euangelio? At illud paulò post Brunonis excessum reperitur factum in Dagoberti Regis anniuersario, quod Adam SanDionysianus Abbas Sugerii successor præscripsit, habeturque nunc in calce veteris Martyrologii. Verba sunt: *Hæc eadem (quæ in Vesperis) & in matutinis constituimus; quatuor (Cantores) in cappis inuitatorium decantent, habitis primi & secundi nocturni de Euangelio lectionibus, vltima de vita ipsius & decessu sequantur.*

Quid? si tunc Lektionen in vigiliis mortuorum recitarentur, neque ex libro Iobi recitarentur? At istud fieri potuisse docet Ioannes Beletus Parisiensis Theologus in opere de diuinis Officiis cap. 161. *Quibus absolutis sequitur Completorium ac postea Vigilia, quarum tria sunt genera: In quibusdam enim Ecclesiis nouem leguntur Lektionen ex Iob: In aliis verò totidem, sed ex libro Sapientie: Incipiunt autem hæc hoc pacto, melius est ire ad domum luctus, quam ad domum conuiuii. Sunt rursus alie Ecclesie, in quibus itidē nouem recitantur*

Lectioes, verum ex sermone quodam beati Augustini quem ille composuit de mortuis. Quod confirmant Durandus Mimatensis Episcopus lib. 7. de diuinis Officiis, & Petrus Ciruelus Complutensis Theologus in expositione libri Missalis c. 115.

Qui & adhuc non obseruarunt, in quibusdam Ecclesiis octauam vel nonam Lectionem nunc ex Apocalypsi beati Ioannis, nunc ex Epistolis beati Pauli recitari. Ecclesia Metensis octauam Lectionem ex cap. 4. primæ Pauli ad Thesalonicensis Epistolæ recitat à commate 13. ad finem vsque capituli: nonam verò Lectionem ex cap. 15. primæ ad Corinth. Epistolæ à commate 51. ad 58. vsque, vt habetur in agenda Metensi, quæ anno 1605. edita est. Hanc eandem nonam Lectionem recitant Ecclesiæ Ambianensis & Niuernensis; illa quidem in Mantiali quod anno 1541. editum est, hæc verò in Manuali, quod anno 1582. prodiit in lucem. Trecensis autem & Laudunensis Ecclesiæ Lectionem nonam depromunt ex capite 14. Apocalypsis à commate 13. ad 14. vsque; illa huius rei fidem facit in Manuali, quod anno 1541. hæc verò in Manuali, quod anno 1538. typis mandatum est: atque ista sufficiunt ad exemplum. Hæc autem cum ita sint, nonne ridiculus foret, qui contenderet, has ex Apocalypsi Ioannis, atque ex Epistolis Pauli Lectiones in locum earum, quæ in Ecclesia Parisiensi & aliis ex libro Iobi hodiè que sumuntur, olim suffectas fuisse, quòd in illis Ecclesiis mortuus aliquis inter solemnes exequias apparuerit, qui se ex vtero matris eductum conquestus esset,

set,

set, aut qui consumptis carnibus pellem suam ossibus adhaerentem exhibuisset aliquando? sic otio abusus est & literis, qui quod antea retulimus, ex incerto rumore iecit in cōmentarios.

Quid? si quibusdam in Ecclesiis, puta Romana, vel Parisiensi Lectiones primūm ex libro Sapientiae, vel ex Augustino promptae, deinde his sublatis aliae ex libro Iobi susseptaerint? At hanc mutationem fieri & recte fieri potuisse quis iret inficias?

Quid? si Lectiones ex libro Iobi sumptae, non omnes sumptae sint ex iisdem capitibus, ex quibus nunc vulgō sumuntur? At in Senonensibus mortuorum vigiliis, quae in Manuali editae sunt anno 1555. Lectio quarta sumitur ex cap. 14. Iobi à commate 13. *Quis mihi hoc tribuat, &c.* Lectio septima ex eodem cap. à commate 7. *Lignum habet spem, &c.* Lectio octava ex cap. 10. à commate 14. *Si peccavi, &c.* Lectio nona ex cap. 7. à commate 1. *Militia est vita hominis.* In Catalaunensibus mortuorū vigiliis, quae anno 1569. editae sunt in Manuali, Lectio prima sumitur ex eodem cap. 7. ab eodem commate 1. Lectio secunda ex cap. 10. à commate 8. *Manus tua fecerunt me, &c.* Lectio tertia ex eodem cap. 10. à commate 14. *Si peccavi, &c.* Lectio quarta ex cap. 14. à commate 1. *Homo natus de muliere, &c.* Lectio quinta ex eodem cap. à commate 7. *Lignum habet spem, &c.* Lectio sexta ex eodem cap. à commate 13. *Quis mihi hoc tribuat? &c.* Lectio septima ex cap. 19. à commate 25. *Scio enim quod Redemptor, &c.* Lectio octava ex cap. 30. à com-

mate 15. *Abstulisti quasi ventus, &c.* Lectio nona ex eodem cap. à commate 20. *Clamò ad te, &c.* In his autem vigiliis, quia Lectio quarta Parisiensis Officii ex cap. 13. Iobi non comparet, eritne, qui eam olim sublatam affirmet propter illud Parisiense prodigium, quod Didascalus noster conuersionis sancti Brunonis causam inscripsit?

Quid? si quibusdam in Ecclesiis illa Lectio, quæ in Parisiensi Officio quarta est, tertia dicatur? At in Lingonensibus mortuorum vigiliis, quæ in Manuali editæ sunt anno 1573, sic fieri certum est.

Quid? si plures reperiantur Ecclesiæ, quæ eandem cum Parisiensi Lectionem recitent? At primum in tota Lugdunensi secunda ita se res habet, vti fidem facit Rotomagense Manuale, quod anno 1544. editum est, Lexouienne, quod anno 1507. & 1523. Baiocense, quod anno 1611. Ebroicense, quod anno 1504. & 1486. Abrincense, quod anno 1539. Sagiense, quod anno 1516. Constantiense, quod anno 1494. & 1609. Deinde in prima Lugdunensi Eduense, quod anno 1500. tum in quarta Lugdunensi vetere Carnotense, quod anno 1490. & 1604. & Niuernense, quod anno 1582. deinde in tertia Lugdunensi Andegauense, quod anno 1580. Redonense, quod anno 1557. & Venetense, quod anno 1596. postremò in Belgica secunda Remense, quod anno 1504. & 1585. Eritne propterea, Deus immortalis, qui probet ante annum 1086. Lectionem quæ ex Iobi cap. 13. sumitur, ab extremo commate 22. legi solitam, deinde ob me-
mora-

moratam in Epistola Didascalica rationem à
comminate 23. cani cœptam? Sed quare qui primi
tot in Ecclesiis Lectiones in Officio mortuo-
rum digesserunt, quartam ab initio commatis
23. non potuerunt incipere? Et reuera quamuis
nihil sit reprehensione dignum in vsu Ecclesia-
rum, quæ hanc Lectionem quartam ab extremo
comminate 22. incipiunt, eam tamen ab initio
commate 23. incipere paulò congruentiùs vide-
tur; cùm ex aliis, tum ex hoc quoque, quòd ce-
teræ Lectiones non ab vllò extremo commate,
sed ab alicuius commatis exordio semper inci-
pant.

Quarta ratio.

QUARTA ratio sic depromitur eadem pa-
gina 22. *Insuper ostendebatur nobis ccelebris
illa pictura, quæ in monasterii Patrum Cartusiano-
rum huius vrbis clauastro Ecclesiæ propinquiori etiã-
num cernitur, seriem exprimens vitæ miseri huius
bominis, & funesti excessus, horrendæque illius da-
mnationis ab ipso publicè in Ecclesia post mortem de-
claratæ, & eiectiois eius cadaueris in profanum lo-
cum, horribilem catastrophem.* Hæc pictura nihilo
plus habet auctoritatis, quàm libri ex quibus
originem trahit. Designatum argumento suo
tempus non excedit, sed longo pòst interuallo
sequitur. Ad annum quippe 1532. delineata est,
vti scriptum nuper visebatur supra portam, qua
è minore itur ad maius claustrum: Nuper, in-
quam, cùm vertente superiori anno pictura illa
celebris partim deleta sit, partim nouis, quæ pa-

G s rieti-

rietinis adherent, substructionibus, iisque cum lapideis tum ligneis arcuatim dispositis occultentur. Deinde recentem fuisse figuram omninò testabatur forma pilei, quo tectus Bruno auditores suos hinc inde docebat. Hoc enim capitis operimentum, quod in veteribus Academiae libris birretum rotundum & vocabatur, & erat, ad annum 1520. aliter deformari cœpit, & in cornutum quadrum desinere: cuiusmodi erat pileus seu birretum magisterii insigne, quo ut diximus, Brunonis caput tēgebatur. Ceterum qui pinxit prodigium, & qui fratres pingi curarunt, illud ita euenisse ut pingebatur, opinor crediderunt, sed decepti fuere ab illis, qui pingenda rei falsæ argumentum dederunt.

Prima quarta rationis confirmatio.

QUARTA M rationem, quæ modò displosa est, sic auctor confirmat pagina 23. *Plurimum, inquit, stupebamus hoc visu, & non nos tantum adolescentuli, quoties picturas illas conspiciebamus, verum etiam, quos passim animaduvertebamus, viros etiam graues & doctos in hac obtutus suos desigere. Non dubito, quin adolescentuli, qui verum à falso nondum secernunt, huius picturæ intuitu territi stupeant. sed viri graues & docti non stupent, sed vel ignorantiam sæculi, vel audaciam in pingenda falsitate mirantur, vel etiam derident.*

Alte.

Altera quarta rationis confirmatio.

DEINDE eandem rationem corroborat ex picturæ loco, atque ex Academia vicinia: Sic autem habet eadem pagina 23. *Vix enim meum in animum cadere poterat, in loco sancto sedem mendacium tam pudendum potuisse inuenire, nec passuros putabam tandiu fuisse sapientissimos illos Doctores, qui ex vicina Sorbona insita affectu pietatis, crebro eo concurrunt, illamque picturam passim intuentur, ita sibi, scholasticis, ac toti clero illudi, ac populo imponi tam atroci commento, sed monituros fuisse celebris illius monasterii religiosissimos ascetas tam perniciose fictionis obducenda.* Non hominis grandæui, sed adolescentis argumenta sunt, quæ auctor describit, ne fortè pagina vacaret. Etenim maturioris & eruditioris ætatis homo nouit, Gregorium Pontificem primum quædã in sacris Officiis & ministeriis reprehendenda sustulisse, quod & ipse secundo Concilio Romano, & Agobardus de veteri ritu canendi Psalmos confirmant. Itaque si ante Gregorium nonnulla in sacrorum rituum ministerium reprehensione digna irreperant, quidni & in Carthusiensium claustris fabulosum aliquid depingeretur? his & similibus incommodis beatus occurrit Augustinus lib. 6. contra Donatistas cap. 25. ubi sermonem habet de multorum precibus, quæ plura contra Catholicam fidem continerent: *Multorum, inquit, preces quotidie emendantur, si doctioribus fuerint recitata.*

Quodd

Quòd autem Parisienses è Sorbona Theologos in picturata rationis defensionem oppigneret, iuuenilis exercitatio est, qua quid proficere possit, non satis capio. quid enim iuris habent in Cartusienses, & Cartusiensium parietinas? quid auctoritatis? vt si quid in opere picturato displiceat, continuò deleri iubeant. Deinde unde habet, nullos fuisse vnquam Doctores, qui hanc mendacem picturam improbarint? Nonne plures improbare potuerint, & improbando nihil consequi à Cartusiensibus?

Verum enimuerò quicquid est hac in exercitatione roboris, eneruat auctoriam credo robustior factus pag. 47. & 48. vbi ad illam picturam sic reuertitur: *Nec itidem Lutetia præpedit: quamuis enim in recenti Breuiario Parisiensi nihil de eiusdem narratione habeatur, non tamen ab hac penitus censenda est Lutetia abhorrere, quæ etiamnum apud Cartusianos antiquam illam picturam sustinet ac suspicit, plurimòsque habet, non ex face vulgi, sed ex selectiori ordine historia assertores. Vnum est, quod summo consensu regia Lutetia, vti figmentum reiicit, quòd nimirum fuerit ille reprobus Canonicus, aut Doctor Parisiensis. Non reiiceret autem, nisi picturam aspicientibus obiiceretur. Quemadmodum igitur pictura, quæ tandiu figmentum exhibuit, integra remansit, quamuis illud summo, quo nullus maior est, consensu Lutetia reiiceret; sic & picturam superesse integram sapientissimi Doctores passi sunt, licèt summo consensu memoratam in ea conuersionis sancti Brunonis occasionem repudiarent.*

An

An autem Epistolæ Didascalicæ scriptor tabulas habeat, quibus constet, vniuersam ciuitatem summo consensu id reiicere, quod figmentum esse ait, vel dicendi prouinciam verbo tantum suscepit, nouisse parum mea refert.

Ceterum quibus hac in parte rationibus & Capitulo & Academia Parisiensi gratificatur, iis planè configitur tota quanta est narratio, quæ Didascalici operis argumentum est. Sic enim differit pagina 48. *Et reuera neque etiam apud auctores, qui illam narrationem referunt accuratiùs, ullus extat apex de eiusdem canonicatu. De doctoratu nec vestigium in Academia huius nostræ perillustris monumentis inueniri potest.* Sic quoque dicimus, apud auctores, qui & Brunonis conuersionem & Cartusiensium institutionem referunt accuratiùs, nullum extare apicem de Parisiensi prodigio, quod illa pictura repræsentat. Accurati porrò illius rei scriptores alii non sunt præterquam Bruno, æquales Brunonis vel suppare, qui nihil de tali prodigio memoriæ prodiderunt.

Verum illa gratificatio tam secura non est, quin communibus auctoris sui locis facilè interturbetur. Quod accideret, si quis ex pagina 28. argumentaretur, eos, qui decantatam toties narrationem referunt accuratiùs, non negare, quod alii de Doctore & Canonico Parisiensi asserunt. sed de hoc duntaxat silent, quod recitant. His adde, rationem, cur in Academia commentariis de rediuii damnati magisterio nihil extet, non admodum urgere. *Quia, inquit, eo tempore (etsi*

in

in Theologia magistri essent) nondum vsurpabantur doctoratus formulae atque insignia, quae post Sorbonae excitationem in vsu esse coeperunt. Quasi verò si cuiusmodi postea fuerunt formulae doctoratus & insignia, tunc in vsu fuissent, funestam noui Doctoris damnationem repraesentassent. Formulae doctoratus verba sunt solemnia, quibus à Cancellario noui Doctores inaugurantur, insignia sunt doctoratus literae, birretum, & speciale quoddam genus vestimentorum, quibus induuntur. haec autem omnia quid ad rem conferant, facile est vel me tacente videre.

Quinta ratio palmaris.

QVINTAM rationem, quae palmaris est, depromit pagina 42. & 43. Dico tertio, procul a vero esse, quod plerique pro indubitato axioma se semper supponunt, videlicet, nullum fuisse penitus auctorem extra Ordinem Cartusianum, qui ante sanctum Antoninum & eius sequaces fecerit vllam prodigiosi huius euentus mentionem. Enimverò factam non oscitanter, nec obscure prorsus reperio à Casario Heisterbacchensi Ordinis Cisterciensis monacho, in Diocesi Coloniensi, qui florere coepit, vt ipse testatur, sub Clemente III. Hic ergo lib. II. de morientibus cap. 49. hanc in Francia olim factam historiam, his verbis prorsus commemorat: Fuit, inquit, in regno Franciae clericus quidam nobilis & diues, quae duo saepe homines extollunt, multisque vitis subiiciunt, qui cum mortuus esset, & in feretro positus, multitudine populi circumsedente, tam ex clericis

qu. 11

quam ex laicis, ipse se erexit cunctis audientibus in
hæc verba prorumpens: Iustus Iudex iudicauit, iu-
dicatum condemnauit, condemnatum tradidit in
manus impiorum, quibus dictis se reclinans iterum
non obdormiuit, sed de requie transiuit ad laborem,
de deliciis ad miseriam. Sed hoc prodigium di-
uersum esse ab illo Parisiensi, quod Antoninus
& Nauclerus referunt, & Didascalii iudicio refe-
runt accuratiùs, mutua contentio testatur. Im-
primis Cæsarius non designat certum tempus,
quo suum prodigium euenerit. Fuit, inquit;
Antoninus verò designat annum ipsum, quo
suum prodigium acciderit: Anno, inquit, 1086.
*habuit initium Cartusiensium Ordo. habuit autem
principium talis religio ex hoc stupendo euentu.*

Deinde Cæsarius non definit certum in re-
gno Franciæ locum, vbi prodigium suum con-
tigerit: Fuit, inquit, *in regno Francorum*: Anto-
ninus verò certum in regno Franciæ locum de-
finit, vbi prodigium suum contigerit: *Habuit
autem, inquit, principium talis religio ex hoc stu-
pendo euentu, cum in ciuitate Parisius floretet stu-
dium.* At respondet ille pagina 45. *Francia (non
Gallia modo, quæ latius longè patet) certa regio, in
qua acta res est, ac vbi sita est Lutetia, designatur.*
quid tum postea? Ergo Cæsarius dum eodem
libro II. capite sequenti hæc de quodam clerico
scribit: *In eodem regno alius quidam clericus fuit,
& ipse vitiosus valde, sicut & superior, qui cum ad-
monitus fuisset ab amicis de confessione, essetque ei al-
latum Corpus Domini a sacerdote, accipere noluit,
certam regionem, in qua acta res est, ac vbi sita*
est

est Lutetia, designat. Ergo Cæsarius, vbi lib. 1. cap. 19. *regem Franciæ*: lib. 2. cap. 5. *regnum Franciæ*: cap. 18. eiusdem libri *regem Franciæ*. cap. 34. eiusdem libri *Philippum regem Francorum*, lib. 4. cap. 13. *Philippum regem Francorum*, lib. 5. cap. 22. *Philippum regem Franciæ, regem Francorum*, semel atque iterum: lib. 6. cap. 11. *Philippum regem Franciæ*: lib. 8. cap. 32. *regnum Francorum*: lib. 11. cap. 36. *regnum Francorum*: lib. 12. cap. 29. *regnum Franciæ* memorat, certam regionem, in qua acta res, ac vbi sita est Lutetia, designat. ô miserabile effugium! sed ô ineruditam & parùm fauorabilem regibus nostris Geographiam. Ergo Cæsarius vbi lib. 4. cap. 12. *Nobilis quidam, ait, monasterium quoddam in Francia spoliauit*, certam regionem, in qua acta res est, ac vbi sita est Lutetia, designat, & monasterium Sancti Germani de Pratis, vel Sancti Martini de Campis intelligit. Ergo Cæsarius, vbi lib. 3. cap. 8. *In Francia, inquit, virgo quaedam Christum in ætate trium annorum videre desiderans vidit*, certam regionem, in qua acta res est, ac vbi sita est Lutetia, designat. Ergo Cæsarius, vbi cap. 42. eiusdem libri: *In Francia, inquit, virginem quandam religiosam & inclusam Satanas grauissimè per stimulum carnis colaphizauit*, certam regionem, in qua acta res est, ac vbi sita est Lutetia, designat.

Tertiò. Cæsarius de clerico quodam nobili ac diuite sermonem habet: *Fuit, inquit, in regno Francorum clericus quidam nobilis & diues. Antoninus verò quendam eximium doctorem describit. Cùm, inquit, in ciuitate Parisius floreret*
studium,

studium, abundans tam multitudine scholarium ex variis regionibus, quam copiosa caterua Doctorum solemnium in omni facultate, inter ceteros vnus erat singularis. Hic non quærimus an potuerit esse simul nobilis & diues ac doctus, quæ est ficta Didascali nostri conciliatio, sed an re ipsa talis à suis auctoribus describatur.

Quartò Cæsarius indicat clericum suum nobilitate ac diuitiis in hominem superbum euasisse, *quæ duo, inquit, sæpè hominem extollunt.* Antoninus verò eum significat Doctorem, qui magna & scientiæ & probitatis existimatione floretet. *Inter ceteros, inquit, vnus erat singularis, qui in eminentia scientiæ & probitate vitæ, & maxima fama pollebat.*

Quintò Cæsarius Parisiensem Academiam hîc ne verbo quidem attingit, Antoninus verò illam prædicat: & tamen Cæsarius ille multis in locis & Parisiensis Academiae, & rerum in Parisiensi Academia gestarum meminit. quid referam quendam Gerlacum, qui lib. 1. cap. 18. *ad studium Parisios perrexit?* quid aliquem Morimundi Abbatem, qui cap. 32. eiusdem libri, *iuuenis cum ceteris scholaribus studebat Parisiis?* quid Abbatem Philippum de Ottirburg, qui cap. 38. eiusdem libri, *Rodolphum Traiectensis Ecclesiæ scholasticum Parisiis legentem audiuit?* quid iuuenem præ nimia contritione confiteri non valentem, qui lib. 2. cap. 10. *Parisiis in studio versabatur?* quid rursus scholarem illum Parisiensem, qui lib. 3. cap. 27. *propter nimiam compunctionem loqui non poterat?* quid scholarem Parisiensem,

H qui

qui lib. 4. cap. 20. eo tempore, quo Abbas noster ibi studuit verbum contumeliosum in sanctum Abraham enomuit? quid tempus illud, quo lib. 5. c. 22. manifestatae sunt haereses Albiensium in Parisiensi ciuitate, in qua fons est totius scientiae, & puteus diuinarum scripturarum? quid plures magistros, qui hoc capite nominatim laudantur? quid Constantinum monachum Cisterciensem, qui lib. 6. cap. 12. Parisius in studio fuit? quid famosam illam de Thoma Cantuariensi quaestionem, qua lib. 8. cap. 69. Parisius inter magistros Rogerum, & Petrum Cantorem ventilata est? quid clericum illum, qui lib. 9. cap. 60. quando Parisius studuit, horrendum satis spectaculum in Ecclesia sanctae Mariae populo praebuit? quid Gerhungum Bonnensem scholasticum, qui lib. 10. cap. 34. veniens de studio Parisiensi historiam retulit satis mirabilem? quid magistrum quendam Parisiensem infirmum, qui lib. 12. cap. 54. de glorificatione corporum haesitabat?

Sexto Caesarius apertè significat, clericum suum vno eodemque tempore dixisse: Iustus Iudex iudicauit, iudicatum condemnauit, condemnatum tradidit in manus impiorum. qui cum mortuus fuisset, inquit, & in feretro positus multitudine populi circumfidente, tam ex clericis, quam ex laicis, ipse se erexit, cunctis audientibus in haec verba prorumpens: Iustus Iudex iudicauit, iudicatum condemnauit, condemnatum tradidit in manus impiorum. quibus dictis se reclinans iterum non obdormiuit, sed de requie transiuit ad laborem, de deliciis ad miseriam. Antoninus verò disertè asserit, Doctorem suum

suum tribus distinctis diebus locutum esse: Cùm autem, inquit, cadauer in feretro in Ecclesia secundum morem esset delatum, & Officium celebraretur, surrexit, qui iacebat mortuus, & in loculo residens voce magna audientibus cunctis clamauit: Iusto Dei iudicio accusatus sum, quo dicto, vt prius iacuit. Ex qua voce omnes territi obstupuerunt, decreueruntq; pro illa die non tradere illud sepulturae, sed die sequenti. Iterum omnes conuenere, cùmque istud per ciuitatem diuulgatum esset, die sequenti multò plures conuenerunt ad spectaculum illud: Officium autem peragentibus circa feretrum illius, iterum defunctus resedit in lectulo clamans: Iusto Dei iudicio iudicatus sum, ex qua re consternati sunt omnes, qui aderant audientes, & vt exitum huius nossent, ordinauerunt, vt ad sequentem diem differretur sepultura eius. Die ergo tertia tota penè ciuitas profluit, & in prosecutione Officii pro anima illius surrexit, & iam tertio Doctor ille defunctus clamauit dicens: Iusto Dei iudicio damnatus sum.

Septimò Cæsarius non scribit clericum suum dixisse se esse accusatum, iudicatum, damnatum, dum statutum ab Ecclesia pro mortuis Officium celebraretur; Antoninus verò id omninò scribit, quemadmodum modò recitata vtriusque verba testantur.

Octauò Cæsarius neutiquam significat, vtrum clericus, de quo loquitur, Ecclesiastica sepultura priuatus fuerit necne; Antoninus verò apertè significat, Doctorem suum Ecclesiastica sepultura priuatum fuisse, idque factum iudicio, quod cõmuni omnium consensu habitum est.

Nonò Cæsarius non dicit, Brunonem Cartusianæ religionis auctorem spectaculo, quod narrat, interfuisse; Antoninus verò dicit, spectaculo, quod describit, Brunonem Cartusianæ religionis auctorem interfuisse.

Decimò Cæsarius non affirmat, ex suo spectaculo Brunonem instituendæ religionis suæ occasionem cepisse; Antoninus verò affirmat, ex suo spectaculo Brunonem instituendæ religionis suæ occasionem cepisse.

Vndecimò Cæsarius non tradit prodigium suum Parisiis contigisse; Antoninus verò tradit prodigium suum Parisiis contigisse. attamen Cæsarius ille sæpè mentionem facit memorabilium rerum, quæ Lutetia Parisiorum acciderunt. Vnde lib. 2. cap. 15. prodigium narrat de Canonico, qui Parisiis in Ecclesia sanctæ Dei genitricis Mariæ nuper obiit. Item cap. 34. eiusdem libri refert pœnitentiam Theobaldi, qui erat in ciuitate Parisiensi vsurarius. Item lib. 6. cap. 19. scribit, quo modo vacante Parisiensi Episcopatu magister Mauritius creatus fuerit Antistes. Item cap. 23. eiusdem libri loquitur de Præposito Parisiensi, quem rex Philippus viuum defodi iussit, quòd mortuo dolosè vineam abstulisset. Item lib. 9. cap. 43. de Mauritio Parisiensi Episcopo hæc scribit: *Magister Mauritius Parisiensis Episcopus ante mortem suam tam grauitè infirmatus est, vt materia rapta in cerebrum sensum ei subtraxerit.*

Postremò Cæsarius nihil habet de toto illo Lectionis quartæ vigiliarum pro mortuis negotio:

gotio, quod post Antonini tempus ab anonymo vitæ Brunonis scriptore tractatum est: deinde à Petro Dorlando, Petro Sutore, Francisco Puteano & Surio in eadem Brunonis vita retractatū, sed sine antiquioribus testibus retractatum.

Ex his autem omnibus discriminum generibus palam liquet Cæsarium non meminisse rei, quæ vel ad Brunonis conuersionem, vel ad Cartusianæ religionis initium pertineret, deinde nihil admodum esse, quo Epistolæ Didascalicæ scriptor suum sibi veluti Palamedis inuentum gratuletur: *Perpende, inquit, quæso, vir doctissime, quo præstas, æquo libramine iudicii, hanc, quam hætenus a nemine noui (ingenuè dico) obseruatam Cæsariū auctoritatem.* At profectò obseruata est ab eo monacho, qui Parisienses Antiquitates publici iuris fecit, vel certè ab eo historiographo, qui eisdem anno 1640, Lutetiæ recensuit. hæ autem Antiquitates præ manibus sunt omnium.

Ceterum de auctoritate Cæsarii perinde disputamus, quasi apud omnes constaret, Cæsarium accuratum esse scriptorem. Etenim Nicolaus Coeffeteus Parisiensis Theologus, & Massiliensis Episcopus, in Responsione ad Mysterium iniquitatis asserit, hunc auctorem plenos fabulis dialogos edidisse, quod & iudicio Gesneri confirmat.

Conclusio Capitis tertii.

EX iis igitur, quæ superiori capite disseruimus, operapretium erit colligere quæ sequuntur.

Primum est, cum apud omnes ingentis omnino ponderis sit vera traditio, Didascalicum auctorem veræ traditionis abuti patrocínio, ut in eo, quod Cartusianæ religionis initium facit, imperitæ plebi blandiatur, eiusque in suam opinionem consensum aucupetur. Vulgus enim, quod veram traditionem à falsa non distinguit, traditionis ubi nomen audit, de re quæ proponitur, ambigere religioni ducit. sed his artibus & terriculis auctoritas traditionis dedecoratur, & innatæ, qua lucet, pulchritudinis insignia deuenustantur. Unica suis legibus quærenda & asserenda est veritas.

Secundum, ex picturis & imaginibus non antè solidum argumentum duci posse, quam quo expressæ fuerint, certum tempus definiatur. Qui hoc negligit, & sibi & aliis fucum facit. Nam pictores ad exemplar rerum, quæ suo tempore creduntur vulgò, vel geruntur, imagines suas efformare solent. Fingamus igitur imaginem quæ centum, aut ducentos abhinc annos depicta sit, consecrarium erit, rem, quæ exhibetur, & uti exhibetur, ita tunc creditam vulgò, vel gestam esse. Vulgò dicimus, quia, ut ait poëta,

————— *pictoribus atque poëtis*

Quidlibet audendi semper fuit æqua potestas.

Itaque cum Didascalicus auctor suis picturis & imaginibus tempus non asseruit, neque iis fidem neque sibi rationem asseruit.

Tertium, circa Lectionem quartam Officii mortuorum tam multa disputata esse, quæ futilitatem argumenti demonstrent, ut mirari subeat,

eat,

eat, cur auctor continuò in se receperit, quod de relectis ex illa duobus vocabulis puer à magistrellulis suis audierat: cur quod diuersis Ecclesiarum ritibus dandum fuit, capto ex portenti nescio cuius euentu consilio dederit? Neque pergendum fuit Romam, vt in quarta Romanæ & Parisiensis Ecclesiæ Lectione discrimen notetur, quod in coniunctissimis Ecclesiis notari potuit. Carnotensis vt vidimus, Ecclesia cum Parisiensi consentit in exordio Lectionis illius quartæ, & vtraque Ecclesia dissentit ab Romana. Meldensis verò & Siluanectensis cum Romana consentiunt, & à Parisiensi & Carnotensi dissentiunt. Meldensis in Manuali, quod editum est anno 1546. & Siluanectensis in Manuali quod anno 1525. sed quid inde? celebratum forsan in puerorum scholis prodigium in Parisiensi & Carnotensi Ecclesia id obtinuit, quod in Meldensi & Siluanectensi obtinere non potuit? Nugæ.

Quartum, auctori longè satius fuisse, rationem disquirere cur Parisiensis vsus ita tulerit, quàm quod nugarum institores ipsi tradiderant, in Epistola Didascalica explicare. Consentaneam profectò rationem Ciruelus suggerit eo loci, quem in Responsione ad tertiam obiectionem laudauimus. Ea autem sic se habet: *In Matutinis, quæ potius vigilia dicuntur, fiunt tres nocturni Psalmorum, etiam voces mortui explicantium. Leguntur cum eis nouem Lectiones, vel de Iob, vt Parce mihi &c. cap. 7. vel de libro Sapientia, vt Melius est ire, vel de quodam sermone sancti Augustini, aut*

alterius Doctoris Ecclesie, in quibus Lectionibus videtur ipse mortuus loqui ad Deum Iudicem, & ad viuos eius heredes & successores, amicos & consanguineos, petens à Deo misericordiam & indulgentiam, à viuis suffragia & eleemosynam. Igitur nihil est admodum, cur Ecclesia mortuum, pro quo vigilias recitat, alloquatur, sed contra necesse, vt Deum pro mortuo ab iis, quæ tolerat, incommodis eximendo precetur. hoc autem cum ita sit, Rotomag. Ecclesia in Manuali, quod anno 1640. & Sagiensis in Manuali, quod anno 1634. excusum est, potuissent non sese aliarum Ecclesiarum ritui accommodare, sed antiquum suarum usum piè laudabiliterque retinere, quamquam in hac mutatione nihil mali.

Quintum, auctorem nihil prorsus adferre, quo probet id prodigii genus, si Lutetiæ vel alio in loco contigisset, iustam esse causam, cur duo scripturæ verba ex Lectione quarta, quæ dicitur in mortuorum vigiliis, tollerentur. Adde quòd cum Parisiensis Ecclesia sapientissimos Antistites semper habuerit, vt pag. 24. Didascalicæ Epistolæ scribitur, ii sanè permisissent nunquam, vt cum Lectione, quæ tota sumitur ex sacris literis, sic ageretur. In odium vel gratiam damnati exordium sacræ lectionis quis amputaret?

Sextum, Didascalicum auctorem pro ingenii solertia, scribendique peritia viam aperuisse, qua in numerum Romanorum Pontificum Ioanna Papissa retineatur. Quo enim modo quartam rationem exposuit, confirmauitque, eodem & exponi confirmariq; potest ea, quæ pro Ioannæ Papissæ

Papissæ assertionem ex inferiori parte laquearis Ecclesiæ Senensis depromitur. Ibi ostenditur nobis celebris illa imaginum seu statuarum series, quæ à Petro ad Pium usque secundum singulos Pontifices repræsentat, & inter eos Ioannam quæ Leoni quarto succedit, & Benedictum tertium antecedit. Deinde qui Senam incolunt vel transeunt viri graues & docti, in illas imagines, & in eam præsertim, quæ Ioannam exhibet, oculos defigunt. Tum in eius, quem volueris, animum cadere non poterit, in loco sancto sedem mendacium tam pudendum potuisse inuenire. Postremò non putabit passuros tam diu fuisse sapientissimos Academiae Senensis Doctores, qui insitæ pietatis affectu in celeberrimum huius vrbs templum crebrò concurrunt, illamque Ioannæ statuam vel imaginem intuentur, ita sibi, scholasticis ac toti clero, ac populo imponi tam atroci commento, sed monituros fuisse religiosissimos celeberrimæ Ecclesiæ sacerdotes tam perniciosæ fictionis obducendæ. hæc ratio ex verbis Didascalii ferè omnibus deducta par in utroque negotio robur habet. Sed in negotio picturæ, quæ Parisiensium Cartusianorum claustrum occupat, aut nuper occupabat, cum nullum robur habeat, nullum quoque habet in negotio imaginis, quæ in Senensis Ecclesiæ laqueari Ioannam inter Pontifices repræsentat. Nempe qua methodo Cartusianorum picturam expunximus è numero rerum quæ veritatem testantur, eadem etiam Ioannæ imaginem tollimus è catalogo eorum, qui cathedræ Romanæ

infederunt. Sic ædificantur fabulæ, sic destruuntur.

Septimum, Cæsarii testimonium perperam detortum esse in Antonini & aliorum opinionem, quæ veram Brunonis à sæculo fugam commentis inspergit. Hoc autem fieri non potuit, præterquam ab eo, cuius animus illa opinione præuentus omnia sibi concinere vt vehementer desiderat, ita & firmiter credit. Neque ad asserendam veritatem hîc valet illa disputandi ratio, qua vt ex Cæsarii testimonio nonnihil lucratur, narratum ab illo prodigium in duas partes distribuit, *in substantiam rei, & eius circumstantias*. Substantia rei in eo consistit, quòd prodigium actum in regno Francia nec suo tempore actum referat: *Nihilominus, inquit, totum dicit, cum id actum in regno Francia asserat, nec suo tempore, sed antè, per verbum, fuit, satis euidenter significet*. Quas verò rei circumstantias appellat, eas ita describit: *Etsi non omnes adæquate circumstantias eat expressum, cum annum non consignet, nec specialem Gallia locum, quibus ista, quæ refert, euenerunt, diuitemque & nobilem dicat fuisse hunc reprobum, quem alii a scientiæ & spectatæ auctoritatis efferunt insignibus*. Hæc distinctio merus est Cyparissi fructus. Pari modo quæ ad Ioannæ Papissæ historiam spectant, defenderentur, si quis eam diuideret in substantiam rei & eius circumstantias. Substantia rei in eo versatur, quòd Ioanna Papissa fuerit: Id enim inquires, euincit autoritas tot Scriptorum, qui mulierem hanc Romanis Pontificibus accensent. quòd autem
postea

postea nominata fuerit Agnes, vel Gilberta, vel Isabella, vel Margareta, vel Dorothea, natione Germana vel Anglicana, circumstantiæ sunt, quæ quamuis non cohæreant, rei tamen substantiam non afficiunt, aut immutant. hæc & alia id genus ἀνεμώλια exponere, confutare est.

Octauum, sapientem Didascalum pagina 48. Antonini, Volaterrani, Naucleri, Francisci de Puteo, Petri Blommeuennæ & Surii, imaginum & picturarum fidem eleuasse, quam illis pagina 25. 37. & 22. omni contentione adstruxit. Quicquid enim apud illos auctores de Parisiensi Canonico vel Doctore refertur, & in imaginibus ac picturis representatur, pagina 48. vt fabulosum reiicit. Certum est autem istud, quod reiicit, venire in splendidiorem partem scriptæ vel picturatæ narrationis, quam de Brunone, deque Cartusiensium primordiis instituerunt. Itaque si splendidiior narrationis & picturæ pars, eaque conficiendis terriculamentis aptior tollatur, residua narratio & pictura, à quibus quæso sustentabitur? Non ab Antonino, Nauclero & memoratis auctoribus, qui Didascalici iudicio coniunctissimam vnius eiusdemq; rei narrationem tot insignibus commentis asperferunt, nisi forsitan quod apud illos auctores verum esse vult, verum sit, & quod falsum, falsum quoque sit. Non ab Casario Cisterciensi, quem, vt apparet, ab hac causa longè latèque remouimus. Ergo quærat alios, qui rem suam sine fabulis scripserint, vel pinxerint.

Nonum, eundem Didascalum suis de Lectio-
ne

ne quarta vigiliarum pro mortuis in Ecclesia Parisiensi coniectationibus eam, quam asserit, auctoritatem detrahere, cum horrendum illius damnati spectaculum in Canonico Parisiensi contigisse negat. Qui enim tempore Brunonis ab Ecclesia Parisiensi factam in ea Lectione mutationem inuexerunt, ideo inuexerunt, quia pro Canonico Parisiensi damnatum illum habuerunt. Testatur hoc publicus rumor, quem Didascalus cum Cicerone suo instar oraculi ducere se profitetur. Quin etiam ex eo alia fabula manauit, qua huic damnato Capellam in Ecclesia Parisiensi vulgus imperitum assignauit, quæ & Capella dicitur, & quasi digito monstratur. Sed puerilis est fabula & ignorantia plena. Nam grande illud & augustum Ecclesiæ Parisiensis ædificium longo post Brunonem tempore constructi cœpit. Qua de re sic Robertus de Monte in Appendice Sigeberti ad annum 1177. *Mauricius Episcopus Parisiensis iam diu est, quod multum laborat, & perficit, (fortè proficit) in ædificatione Ecclesiæ prædictæ ciuitatis, cuius caput iam perfectum est, excepto maiori tectorio. Quod opus si perfectum fuerit, non erit opus citra montes cui aperte debeat comparari.* Nos autem, qui consequenter loqui statuimus, & coniecturas de Lectione quarta, & damnationem Parisiensis Canonici, qui Brunoni causa fuerit secedendi in eremum, & Capellam damnati, & quicquid demum his tribus inædificatur, inter anicularum deliramenta collocamus.

Decimum, ab illo Doctore Parisiensi, quem
Ray-

Raynaudus conuersionis sancti Brunonis causam fecit, inter Didascalum & ipsum discrimen intercedere tam latum, quàm quod latissimum. Sic enim Didascalus scribit pagina 48. Epistolæ suæ: *Vnum est, quod summo consensu regia Lutetia, uti figmentum reiicit, quòd nimirum fuerit ille reprobus Canonicus aut Doctor Parisiensis. & paulò post: De doctoratu nec vestigium in Academia huiusce nostræ perillustris monumentis inueniri potest.* Raynaudus verò ita in Antemurali pagina 33. *Nam quamuis iam olim Canonici Parisienses, eum Doctorem in cœtum suum intrudi exostulauerint, eum falso in eorum album sit relatus, qui Doctor duntaxat Parisiensis fuerat; tamen reliqua de eo narratio apud antiquos omnes rata fuit.* Sic Deo ita permittente, fieri non potuit, ut quod falsum est, ab iis omnibus, qui vel maximè cuperent, asseratur ut verum. In hoc discrimine Didascalus nobiscum pugnat aduersus Raynaudum, quamuis quibus armis pugnat, ipse in ceteris assertionibus suis expugnetur, ut alibi ostendimus.

Postremò Cæsarium Cisterciensem narrare duo, quæ Cartusianorum initium tale, quale nunc excutimus, fingendi causam otiosis hominibus præbuerunt: Vnum est lib. 2. cap. 15. *Parisis in Ecclesia Sanctæ Dei genitricis Mariæ Canonicus obiit nuper, qui multa habens stipendia delicatissimè vixerat: & quia ex deliciis maximè his, quæ ad gulam pertinent, libido nascitur, nata nutritur, & quotidianis eius incitamentis augmentatur, idem iuuenis valdè tunicam carnis suæ maculauit, & tam illo, quàm aliis suis peccatis iram Dei in se provo-*

provocavit. Tandem per infirmitatem tactus, timore mortis confessionem fecit, peccata deflevit, & emendationem promisit, viaticum accepit, inunctus est, hominem deposuit. Cuius corpus, utpote vir nobilis, divesque, cum magna pompa secularis gloriæ tumultatum est, & erat in illa die tanta serenitas, ut ipse aer eius obsequiis famulari videretur, dixeruntque homines ad invicem: multa bona præstitit Deus homini isti, nihil ei defuit horum, quæ homo Christianus habere debuit, dominicis sacramentis munitus est, aer in eius morbo serenatus est, cum magna gloria sepultus est. Sed homo videt in facie, Deus autem intuetur cor. Post paucos dies cuidam sibi valde familiari apparens dicebat se esse damnatum, cumque miraretur ille & expauesceret, pœnitentiam eius & confessionem, sacram etiam communionem & inunctionem commemorans, respondit defunctus: Unum bonum mihi defuit, sine quo nihil horum, quæ enumerata sunt, mihi prodesse potuit. Quid est illud? inquit; Respondit mortuus, vera contritio.

Alterum sic se habet lib. II. c. 49. Fuit in regno Francorum clericus quidam nobilis & dives, quæ duo sæpe hominem extollunt, multisque vitiis subiiciunt; qui cum mortuus fuisset, & in feretro positus, multitudine populi circumstante tam ex clericis, quam ex laicis, Ipse se erexit, cunctis audientibus, in hæc verba prorumpens: Iustus Iudex iudicavit, iudicatum condemnavit, condemnatum tradidit in manus impiorum, quibus dictis se reclinans iterum non obdormiuit, sed de requie transiit ad laborem, de deliciis ad miseriam.

Num examinare non interest, utrum prodigia

gia hæc reipla contigerint, vel quæ non contigerint, perinde ac si contigissent, Cæsarius exposuerit, vt peccatores terrefaceret & ad veram contritionem & pœnitentiam incitaret? Hæc miracula si contigerunt, in Gallia contigerunt, & certè tunc mirum esset, è tot tantisque scriptoribus, quibus abundabat Gallia, neminem illa notasse, quæ homo degens in Germania notasset. Præterea si miracula eiusmodi Cartusianis dedissent initium, id Cæsarius narrationi suæ adtexere nunquam esset oblitus, imò vel cupidissimè commemorasset. Hoc institutum, hic scopus est operis, quo illustria miracula & historiae memorabiles per libros duodecim exarantur. Quicquid in causa, progressionem temporis ex duobus illis prodigiis otiosi homines vnum conflare, sed non vno modo conflarunt. Nam vnusquisque de suo addidit, quod visum est spectaculum efficere horribilius, & ad incutiendum terrorem aptius. Hoc assequetur facile, qui quæ refert Cæsarius, cum omnibus, quæ cap. 2. ex Gersono, Antonino, autore libri de quatuor Paradisi fluminibus, Scriptore vitæ Sancti Brunonis, & Volaterrano singillatim contendet, mox conueniunt inter se, vt id faciant, quod Cæsarius non fecit. Scilicet, vt prodigium, quod suo quisque modo adornauit, instituendi Cartusianorum ordinis causam fuisse præcipuam affirmet, & illius initia reddant augustiora. Sed huic consilio anteponendum est, quod beatus Augustinus libro de vera religione scribit cap. 55. *Non diligamus visibilia spectacula,*

ne ab ipsa veritate aberrando & amando umbras in tenebras proiciamur. Non sit nobis religio in phantasmatis nostris. melius enim est qualecunque, quam omne quicquid pro arbitrio fingi potest. melior est vera stipula, quam lux inani cogitatione pro suspicantis voluntate formata. Guibertus Abbas Brunoni æqualis autor & fidissimus instituendi Cartusianorum ordinis veram causam suggerit, in illa sistendum & acquiescendum est.

C A P V T IV.

Quæ vera Cartusiensium origini superducta sunt, quæ silentio, quæ examine plurium historicorum recentiorum reiecta.

QUONIAM verò nonnulli sunt, qui in recentioribus historicis fidem omnem ponant, statuerunt in illorum gratiam multo indicare, quorum alii probè cognitam de narratione Antonini & sequacium opinionem suo silentio contempserunt, alii verò eam suis libratam ponderibus abiecerunt. Quos autem indicabimus, omnes ducentis abhinc annis vixerunt, quorum interuallo de triplici vel vnica Doctoris anastasi narratio, & ex ea pulsus ad solitudinem Bruno, quia cum ad scribendum tam ad pingendum splendida videntur prodigia, multorum libros, & Cartusiensium parietes & claustra occuparunt, & continuo Doctoris vnus
damna-

damnationem, & alterius à sæculo fugam, & quæsitam inde salutem legentibus obiecerunt.

1. Henricus Knython Leicestrensis Canonicus lib. II. de euentibus Angliæ: in Guillemo Regn. I. Circa hæc tempora incepit ordo Cartusien-
sis in Calabria & in Episcopatu Gratianopolitano per quendam Brunonem, qui ex vrbe Colonia oriundus natione Teutonicus, Ecclesiæ Rhemensis Canonicus in Gallia & Magister Scholarum fuit. Hic relicto seculo eremum Cartusie circa festum Sancti Ioannis fundauit, & rexit VI annis. Tandem cogente Urbano Papa II, cuius aliquando præceptor fuerat, Romam perrexit, ubi Papam in negotiis Ecclesiasticis multum iuuit. Sed cum tumultum & mores Curie ferre non posset, relicta Curia, contemtoque Archiepiscopatu Risensi, ad quem iubente Papa electus fuerat, in eremo Calabria, cui nomen Turris est, secessit & desistit. Hoc genus eremitarum sub Priore agit; nusquam carnem comedens, aut apostatam readmittens, nec numerum duodenarium in clericis transcendit, nisi forte pro aliqua insigni persona; Laicos tamen vsque ad viginti recipiunt. Hæc ille ad annum MDCCCXCV. quo nascentem de rediuiuo doctorem rumorem spreuit, & suo silentio compressit.

2. Ioannes Auentinus lib. 5. Annalium Boiorum: Eadem, ait, tempestate Bruno genere Teutonicus in Agrippinensi Colonia ortus mysta, atque ludimagister Remorum apprimè doctus, Cartusianorum maxime arduam disciplinam instituit.

3. Baptista Platina in Urbano II. Sunt etiam, inquit,

inquit, qui scribant Cartusienses religiosos huius Pontificis tempore originem habuisse; alii autem Victoris III. hoc adscribant.

4. Magnum Chronicum Belgicum, quod in annum circiter 1474. definit, de Brunone hæc tradit: Anno Domini 1084. anno Imperii Henrici huius nominis quarti 28. Pontificatus vero Gregorii VII. anno II. Bruno natione Teutonicus ex vrbe Colonia, literis admodum eruditus, Remensis Ecclesiæ canonicus & scholarum magister, relicto seculo eremum Cartusiæ fundat, propositumque monasticæ conuersationis satis arduum instituit, cuius sancti propositi cooperatore bonæ memoriæ Hugo Gratianopolitanus Episcopus ab eodem Brunone sumpsit habitum monasticum, cunctisque per mundum habitantibus insigne exemplum præbuit. (Hæc Vincentius.) In quodam Chronico sic habetur: Anno Domini 1086. Pontificatus Victoris huius nominis tertii primo Ordo Cartusiæ cœpit, in quo sunt Priores. Item anno 6. Pontificatus sancti Hugonis Gratianopolitani Episcopi (qui Pontifex annis 52. Episcopus fuit) septem sunt fratres, quorum vnus dictus est Bruno. & paulò post: Habent verò Cartusienses 179. Priorias, quorum Ordo, teste beato Bernårdo, inter omnes Ecclesiasticos Ordines primatum tenet, non ratione temporis, sed rigorositatis. vnde eum vocat speciosissimam columnam Ecclesiæ. Verùm quia propter nimiam abstinentiam paucis tolerabilis erat, vt diu parvus maneret, postea ab Ecclesiâ moderatus fuit, nec vnquam à sancto proposito cecidit singulariter à Spiritu sancto præseruatus vsque hodie. Hæc ex Chronicis.

5. Vuernerus Roleuinkius Coloniensis
Cartus

Cartusianus in Fasciculo temporum ætate 6. ad annum 1084. Ordo Cartusiensium sanctissimus incepit hoc tempore per Brunonem virum natione Almannum, de Colonia Agrippina, magistrum in Theologia, cum sex aliis venerabilibus viris in Diœcesi Gratianopolitanaensi. Hic Ordo teste beato Bernardo, inter omnes Ecclesiasticos ordines primatum tenet, non ratione temporis, sed rigorositatis. Vnde ipse vocat eum speciosissimam columnam Ecclesiæ. Verum quia propter nimiam abstinenciam paucis portabilis erat, & ne diu parvus maneret, postea ab Ecclesia moderatus fuit, nec vnquam à sancto proposito cecidit singulariter à Spiritu sancto præseruatus vsq; hodie. Hæc tantum in editione Pistorii, quæ apud eruditos omnes multò castigatior prodiit, quàm antiqua, vbi iis, quæ retulimus, ista præponuntur fabulosa: Parisius horribile miraculum contigit de quodam magistro magni nominis, qui ter exclamando dixit se damnatum, quapropter multi solemnes viri seculo abrenunciauerunt, & diuersas religiones instituentes celebre nomen posteris reliquerunt & exemplum. Quod antea vni Cartusianorum Ordini singulare fuit apud Didascalum, hoc loco diuersis Religiosorum Ordinibus commune factum est. Sed hoc ex nugigerulis aut nugiuendis muttatum Fasciculo ineptissimus scriba inseruit, cum primùm ederetur. Neque enim arbitrator tam imperitum fuisse Roleuinkium, vt istud descripserit, aut Pistorium expunxisse, quod in alicuius notæ exemplari comperisset.

6. Philippus Bergomensis in Supplemento Chronicorum ad annum 1084. Bruno vir sanctus

& clarissimus Philosophus atque Theologus, natione
 Teutonicus ex vrbe Colonia, Remensis Ecclesie Cano-
 nicus, scholarumque apud Parisium magister, iisdem
 temporibus cum in Gallis legendo, scribendo & di-
 sputando clarissimus haberetur, relicto seculo &
 pompis eius cum septem viris doctissimis in eremum
 Cartusia secessit, ibique monasterio structo, propo-
 situmque monasticae conuersationis satis arduum teste
 Vincentio Gallo lib. 26. ibidem instituit. Cuius san-
 cti propositi Hugo Gratianopolitanus Episcopus, qui
 ab eodem Brunone habitum monasticum accepit, au-
 ctor fuit. Et post pauca: Anno 1084. Ordo Cartu-
 siensis in Gallis hoc anno in Diocesi Gratianopolita-
 na a Brunone Theologo viro sanctissimo initium sum-
 psit, qui, Bernardo teste, inter omnes Ecclesiasticos
 Ordines primatum tenet, non ratione temporis, sed
 rigorositatis, & propterea eum speciosissimam Eccle-
 siae columnam appellat. quod hoc loco Bergomen-
 sis omisit, ei valde fabulosum videri debuit, cum
 accuratus scriptor nec sit, nec habeatur. Hoc
 ipsum significat, vbi Brunonem Parisiis schola-
 rum praesidem, & scribentem disputantemque
 inducit, quasi Remis scholarum rector fieri, esse-
 que non potuerit, aut vt esset, illius aetatis con-
 ditio non pateretur. Deinde hoc ipsum quoque
 significat, vbi septem Brunonis socios facit do-
 ctissimos. Igitur quae huius auctoris indiligen-
 tia, nobis in alia rerum conditione noceret, in
 hac, vt apparet, prodest quamplurimum.

7. Ioannes Lasiardus Parisiensis Celestinus
 in Epitome vniuersalis historiae cap. 193. Hoc
 tempore, inquit, Bruno natione Coloniensis, litera-

rum non imperitus, Remensis Canonici & Scholarum magister, relicto saeculo eremum Cartusiae ingreditur, cuius propositi cooperator existens sanctus Hugo Gratianopolitanus Episcopus posteris bene viuendi exemplum dereliquit.

8. Robertus Guaguinus Ordinis sanctae Trinitatis Parisiensis Religiosus, lib. 6. Historiae Francorum, ubi quorundam Ordinum origines & incrementa persequitur: Cartusiensium quoque, inquit, durissima austeritas & parcimonia eodem fere tempore dum annus salutis ageretur 1132. suae sanctitatis lumen exhibuit.

9. Paulus Aemilius lib. 5. de rebus gestis Francorum, quas Lutetiae scripsit, Orti sunt, inquit, Cartusienses anno salutis 1084. Conditor eorum extitit Bruno ciuis Agrippinensis, Remorum Canonici, idem & scholarum rector. In finibus Gratianopolitanorum eremus ad incolendum delicta, Hugone eius ciuitatis Pontifice viro sancto. Efficax momentum in horum trium auctorum consilio statuendum est, qui non confutatione sed silentio digna censuerunt, quae suo tempore vulgus de Cartusiensium initiis circumferebat.

10. Ioannes Tritemius in Chronico Hirsaugiensi ad annum 1086. Hoc ipso, inquit, anno Ordo Cartusiensis in Diocesi Gratianopolitana fundari coepit, quod sic accidit: S. Hugo Episcopus tunc Gratianopolitanus vidit per somnium in solitudine Cartusiae Deum suae dignationi habitaculum construentem, stellas etiam septem ducatum sibi praestantes itineris: & ecce sanctitatis eius odore attracti ad ipsum veniunt septem viri, qui omnes vno desiderio succensi

I 3 locum

locum vite eremitice congruum querebant, necdum repererant. Horum primus fuit Bruno ex Colonia Agrippina oriundus magister in Theologia Parisiensis, vir autem religione, scientiaque literarum famosissimus, alii quatuor literati, & duo laici, quos sanctus Hugo gratanter suscepit, & voti compotes fecit. Ipso namque consulente, adiuuante, comitante, Cartusia solitudinem intrantes mansiones suo proposito necessarias extruxerunt. Optimè quidem, nisi quòd popularem de magisterio Parisiensi errorem sequatur.

11. Iacobus Vuimphelingius in Epitome rerum Germanicarum cap. 29. Sunt, inquit, qui scribant Cartusienses eo tempore a quodam Brunone Agrippino Germano originem habuisse. ô nobilem auctorem sanctissimæ religionis, quæ numquam à legibus suis & bona institutione cecidit, sicut ceteræ, fere omnes miserè labascunt.

12. Christianus Massæus lib. 16. Chronicorum mundi: Anno, inquit, 1086. sumpsit initium Cartusienfis Ordo, quem instituit sanctus Bruno, natione Coloniensis, Canonicus & magister scholæ Remensis, cooperante beato Hugone Gratianopolitano Pontifice, qui tandem relicto Pontificatu sub ipso Brunone monachus factus est.

13. Michael Bucchingerus Colmariensis in Historia Ecclesiastica, sub Pontificatu Victoris III. Hoc tempore Ordo Cisterciensium initium sumpsit anno 1080. intima veste vtuntur cilicina Cartusiani nostra tempestate, summa pallio nigro, subter candida toga, tegminèque capitis cucullo, carnibus nunquam vescuntur, sexto plurimum hebdomada.

domada die, pane & aqua ieiunium aguat, in cubuculis, quæ veluti sacella habent, soli edunt. certis tamen festis diebus vna duntaxat prandent, silentium eis perpetuum: sanctissimi huius instituti extitit Bruno, homo ex Colonia Agrippina.

14. Aimarus Fulco Præceptor domus Sancti Antonii Barri Ducis in compendio Antonianæ Historiæ cap. 35. Religio Cartusiensium tempore Victoris Papæ III. circa annum 1085. in prouinciâ Viennensi seu Gratianopolitanâ diœcesi exordium sumsit a Brunone scilicet viro Sancto atque Theologo natione Germano, qui Viennensis Ecclesiæ Canonicus & in Academia Parisiensi legens, cum septem bonis viris sanctissimis in eremum Cartusie secessit, arduumque vitæ solitariae propositum arripuit; quibus se sanctus Hugo Gratianopolitanus Episcopus adiunxit. Damnati doctoris prodigium tacitus reiicit. Typographicus sine dubio error est, quo Viennensis pro Rhemensis scribitur. Quibus enim libris usum se testatur, ii omnes Rhemensis non Viennensis Ecclesiæ Canonicum faciunt Brunonem.

15. Sebastianus Brantus sequitur in Carmine sapphico benè longo, quod de Brunonis & Cartusiensis instituti laudibus cecinit apud eundem Bucchingerum, sed inter canendum ne vnus quidem versus excidit, qui Parisiensi prodigio fidem vllam præbeat. Nullus opinor negabit idoneam esse pangendo carmini materiem, sed auctor veritatis, quàm artis potiore rationem habuit.

16. Ioannes Tillius in Chronico de rebus Francorum ad annum 1084. Initium, ait, Ordinis

Cartusiensium auctoribus Brunone Agrippinensi ciue,
scholarum magistro, Remorumque Canonico, & Hu-
gone Gratianopolitanorum Episcopo.

17. Papius Massonus lib. 3. Annalium Fran-
corum in Philippo primo: Anno, inquit, inse-
quenti, (1086.) Ordo Cartusianorum in Gallia ortus
est. Cartusia appellantur à Cartusia monte iuxta
Gratianopolim Allobrogum, vbi Bruno tranquillam
sedem sibi delegit: Bruno, inquam, non ignobilis
Theologus, vt monumenta ostendunt. Ex Chronico
Sigeberti, patria Coloniensem illum fuisse scimus. Ex
Canonico Remensi ac scholarum magistro princeps
monachorum factus est, Lauduno Italo, & aliquot
præterea sociis. Petrus Cluniacensis cognomine
Mauriacenus, qui Crasso & Ludouico vixit, Ordinis
huius auctores Brunonem & Laudinum nominat,
cùmque originem, institutum ac mores Cartusiano-
rum accuratissimè describat, nullam Canonici Pari-
siensis mentionem facit, qui inter solemnes inferias
dicitur respondisse mortuus.

18. Franciscus Belleforestus Tom. 1. Cosmo-
graphiæ. In his, inquit, præruptis & cauernosis
montibus ædificata est celeberrima domus illa, in
quam primum ordinis Cartusianorum fundator se
contulit, vt vitaret hominum malitiam, fraudes &
laqueos, qui sanctè vivere hoc in mundo volentibus à
Diabolo parantur. Bruno in hanc solitudinem se
recepit, vbi vitam inchoauit solitariam, & templum
extruxit. Quibus ex initiis factum est, vt domus hæc
parens & caput ordinis totius euaserit. eam ob cau-
sam magna Cartusia vocatur. Hæc ex Gallico
Belleforesti Latinè vertimus. Quæ de Doctoris
redi-

rediuiui damnatione vulgantur, contempsit potius autor, quàm non vidit.

19. Guillelmus Paradinus lib. 2. Chronici Sabaudia cap. 36. Ad annum, ait, 1086. in lucem prodiit Cartusianorum Ordo, cuius auctor fuit magni nominis Theologus ac Philosophus Coloniensis, nomine Bruno, qui Parisiis, vbi docebat, ingentem auditorum suorum numerum in stupendam solitudinem duxit prope Gratianopolim, quæ solitudo nunc appellatur Cartusia, vbi cœperunt vitam viuere sanctissimam, & mira cum austeritate coniunctam. Hæc ille Gallicè, quæ Latina fecimus, Bruno non Parisiis, sed Remis docuit, neque etiam Parisiis magnum auditorum numerum, sed Remis septem tantum homines in eremum duxit. Paradinus è vulgari fabula ista duo ceteris procul abiectis in se recepit.

20. Seuerinus Binius Coloniensis 2. part. tom. 3. Conc. generalium in Urbani II. vita: Brunonem, inquit, Cartusianorum instituti auctorem sexto anno, quam ille solitudinem Cartusianam incoluisset, ad se accersuit, biennio apud se retentum dimisit anno 1095. quando ab Urbano discedens in Calabriam profectus institutum suum propagauit. Hæc ille, cui quod voluit, Polycarpus imposuit.

21. Caesar Cardinalis Baronius in Annalibus Ecclesie ad annum 1086. Hoc itidem anno Cartusie solitudo habitari cœpta à sancto Hugone Episcopo Gratianopolitano, sanctoque Brunone auctore sancti instituti eiusque sociis. Ex quo loco & nomen accipere, vt Cartusiani monachi dicerentur. Quod ad tempus spectat, cum superius dictum sit, ex eiusdem

sancti Hugonis vite actis, ipsum anno 1080. creatum
fuisse Episcopum Gratianopolitanum, post duos vero
annos adisse Cluniacenses, ibique moratum unum
annum inde ad Episcopatum reuersum, in eo transe-
gisse tres annos, plane inuenies sexto anno a sua or-
dinatione cum sociis, hoc nempe anno (1086.) petiisse
Cartusiam. quomodo autem sexto anno post inco-
latum Cartusie idem Bruno vocatus fuerit ab Vrba-
no II. ab eoque aliquando retentus, suo loco dicetur.

Idem ad annum 1092. Porro primarium ipsorum
vite ordinem magna cum admiratione & laude scri-
psit Petrus Venerabilis Abbas Cluniacensis, & mira-
cula quaedam ab eis edita narrat. An autem Baro-
nius ignorauerit id quod de rediuiuo Doctore
iactatur, nemo est opinor, qui ausit affirmare.

22. Franciscus Modius in Ordinibus Eccle-
siasticis: Cartusiani, inquit, cœpere anno 1080. si-
ue, vt alii censent, Victore III. Pontifice, dicti a loco;
in quo ab Hugone Gratianopolitano Episcopo auctore
Brunone quodam ex Agrippina Vbiorum colonia in-
stituti sunt. Vtuntur autem alii atris, alii albis pal-
lis, cilicio interius amicti. Carnibus nunquam
vescuntur, in cubiculis suis soli edentes, festis quibus-
dam diebus exceptis, silentiumque pene perpetuum
seruant. Laici autem eorum ad ceterorum discrimen
barbam nutriunt. De doctore vel Canonico
rediuiuo nihil.

23. Arnoldus Bostius in opusculo de præci-
pui Cartusianæ familiae Patribus c. 1. de sancto
Brunone: Bruno, ait, natione Coloniensis Doctor
sacrarum literarum celebris & facundus ex insignis
Ecclesiæ Remensis Canonico Sacri Ordinis Cartusien-
sis Ca-

sis Institutor, & Prior primus, honestatis, grauitatis, ac totius maturitatis quasi quoddam simulacrum resplenduit. At de damnato Canonico vel Doctore ne verbum quidem.

24. Iacobus Galterius in Tabula Geographica ad vndecimum saeculum: *Venerabilis*, inquit, *ordo patrum Cartusianorum* anno *CIO LXXXVI* fundatur à Sancto Brunone Coloniensi, Theologo & Canonico Remensi. Constat hodierno die sexdecim prouinciis, centum octoginta nouem Monasteriis. Hæc ille in columna euētuum memorabilium, inter quos Parisiensi prodigio locum nullum dedit, quia prodigium tale, quod Brunonem in eremum egerit, nullum fuisse censuit. Neque hac in re contemnenda est huius Scriptoris auctoritas; quod à recensendis incertis euentibus, sibi non semper caueat, ab isto caueat.

25. Dionysius Petauus in Rationario temporum lib. 8. part. primæ cap. 19. Tulit, inquit, & doctrine pariter ac sanctitatis laudem hoc saeculo sanctus Bruno Coloniensis & Remensis Ecclesie Canonicus ac scholarum magister, à quo Cartusiensium Ordo institutus est anno 1086. adiuuante Hugone Gratianopolitano Presule sanctissimo, quorum exordia describit Petrus Cluniacensis, necnon Guibertus Abbas Nongentinus, qui sancti Brunonis equalis fuit, in tractatu de vita sua; neque Canonici illius Parisiensis meminere ambo, qui post obitum rediuitus denuntiatione feralis de se iudicii circumstantes exterruisse fertur, vti nec Sigebertus, qui eadem vixit ætate. Hæc illi omnes qui sine dubio famosam illam de rediuito Doctore vel Canonico narrationem

tio-

tionem nouerant, sed alii vt falsam & memora-
tu indignam præterierunt, alii magno cum iu-
dicio confutarunt.

Conclusio Capitis quarti.

EX iis igitur, quæ superiori capite retulimus,
concludi facilè possunt, quæ sequuntur.

Primum est, firmissimum argumentum esse,
quod ex tot illustribus diuersarum gentium
scriptoribus deductum est. Siquidem illi rem
historicam ex munere tractarunt, nec vt plures
coætanei, qui Gersonem & Antoninum secuti
opponuntur, habendis ad populum concioni-
bus vacarunt. In quibus id fecere, quod fieri
solutum esse Gerso nobis antea declarauit. Qui
verò historici personam sustinuerunt per hocce
tempus, non potuerunt, nisi ex odio falsitatis
Parisiense prodigium omittere, aut memora-
tum ex amore veritatis repudiare. Non infi-
rior tamen aliquos extitisse historicos, qui inex-
ploratis Antonini, vel recentiorum vitæ Bruno-
nis auctorum narrationibus sese addixerint. sed
his nostri auctoritate, doctrina, & iudicii acri-
monia præpollent. Et sic confecta res esset,
quamuis daremus nondum confectam auctori-
tate eorum, quos cap. i. retulimus. vnde fit, vt
hocce caput mantissæ loco haberi possit.

Alterum, quæ ad duas Fasciculi temporum
editiones animaduertimus, planum facere,
quanta cum diligentia euoluendi sint auctores,
& ii maximè, qui Chronicorum libros edide-
runt,

runt, cum in his longè faciliùs, quàm in aliis
quædam à descriptoribus interferantur. Dein
de quàm ridiculum sit figmentum illud, quod
Fasciculo temporum dediti fabulis homines in-
terferuerunt. quasi plures sint Religiosorum
Ordines, qui ad annum 1084. suam originem
referant, atque ex occasione Parisiensis cuius-
dam prodigii referant. Hæ tamen & id genus
apologorum narrationes defenduntur commu-
nibus Epistolæ Didascalicæ locis, quibus nul-
lum falsi ac veri discrimen statuitur, vti iam si-
gnificatum est.

Tertium, vt Antonini, Naucleri & Volater-
rani, qui neminem ex antiquioribus adstipula-
torem citant, auctoritas confirmetur, in eadem
Epistola de Paulo Æmilio inutiliter scripta esse,
quæ sequuntur pagina 26. *Paulus Æmilius, qui
non ita diu, magna cum laude Regum nostrorum ge-
sta contexit, simplici narratione decurrens, histo-
riam illam enunciat puro quidem & elimato elo-
quio, at absque vlla auctorum designatione, à quibus
quæ scribit, mutuatus est. Nemo tamen illi fidem
derogat, sed passim ei creditur, eo quòd de docto viro,
eius similes non aliter censeant, quàm habuisse suos
vades, nec quicquã ab illo posteris, traditum quòd non
munitum inuenerit, certis aut saltem probabilibus
cuiusq; rei gestæ, quã memorat monumentis. Verum
quidem est Æmilium non laudare auctores, à
quibus suam de Brunone narrationem accepe-
rit, sed eos laudare potuisse omnes, quorum te-
stimonia capite primo retulimus. Antoninus
verò nullos narrationis suæ sponsores laudare
potuit,*

potuit, qui Brunonis æquales vel supparet fuerint. Neque auctor Operis Didascalici ex vetustioribus attulit vllum, in quem quæ Antoninus de Parisiensi prodigio scripsit, vt in legitimum vadem transferantur. Ergo historicus pluribus sæculis remotus ab ea re, quæ à se vt gesta narratur, si vetustiore[m] narrationis suæ testem nullum habet, contemnitur, & narratio illius in album fabularum refertur. Hoc autem in Paulum Æmilium qui quadrare potest? Ceterum figmentum illud, quod de Parisiensi prodigio in prima Fasciculi temporum editione legitur, sustinet hic communis locus, quo Antonini de Brunonis conuersione narratio ex Paulo Æmilio confirmatur: vt itentidem obserues, nullam ferè esse falsitatem, quæ communibus Epistolæ Didascalicæ locis non ædificetur, nullam ferè veritatem, quæ non destruatur. Hoc autem dictum sit saluo illius honore, qui Epistolam Didascalicam scripsit, & breuiori forsitan tempore, quam oportuit, scripsit, iis occupatus negotiis, quorum meminit ad calcem Epistolæ suæ.

CAPVT

CAPVT V.

*Domnus Polycarpus male in scribendo fidei,
& Theophilus Raynaudus summa in ex-
scribendo credulitatis conuincuntur.*

D confirmationem veritatis
historiæ, quam asserimus, pluri-
mū refert animaduvertere, Raynau-
dum haud eam, quæ decuit, ope-
ram in scribendo diligentiamque posuisse. Si
enim posuisset, neque ea quæ scripsit omnia,
scripsisset, neque tam exultanter scripsisset. Sic
igitur in Antemurali suo continuè subdit iis,
quæ caput primum concludendo laudauimus:
*Ultra, inquit, sexaginta auctores in eam rem ap-
pendit Cartusienſis familia clarum lumen domnus
Polycarpus de la Riuere. & quod est argumentum
ineluctabile, ac veluti rupes, in quam illiſa fortia
queque ingenia tanquam testæ fragiles obterantur,
profert tabulas foundationis domus maioris Cartusiæ
editas anno millesimo octogesimo quarto, eo ipſo an-
no, quo Ordo est constitutus. In iis tabulis narratio,
quæ hodie in controuersiam vocatur, disertè ac li-
quidò expressâ habetur, eumque fuisse sancto Bruno-
ni secedendi stimulum proditur. Idem habet codex
cœnobii Grandimontensis scriptus anno 1115. &
Chronicum Thomæ Morimundi, cuius obitus consi-
gnatur anno 1150. Alii intra idem seculum scripro-
res attestantur narrationi, pro qua satagimus, an-
nota-*

notati à laudato Cartusianorum historico, cum quibus nos tantò post nati ac simplices deludi securum existimamus potiùs quàm cum fortibus ingeniis aduersus narrationem tot subnixam testimoniis conclamemus. Nomen ipsum miseri Doctoris tam diaboli in eo codice Cartusiensis institutionis signatim proferatur Raymundus Diocres. Id quod confirmat Erardus Vinheim. Quod autem sinceræ veritatis liquidius signum, quam auctores tunc viuentes talia de certo homine per omnia adiuncta, ipsùmque nomen suum designato scriptis commisisse? Sed ne cui negotium facessat ingens ille auctorum numerus, eo iam recensendi sunt ordine, quo Polycarpus recensuit lib. 2. Dis. Angel. Discursu 8. Codex vetustissimus MS. foundationis maioris Cartusie: vetustissimus codex MS. cœnobii Grandimontensis apud dominum de Cordes scriptus circa annum 1115. Thomas Morimundus in Chronicis, quæ desinunt in annum 1150. quò obiit Thomas. Auctor anonymus vitæ sancti Stephani Obasine Abbatis in Diœcesi Lemouicensi ad annum 1140. Fragmentum historiae Anglicanae incerti auctoris, qui viuebat anno 1180. Chronicum Albanum, Matthæus Paris in parua historia, Hermannus Petra serm. 12. in Orationem Dominicam, Iacobus Grütordius cap. 6. Speculi Sacerdotum, Ioannes de Indagine in Chronicis, Henricus Kalkariensis de origine Cartusiensium, Vuernerus Roleuink in Fasciculo temporum, Ioannes Gerson, D. Antoninus Episcopus Florentinus, Volaterranus lib. 2. Anthropologie, Ioannes Nauclerus, Ioannes Murrelius Ruremundensis in suis versibus. Poeta anonymus de illustri Cartusianorum institutione, Polydorus

Virgi-

Virgilius, Henricus Glareanus Poeta, Sixtus Senensis
lib. 4. Bibliotheca, Ioannes Carion lib. 3. Chronici,
Hartmannus Schedel, Arnoldus Bostius de viris illu-
stribus Cartusianorum, Genebrardus lib. 4. Chrono-
logia, Hieronymus Platus lib. 2. de bono statu religio-
nis cap. 22. Iacobus Suarez à sancta Maria serm. 22.
in Apocalypsim, Annaeus Robertus rerum iudicatarum
lib. 2. cap. 2. Ioannes Rousserius de origine Francisca-
norum, Binius 2. part. tom. 3. Conciliorum genera-
lium, Franciscus Meneuius de symbolo & origine
equitum Christ. Franciscus Modius in Ordine Eccle-
siastico, Iacobus Brullius in Theatro Antiquitatum Pa-
risiensium, Alexander Fantinus & Matthæus Cremo-
nensis in vita sancti Brunonis, Franciscus de Puteo,
Petrus Blommeuenna, & Surius in vita Brunonis, Pe-
trus Dorlandus in Chronico Cartusiensi, Petrus Sutor
de vita Cartusiana, Petrus à Gröteria in Chronico,
Martinus Delrio lib. 2. Disquis. mag. Thomas de
Trugillo tom. 4. thesauri concionum, Bartholomæus
Medina in Summula de peccatis, Benedictus Falco
lib. de excellentia Neapolit. Iacobus Billius libro de
Iudicio finali, Paulus Morisius de origine religionum,
Gabriel Prateolus tom. 1. Hist. Eccles. Ioannes Boni-
facius lib. 4. hist. Virginis cap. 14. Franciscus Belle-
forestius tom. 1. Cosmographia, Franciscus Hareus
de Vitis Sanctorum, Petrus Ribadeneira, Bellarminus
lib. 2. de Purg. cap. 8. Antonius Sabellicus, Philippus
Bergomas, Iacobus Vuimphelingius in historiis, Erar-
dus Vinheim in Sacratio vrbis Agrippinae, Vincentius
Bellouacensis in Speculo, Magnum Chronicum Belgi-
cum ad annum 1082. Humbertus Dominicanorum
quintus Generalis in serm. ad diuersos Status, Ma-

gnum Speculum exemplorum, Dionysius Cartusianus,
Henriques de fine hominis.

Verum his in auctoribus cum sint alii, qui mala fide laudantur, alii, qui bona, nunc videndum, quinam mala fide laudentur, deinde cuius sit auctoritas eorum, qui bona fide citantur. Porro genera duo sunt auctorum, qui mala fide laudantur, alii sunt inediti, editi alii. Inter ineditos autem primum occurrit is, qui chartam foundationis maioris Cartusiae scripsit. In hac enim charta ne vnus quidem apex est de Doctore vel Canonico Parisiensi, qui post mortem reddiuis denuntiatione feralis de se iudicii Brunonem in eremum pepulerit, sed ibi sola exprimitur facta ab Hugone donatio illius loci, in quo monasterium aedificatum est. Hoc totum Reuerendissimus Prior Generalis ingenuè professus est Ludouico Nubleo Causidico Parisiensi, viro cum primis erudito & humanissimo, qui ex illo patre mensem abhinc vnum quaesuit, num charta foundationis maioris Cartusiae contineret id, quod continere Polycarpus scripserat in libro, quem laudauimus. Heu prisca fides!

Et verò quamuis certa fingeretur illa de Doctore narratio, nihil tamen prorsus esset, cur in genuino, si extet, codice foundationis describeretur. quid enim foret alienius à publico more, qui in conficiendis eiusmodi instrumentis seruetur? Tum vt ista mittantur, si quis foundationis codex in Cartusia reperiretur, qui narrationem illam contineret, is sine dubio recenti manu, & caractere scriptus, interpolatusque esset. Sed

hoc

hoc veritati, quæ mendacio prior est, nihil offi-
ceret apud æquos rerum æstimatores. Et certè
post ætatem Francisci de Puteo, qui Cartusiam
ad annum 1520. rexit, in eo codice factam fuisse
fraudem, non vana esset coniectura. Hic enim
Cartusie Prior generalis in ea, quam confecit
Brunonis historia, nihil habet de tali codice,
qui, vt apparet, in potiorem illius historiae par-
tem venire debuit, immò cum illo codice, quem
Polycarpus & Raynaudus laudant, non consen-
tit in anno fundationis. Nam fictitius ille codex
ad annum 1084. Brunonis secessum, fundatam-
que Cartusiam repræsentat, Franciscus verò de
Puteo ad annum 1082. Neque, siquid capis, iste
auctor, cui Cartusie foruli patebant omnes,
ignorasset aut reticuisset id monumentum, quod
summam historiae suæ auctoritatem concilia-
uisset. Quorsum ab recentioribus, incertis &
credulis scriptoribus accepisset eam de Doctore
narrationem, quam ab æqualibus, fidelissimis &
publicis rei gestæ testibus potuisset accipere?
Quorsum non expressisset Doctoris nomen,
quod expressum in codice fundationis iactant
Polycarpus & Raynaudus? Quorsum Doctorem
suum non appellasset Raimundum Diocrem,
qui in eo codice Raimundus Diocres appella-
tur?

Deinde occurrit Grandimontense Chroni-
cum, vbi diuerso caractere, recentique manu
ad annum 1115. quo pagina vacabat, in loco non
suo scriptum est quod equitur: *Parisius horribi-*
le factum contigit de quolam magistro magni nomi-

nis, qui ter exclamando in Ecclesia dixit, accusatus sum, iudicatus sum, condemnatus sum. quapropter multi solennes viri seculo renuntiauerunt, & diuersas religiones instituentes celebre nomen acceperunt, & posteris reliquerunt exemplum. quæ verba superiori capite dispunximus, & ab aliquo fabulatore inserta Fasciculo temporum prioris editionis confirmauimus. Quæ autem de Grandimontensi Chronico obseruamus, vidimus ipsi, & ea de causa malam Polycarpi fidem conquerimur, qui antiquissimi codicis nomine lectorem suum in fraudem inducit. Est quidem antiquissimus codex, & quæ in eo de Grandimontensi Ordine & aliis quibusdam scribuntur, antiquissima manu scripta sunt, sed quæ modò retulimus, recentissimâ. Heu prisca fides!

Inter editos verò, qui mala fide laudantur, se se obiiciunt scriptor anonymus vitæ sancti Stephani Obasinae Abbatis, Vincentius Bellouacensis, Humbertus quintus Prædicatorum Generalis magister, Magnum Chronicum Belgicum, Matthæus Paris, Philippus Bergomas, Iacobus Vuimphelingius, Antonius Sabellicus, Seuerinus Binius, Franciscus Modius, & Arnoldus Bostius. qui omnes peiori fide citari non potuerunt. Nam imprimis paruum historiam affingit Matthæo Paridi, inter cuius opera non comparet. Deinde in genuinis Paridis operibus de initio Cartusiensium aut de Brunonis conuersione nihil habetur. 2. In sancti Stephani Obasinae Abbatis vita, quam Hugo Menardus in Martyrologio Benedictino edidit, nihil de Brunonis

nonis historia traditur. 3. Quæ de Brunonis secessu & de Cartusiensium institutione Vincentius scripsit, capite primo exhibuimus, vbi nulla est Parisiensis prodigii mentio. 4. Humbertus neque in sermone, quem ad Cartusienses, neque in aliis, quos ad diuersos hominum status habuit, ficto Parisiensi prodigio quicquam attestatur. 5. Magnum Chronicum Belgicum Polycarpi fabulas silet. 6. Philippus Bergomas à nostris partibus stat aduersus Polycarpum & eius socios. 7. Iacobus Vuimphelingius de re diuino Doctore vel Canonico commemorat nihil. 8. Antonius Sabellicus ne quidem attingit Cartusiensium exordia. 9. Binius tacendo mendacibus obloquitur. 10. Arnoldus Bostius suo silentio reiicit, quod illi Polycarpus obtrudit. Heu prisca fides! tuam quaeso Polycarpe frontem.

His accedit Vuernerus Roleuink, cui tribuit, quæ non dixit, aut si dixisse tergiuerfetur, tergiuerfantis consilio inutilia & ἀπερὸς δὶόνυσα dixit. Tum libri, qui sic inscribuntur, *Thomæ Morimundi Chronica*, seu *Thomas Morimundus in Chronicis*, *Fragmentum historiae Anglicanae incerti auctoris*, & *Chronicum Albanam*, an sint in rerum natura, necne, vel si sint, quid contineant, hactenus comperire non potui. Sed cum qui huiusmodi libros citat, homo sit profligatae fidei, commentitios esse, aut certè si commentitii non sint, quod ad rem spectet, nihil continere credibile est.

Quod autem pertinet ad auctoritatem eorum

usatus
propter
diuer-
erunt,
supe-
ulato-
tionis
mon-
, & ea
imur,
eorem
tiquif-
ntensi
tiquif-
retuli-
ur, se-
ti Ste-
uacen-
enera-
gicum,
acobus
Seueri-
us Bo-
potue-
n affin-
n com-
bus de
onuer-
ni Oba-
rdus in
de Bru-
nonis

qui bona fide laudantur, id cum res historica sit, ex scriptorum ætate, atque ex scribendi forma petendum est. Hoc autem vtrumque capite 2. iam expendimus. Nunc obseruandum restat, plerosque ex iis, qui tam bona fide citantur, ab anno 1500. vixisse, & narrationem illam recitasse potius, quam expendisse. quod apparet cum ex Bellarmini loco, qui laudatur, tum ex aliis auctoribus, qui conciones ad populum habuerunt. Atque iis profecto iniuriam facit, qui aliter sentit. Qui vero ab anno 1500. non scripserunt, certe post defixam capite primo & secundo epocham scripserunt, sed afferendæ suis legibus veritati nihil admodum incommodant. Ii sunt præcipuè Henricus Kalkariensis, & Ioannes de Indagine, quorum primum ad annum 1390. & secundum ad annum 1460. Tritemius floruisse scribit. Sed eorum libros videre non licuit, siue quia forsitan inediti sunt, siue quia iam editi ad nos haud peruenerunt, tametsi in iis disquirendis operæ non nihil posuerimus & diligentia. Henricum aliquid habere de fabula non facile crederem, habere tamen posse, nisi accurate scribat, docent, quæ ad Gersonem capite secundo obseruauimus.

Secundum hæc omnia Theophilo Raynaudo quid fiet, qui Polycarpi Cartusienfis fidei sese commisit? qui annotatos ab illo testes tam cupidè numerauit? qui chartam foundationis maioris Cartusiæ, vt Achillem opposuit? qui Grandimontense Chronicum vt arietinum oraculum ostentauit? qui nomen ipsius miseri Doctoris in
ipso

ipso codice Cartusienſis institutionis ſignatum
tanquam Gorgoneum caput aduerſariis obie-
cit? qui opus exaſciatum Polycarpi manu, bella
mendaciorum artifice, dolabra ſua perpoliuit?
qui prælucente Cartuſienſis familiae ſole noſtras
tenebras illuſtrauit? qui tandem ſcientiſſimi ar-
chitecti peritia ſuum aduerſus ingenia fortia
Antemurale conſtruxit, & tam affabrè tamque
antiquo artificio conſtruxit, vt inuictum ab ex-
pugnatione crederent viri boni, qui probarunt?
Quibus autem & qualibus ſannis Raynaudus
perſtringeret eum, qui pari modo par hiftoriæ
negotium tractaſſet, illius iudicio permittimus.
ſed cuiuſmodi futurum eſt Raynaudi iudicium,
facilè colligent, qui in Antemurale penetra-
bunt, à quo ſi conuitia, lædoriæ, ſannæ & ſarcas-
mi tollerentur, nihil auctori fermè præter ali-
quot particulas, chartam & atramentum relin-
queretur. Quare in quibuſdam parcuſ charita-
tis, (quo nomine alios indigitat) in aliis parcuſ
fidei æſtimari meritò poteſt: quemadmodum
hoc poſtremo capite conſtat.

Concluſio Capituli quinti.

EX iis igitur, quæ modò expoſuimus, neces-
ſarium eſt animaduertere quæ ſequuntur.

Primum eſt, vix vllum eſſe ſcriptorem, qui ſi-
ue audacia, ſiue imprudentia Polycarpum no-
ſtrum antecedit. Audaciam notamus in falſis te-
ſtimoniis, quæ & chartæ foundationis maioris
Cartuſiæ, & Grandimontenſi Chronico, & tot
editis auctoribus omni deſposito pudore affinxit:

Imprudentiam verò in eo maximè deprehendimus, quòd hæ comparatæ in perniciem veritatis fraudes cùm nullo negotio diluantur, omnibus continuò scriptis suis abroget auctoritatem. Hic taceo malæ fidei crimen, quo se sanctissimi instituti professorem coram Deo & hominibus obstrinxit. Et certè siue isto, siue alio scelere hoc iam consecutus est, vt apud Reuerendissimum Ordinis sui Generalem nullius fidei æstimetur, quod ab ipsius ore vir clarissimus Nubleus accepit, acceptumq; mihi scriptis pridie Idus Nouembres literis significauit. Ceterùm quæ de domno Polycarpo in Cartusia dicuntur, ad nos non pertinent, sed si vera sint, in eo quàm incomprehensibilia sint iudicia Dei, profundissima animi demissione miramur ac suspicimus. Quoniam verò Polycarpus ab amico suo Raynaudo vocatus est clarissimum Cartusiensis Ordinis sidus, nunc eum affatus exclamare quis posset his scripturæ verbis: *Quomodo cecidisti Lucifer, qui manè oriebaris?*

Secundum, centum abhinc annos confictum esse nomen Doctoris, qui post obitum rediuius damnatum se esse dixit, eumq; appellatum Raymundum Diocrem. Sic fabulæ crescunt, nec dubito, quin aliquando Raymundi Diocris parentes & patria propriis nominibus designentur: & inde aliquis sumat argumentū confirmandæ veritatis, quod Antemurali restaurando addetur.

Tertium, Bartoldum Nihusium in Epistola, quæ operis Didascalici fronti præfixa est, Polycarpi fabulas ac dolos nouo cumulasse menda-

cio,

cio, quod sic se habet: *A quorum* (Cartusianorum) *aliquibus in testem etiam adducitur Theodoricus Abbas sancti Teudonis, qui scribat, visum sibi suisq; oculis defunctum illum, quem diximus, caput è feretro erigentem, & nominatum fuisse Raymundum.* Sed ille Theodoricus in testem adducitur, quemadmodum charta foundationis maioris Cartusie, Humbertus, Vincentius, Magnum Chronicum Belgicum, Bergomas & alii, quos Polycarpus adornavit. Porro sufficit his magnæ fidei viris aliquid dixisse, vt sine teste credatur. Neque enim opus est, vt nobis significant, quo in opere, & quo in operis loco Theodoricus se id prodigii vidisse, quod eum Nihusius cum suis vidisse vult, testetur. Sed audio Nihusium hominem esse quidem doctum, sed credulum, qui que in studia critices laborem nullum insumit. Quæ affirmatè scripta reperit, ea pæne omnia pro veris habet. quicquid sit, non interest mea: verum à quocumque dicatur, vt amplector, sic & falsum reiicio, cum in aliis, tum in religione quoq; Christiana, quæ non indiget patrocinio falsitatis, sicut nec veritas subsidio dicacitatis.

Porro Nihusius iste suam prodit oscitantiam scribens, Lektionen ea de re (scilicet de hoc prodigio) iussu Urbani VIII. deletas è Breuiario Romano, cum Lektionen deletæ non fuerint, sed è Lektionibus solummodò deletum, quicquid ad illud prodigium spectabat. Deinde parum verisimile est aliud, quod in eadem Epistola tradit, sibi nimirum quærenti è sacra Congregatione, quæ ritibus dirigendis præest, cur id prodigii de-

K s letum

letum sit, responsum esse: Nequaquam istud è Breuiario summotum, quod iudicaretur fabulosum esse, sed alia de causa, siquidem alia nulla potior causa Ecclesiasticis præscribitur regulis, præterquam deprehensa falsitas, qualis in Lectionibus vigiliarum sancti Brunonis deprehendi potuit ab Romanis correctoribus, qui sacris Ecclesiæ ritibus præsumunt. De hac singulari correctione nunc loquor, in qua statutas ab antiquioribus magistris oblitterandæ falsitatis, & retinendæ veritatis leges adhiberi commodè vidimus. De hac, inquam, correctione loquor, ne quid aduersarii nobis ex retento Brunonis magisterio Parisiensi, vel ex quibusdam aliis Romani Breuiarii Lectionibus opponant. Etenim Breuiarium istud pluries correctum esse, ideóque non semel corrigi posse docet multiplex correctio, quæ à Paulo IV. ad Urbanum VIII. comparata est. Atque ita maiores posteris, quòd corrigerent, semper aliquid reliquerunt. Hoc de industria notamus propter aduersarios, qui, vt ita dicam, rimantur occultum in quodam angulo foramen, quò se subducant, non idoneam excipiendæ luci fenestram studiosè quarunt. Sed, vt aliena non attingam, Parisiense Brunonis magisterium adhuc corrigi posse suadent, quæ ea de re cap. I. disseruimus. Non quòd Bruno magister in Theologia non fuerit, sed quòd ad annum 1086. quo secessit, nondum profectò Lutetiæ, vt iam obseruauimus, vel si, quia iubet, Lutetiæ, alibi tamen, quàm Lutetiæ, Remis putà, Lauduni, in monasterio Beccensi apud Normannos Theologia doce-

doceretur. Qui verò Theologiam docebant, & qui profitebantur in Ecclesiis & monasteriis, audiebant magistri. Et sic tunc nulli, vel certè non omnes in Theologia magistri, vocabantur Parisienses magistri.

Quartum, Grandimontense Chronicum Polycarpi, & Raynaudi causam nihil iuuare. quamuis id, quod ex illo retulimus, veteri & manu & caractere exaratum concederetur. Annotatum anno 1115, prodigium Cartusianorum quid attinet Ordinem, qui pluribus antè annis institutus erat? Deinde ibi nulla cum fiat Cartusianorum mentio, prodigium ad Grandimontenses æquè vel Cistercienses, atque ad Cartusianos referri potest. Tum demùm Polycarpus & eius sectator dicant nobis, quæ Religiones ad annum 1115, exortæ sint, vt suo testimonio saltem in alia re sua constet veritas.

Quintum, Theophilum Raynaudum non tam de aduersariis suis, quos tamen & immerentes acerbissimè appellat, quàm de se malè meritum esse in Antemurali, quod aduersus ingenia fortia præstruxit. Vel enim quæ de hac re tota scripsit, seriò, vel ioco scripsit; si ioco scripsit, nobis quidem non officit, modò iocus deprehendatur, sed rem grauissimã parùm liberaliter tractauit; si seriò scripsit, aliena fide suam in scribendo fidem funditus amisit. Et si quis huic rei cumulus potest accedere, his continetur verbis: *Alii intra idem seculum scriptores attestantur narrationi, pro qua satagimus, annotati à laudato Cartusianorum historico? quinam verò sunt illi scriptores,*

ptores, nisi quos vel supposuit, vel quibus falsum turpiter affinxit: deinde post alia: *Quod autem sinceræ veritatis liquidius signum, quam auctores tunc viuentes talia de certo homine per omnia adiuncta, ipsúmque nomen suum (Raymundum Diocrem) designato, scriptis commisisse?* sic alludit ad citatum antea Cartusienſis institutionis codicem, cui quod voluit dominus Polycarpus imposuit.

Ceterum ad rem ipsam quod attinet, duo sunt, quibus adduci facile possum vr credam, eruditum sine dubio virum ioco scripsisse librum, seu præfationem, cui Antemuralis nomen dedit. Vnum est illa dissertatio, quæ inscribitur *Error popularis de communione pro mortuis: deinde Gustus operis, cui titulus est Heteroclitia spiritualia, & anomala pietatis.* tum Hipparchus de religioso Mercatore. Quibus operibus non operosum est dispicere, an vulgi & aliquot sodalium opinionibus adstipuletur. Alterum, studium retinendæ pacis cum plerisque sodalium, quos populares fabulæ delectant. Id quod viri graues & boni, qui eiusmodi hominum arcana norunt, certissimè confirmant. Seruandæ vel redintegrandæ cum sodalibus pacis consiliû vehementer probo, sed non probo illud, quod in excidium veritatis selegit. qui voluerit, probabit.

Sextum, Polycarpum & Raynaudum in optimam asserendæ veritatis, quæ in facto consistit, methodum grauissimè peccasse, vt id, quod falsum est, verum esse probarent. Itaque viri religiosi (si tamen alter adhuc religiosus est) affirmant.

mant habere se origines firmas ab iis, quorū res fuit, in iisq; disertè exprimi totam narrationem miseri Doctoris, qui post obitum rediuius exclamando dixit se damnatum esse, qui huius prodigii terrore circumstantes perculit, qui in Brunonem & in plures eius discipulos secedendi consilium immisit. Producent Grandimontense Chronicum non multò post mortem Brunonis exaratum: producent aliud Chronicum Thomæ Morimundi, cuius obitus consignatur anno 1150. Producent Matthæum Paridem, Vincentium Bellouacensem, Humbertum quintum Prædicatorum Generalem, & alios intra idem vel proximum Brunonis seculum scriptores, qui memoratæ narrationi attestantur: *Cum quibus, ait Raynaudus, nos tanto post nati ac simplices deludi securum existimamus, potius quàm cum fortibus ingenis aduersus narrationem tot subnixam testimoniis conclamemus.* Sagaces quippe viri iudicauerunt eam de Doctoris anastasi narrationem sapienter credi non posse, quam perpetuum ac generale silentium obruisset duorum à Brunone sæculorum. At enim uerò obruisse, illòsq; auctores in illius narrationis testes falsò productos ostendimus, atque ista ostendimus, vt hoc artificii genus imposturæ vltima linea iure putari possit.

Nunc verò secundum ista, quinam amabo vos ingeniorum fortium appellationem merentur? illine, qui ad quærendam commentitiæ narrationi fidem testes subornant, an illi, qui fraudes in perniciem intextas veritatis discindunt, & recepta apud cordatos, sed ab aduersariis non sincerè usurpata differendi methodo rem historiam

cam

eam confirmant? Quam igitur in vindicanda narratione sua methodum secuti sunt Polycarpus & Raynaudus, eandem amplectimur, ut unica, quam colimus asserendæ veritati, & refigendo mendacio peridoneam, sed narrationem illi methodo substratam, quia malè substrata est, reiiicimus. & in fabularum numero collocamus. Non tantum quia placet, ut ait Raynaudus, sed quia disputandi leges, quas sequitur, iubent, quia Bruno de sua vocatione ad Radulphum scribens persuadet, quia Guibertus Abbas Nouigentinus veram secessus sancti Brunonis causam exponit, & aduersus ingenia fortia, quibus mendacium arridet, præscribit, quia veterrimus Cartusienſium statutorum codex, & Petrus Venerabilis in descriptione Ordinis non admittunt, quia quod non admittunt, nulli suppleant auctores Brunonis æquales, vel suppare, quia tot illustriū scriptorum, qui de Brunone, deq; Cartusienſi Ordine post annos ab eius initio ducentos scripserunt, generale silentium vindicatæ narrationis vanitatē eloquentissimè coarguit, & hominum id genus commenta depereuntium fauces elidit, quia denique memoratæ narrationis antiquitas solis fraudibus & imposturis vindicatur.

In primo huius operis capite veram secessus Brunonis in eremum causam exposui, eam multiplici traditione confirmauī, opposita quædam traditioni repagula diffregi, & contra fabulosum de Doctore rediuiuo prodigium, quod conuersionis Brunonis causa fuerit, præscripsi. In secundo capite quæ figmenta secessui Brunonis post annos ab instituto illius Ordine ducentos

&

& amplius succreuerunt, declarauit, ex incerto vulgi rumore prognata esse omnia docui, singulis singulas epochas defixi, & sola fermè eorundem expositione confutauit. In tertio capite nonnullas Didascalici Scriptoris difflauit rationes, quibus quæ secundo capite figmenta retuli, defendi, & scrupulose plebi commendati videntur in clientelam & fidem. Quæ vis aliquando insit picturatis argumentis, quæ aliquando non insit, significauit. Non amentatum quidem, sed hebes prorsus esse telum ostendi, quod ex pharetra Casarii Cisterciensis depromptit: sed in venando hoc argumenti genere quod Achilleum credidit, valdè aduersam expertum esse Deliam pluribus ostendi. In quarto cap. eos proposui auctores, qui, si controuersia dirimenda esset cum iis, quos cap. 2. exhibui, hanc omninò dirimerent, suisque aduersariis enaderent facile superiores. Qua de re nemo dubitet, qui nouerit ex illis nonnullos res historicas accuratiùs tractasse. In quinto & postremo capite malæ in scribendo fidei reos peregi Polycarpum & Raynaudum. quod etsi maximè volui, dissimulare tamen non potui: quia quam aggressus sum defensionem, nulla ratione permisit.

Hæc habui, quæ pro defensione Romani Breuiarii correctione circa historiam sancti Brunonis dicerem, in qua nulla facta est iniuria Cartusien-
sium Ordini, qui certè non potest non satis honorari. Et primò quidem ibi aliud actum est nihil, quàm quod agi Concilia perpetuò iusserunt. Testatur hoc Africanum Concilium, in quo statuitur, vt in Ecclesia non cantentur, nisi quæ à
pra-

prudentioribus tractata & comprobata in Syno-
 do fuerint. Testatur Romanum Concilium sub
 Gregorio primo, qui quædam in Ecclesiæ mini-
 steriis reprehendenda correxit. Testatur Trulla-
 na Synodus, quæ confictas ab hostibus veritatis
 Martyrum historias damnauit. Testatur Conci-
 lium Francofordiense, quod falsas Martyrum
 historias, & inexploratas in Officiis sacris addi-
 tiones reiicit. Testatur Concilium Senonense,
 quod vt Breuiaria & Missalia emendarentur,
 sanxit. Testatur Concilium Coloniense, quod
 idem decreuit. Testatur Concilium Tridenti-
 num, quod idem concludit. Testatur postremo
 Concilium Rotomagense anni 1581. & Conci-
 lium Remense anni 1583. quod vtrumq; ab Ro-
 mano Pontifice probatum statuit, nequid *veris*
Sanctorum historis contrarium Breuiaria conti-
 nerent. Deinde cum à vera causa secessus Bruno-
 nis in eremum falsitas remouetur, summum
 Cartusiensium historiæ ornamentum asseritur.
 summum dico, quia nullum veritate maius fingi
 potest, vel augustius. Quod cum in aliis, tum in
 vera quoq; religione toto vno libro beatus Au-
 gustinus demonstraui: Sed instar omnium, quæ
 ibi sapientissimè disputat, hæc esse possunt ex
 c. 55. *Non sit nobis religio in phantasmatis nostris.*
Melius est enim, qualecumque verum, quam omne
quicquid pro arbitrio fingi potest: Melior est vera sti-
pula, quam lex inani cogitatione pro suspicantis vo-
luntate formata. Hæc Doctoris tanti verba, nisi
 repeterem, inculcarem, infingerem, præuaricari
 causæ publicæ viderer.

F I N I S.

rem:
in Syno-
dum sub
ia mini-
Trulla-
veritatis
Conci-
artyrum
ris addi-
onense,
arentur,
e, quod
ridenti-
ostremo
Conci-
; ab Ro-
uid *veris*
a conti-
Bruno-
mmum
sleritur.
ius fingi
s, tum in
atus Au-
um, quæ
sunt ex
is nostris.
am omne
vera sti-
antis vo-
rba, nisi
uaricari

1178

ULB Halle

3

002 635 16X

VD17

2-16

lx, 8

557.

inches | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 | 12 | 13 | 14 | 15 | 16 | 17 | 18 | 19 | 8
 Centimetres

KODAK Color Control Patches

© The Tiffen Company, 2000

Kodak

LICENSED PRODUCT

Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black

